GRIGORE BĂJENARU

CERBII LUI MIHAI-VODĂ

GRIGORE BĂJENARU

CERBII LUI MIHAI-VODĂ

EDITURA TINERETULUI

Copertă şi ilustraţii
DEAK IOAN CLUJ:

În amintirea părintelui meu, institutorul I. Popescu-Băjenaru, *care mi-a sădit în suflet dragostea pentru Istorie!*

MOTTO:

CÎNTICUL LUI MIHAI VITEAZUL

Vasile Alecsandri

Auzit-ați de-un oltean,
De-un oltean, de-un craiovean,
Ce nu-i pasă de Sultan?

Auzit-ați de-un viteaz,
Care veșnic șade treaz,
Cît e țara la necaz?

Auzit-ați de-un Mihai,
Ce sare pe șapte cai,
De strigă Stambulul: „Vai“?

CAPITOLUL I

În care aflăm mîrşăvia pusă la cale de către Alexandru Vodă, poreclit „cel Rău", al Ţării Româneşti, împotriva Banului Mihai de Craiova şi facem cunoştinţă cu doi cerbişori, pe care Mihai îi iubeşte ca pe nişte buni şi adevăraţi prieteni.

VÎNĂTOAREA DOMNEASCĂ încetase o dată cu revărsarea serii. Cîntecul prelung şi tînguios al cornului răsuna încă, la răstimpuri, spre-a înlătura vreo primejdie de rătăcire şi vătămare.

Caii aveau boturile înspumate şi sforăiau, împrăştiindu-şi stropii în bărbile vînătorilor, fără să le pese că aceştia sînt: Alexandru Vodă al Ţării Româneşti şi boierii săi.

Cîinii erau liniştiţi. Mergeau legănîndu-se alene şi chelălăind uşor, cu limbile atîrnîndu-le uscate, abia aşteptînd să-şi potolească setea cumplită ce-i mistuia.

Deodată, perdeaua deasă de copaci ai codrului Vlăsiei se isprăvi, de parcă ar fi fost brusc retezată de cineva nevăzut şi-n faţa călăreţilor se ivi un luminiş pe deasupra căruia plutea un cer albastru-auriu. În mijloc străjuia secera subţire a lunii noi de Brumar.

Farmecul neaşteptatei privelişti îi uimi pe vînători; în faţa lor se întindea un lac limpede, pe care trestii zvelte şi ţanţoşe, papură moale şi rogoz castaniu se legănau uşor în suflarea vîntului de toamnă.

La zgomotul celor sosiţi năpristan, un stol de raţe sălba-

tice se înalță, îndreptîndu-se grăbit și lăsînd pe cerul limpede o dîră, ca de fum, ce se pierdu în zare.

Cîinii și caii goniră către apă ; călăreții abia avură timp să descalece.

— Popas pe negîndite ! rînji Alexandru Vodă, poreclit de supușii săi „cel Rău".

— Într-adevăr, măria ta ! îi răspunse vistiernicul Dan cu lingușire. Apa s-a ivit la vreme, cum nu se poate mai potrivită. Dobitoacele nu mai sînt așa de înfierbîntate și pot bea pe săturate.

— Dar ce apă e aceasta, vistiernice ?

— Lacul Bălteni lor, măria ta. Puțin mai sus se află schitul de călugări și satul Bălteni.

— Și de ce-am venit pe aici ? Nu e de ocol ? Oare nu era alt drum mai de-a dreptul de la Snagov spre București ?

Mai marele vînătorilor, care era și călăuză, dădu lămuriri :

— Ba da, măria ta, însă e bine să mergem pe drum ocolit, dar neted, decît s-o tăiem prin codrul Vlăsiei, care-i loc întunecos, cu hățișuri și necunoscute capcane, uneori de mari și nebănuite primejdii pentru călătorii întîrziați, mai cu seamă noaptea ! Tot mai bine e să ocolim prin sate.

— Atunci, să pornim dară ; socot că le-ajunge cailor cît s-au adăpat ! hotărî Alexandru cel Rău.

Convoiul porni din nou la drum, trecu de schitul Bălteni lor, fără să se oprească, măcar că starețul și călugării, auzind tropot mîndru de copite și bănuind cine era, băteau temenele, neîndrăznind însă a-și ridica privirile către fața tiranului ce trecuse fără să-i bage-n seamă.

Dar, cînd ieșiră din satul Bălteni, la marginea cîmpului proaspăt semănat de toamnă, fură opriți de o larmă neobișnuită : fete și flăcăi, înveșmîntați în straie de sărbătoare, priveau spre cer și, ridicîndu-și mîinile a rugă, strigau în gura mare către secera de aur a lunii noi :

— Crai nou... crai nou !

Alexandru cel Rău își struni calul și, întorcîndu-se către vistiernicul Dan, îl întrebă înciudat :

— Ce mai e și asta ?

Vistiernicul răspunse, prefăcîndu-se dispreţuitor și zîmbind :

— E... un obicei al prostimii, măria ta..., nu lua în seamă !

Nedumerit, Alexandru stărui :

— Nu pricep : ce să nu iau în seamă, boierule ?

— Păi... obiceiul ăsta urît al prostimii de ţară, măria ta !

— Dar ce vezi domnia ta urît în acest obicei al gloatei ?

— Apăi, dacă nu-i știi clenciul, e mai bine să nu ţi-l spun, măria ta !

— A, ba nu, boierule, ridică glasul cu strășnicie Alexandru Vodă. Ba nu, c-altminteri mă supăr amarnic și nu va fi prea bine ! Grăieşte, te ascult !

— Să-mi fie cu iertare, măria ta, îngăimă vistiernicul Dan, cu prefăcută umilinţă și smerenie — e o credinţă din bătrîni că... în cea dintîi zi, cînd se arată luna nouă pe cer, dacă ţii în mînă ceva de aur, fie... un inel, o brăţară, o cruce sau altă podoabă, și-i ceri lunii noi ceva, ţi se îndeplineşte !

— Ei, și ?

— Asta e totul ! grăi apăsat vistiernicul, abia putîndu-și stăpîni un surîs de batjocură.

— Aha ! izbucni Alexandru cel Rău. Asta e, vra să zică ! Și ei, dacă am auzit eu bine, îi cer lunii crai nou... adică alt domn, de bună seamă !

— Ei — grăi prefăcut boierul — tot bătrînii noștri spun cu adîncă înţelepciune : „Schimbarea domnilor, bucuria nebunilor", măria ta ! Ţi-am spus de la început, doară, că-i obicei... prostesc... de nebuni... vechi de cînd nu se mai știe ; pesemne că d-aia îi și mai zice lunii noi, prin unele locuri de ţară : *„Crai nou" !*

— Să-i strîngă pe toţi și să-i taie acuma chiar, în faţa mea ! hotărî Alexandru cu cruzime.

Vistiernicul Dan își dete calul mai aproape și șopti cu teamă la urechea domnului :

— Măria ta, las-o pe altă dată ! Sîntem numai o mînă de vînători cu cîțiva oșteni, și ăia obosiți, cu sîneţele fără foc. Dacă sare satul asupra noastră, cu coase și topoare, ne răzbește, mai cu seamă că sînt înrăiți de atîtea biruri și greutăți ! Și apoi să ne aducem aminte că în acest sat, Bălteni, și-a găsit moartea vestitul Vlad Drăculea Vodă, tatăl lui Vlad Țepeș și-al lui Radu cel Frumos. Doar se știe că aci i s-a tăiat capul de către buna sa rudă, Iancu de Hunedoara, tatăl lui Mateiaș Crai. Și pieirea lui Vlad Țepeș Vodă tot prin aceste locuri de primejdie s-a întîmplat. Așa că... să ne vedem de drum mai departe, ca și cum n-am fi auzit nimic. E mai bine să creadă băltenarii că sîntem niște vînători de rînd, decît că în fruntea noastră e însuși Alexandru Vodă. E mai sănătos pentru noi toți... și mai ales pentru măria ta, ascultă-mă pe mine !

La auzul unor asemenea grozăvii, neștiute de el, care venise din Moldova, Alexandru Vodă însuși se cutremură de fiorii fricii ce-i pătrunsese dintr-o dată în oase. Își mușcă mustața cu necaz, tăcu molcom și porni mai departe, pufnind de mare mînie !

. . . . . .

După ce lăsară satul Bălteni în urmă, cale de-o poștă, vistiernicul Dan îndrăzni să grăiască din nou :

— Decît să-ți reverși mînia asupra acestor țărani, nevinovați, mai bine ți-ai îndrepta-o spre Craiova, măria ta !

— Vrei să spui către Banul Mihai... carele n-a binevoit a veni la vînătoarea mea ?

— Ei, e prins cu trebile băniei... cu judecățile, cu împărțirea dreptății, cu facerile de bine ! În Oltenia, de... se poate spune că el e domn, măria ta !

— Și-așteaptă să treacă și în stînga Oltului, pre cît am mirosit, nu ? se oțărî Alexandru.

— De, măria ta... mai ştii ce-l bat gîndurile ? se întrebă cu prefăcătorie vistiernicul, apoi rosti apăsat : e bun cu oamenii... îi ajută... şi toţi îl iubesc ca pe un adevărat părinte, măcar că abia a împlinit treizeci şi patru de ani ! Nu-i vorbă că... şi are de unde să dea ; e doar cel mai bogat boier din Ţara Românească !

— Atît de bogat, încît ar putea să-şi plătească şi domnia, nu ? întrebă cu glas răguşit Alexandru Vodă.

— Ce nu poate banul, măria ta ?

— Care ban, boierule ? Banul Mihai sau banul care se cheltuie ?

— Şi unul şi celălalt, mărite stăpîne !

— Ce vrei să spui ? S-ar părea că ştii ceva mai mult şi taci.

Vistiernicul adăogă cu glas mieros :

— Nu ştiu nimic mai mult, decît ce se vorbeşte !

— Şi ce se vorbeşte ?

— Că unchiu-său, Iani Epirotul, l-ar fi chemat la Constantinopole, spre a-l ajuta să ia domnia Ţării Româneşti !

— Cum aşa ? ţipă Alexandru îngrozit. Pe ce temei ?

— Păi, doar toată lumea ştie că Banul Mihai e feciorul lui Pătraşcu Vodă cel Bun, făcut cu hangiţa Tudora, vădana, neguţătoreasa de la Tîrgul de Flote şi sora numitului Iane. Şi dacă a domnit frate-său vitreg, Petru-Vodă Cercel, de ce n-ar domni şi el ?

— Deci marele ban Mihai e os domnesc ? De unde şi pînă unde ? Eu n-am ştiut de asta pînă acum. Şi nici nu cred. Dacă ar fi fost aşa, n-ar mai fi cutreierat el ţările în lung şi-n lat, cu neguţătoriile lui, ci ar fi putut să domnească pînă acum ! răspunse Alexandru.

— Mai vorbim noi, măria ta, şi alt'dat'. Şi poate că n-ar fi rău să mai vorbeşti şi cu alţii, care ştiu mai multe decît mine !

. . . . . .

Acestea se petreceau în toamna anului 1592, luna lui Brumar, în drum spre Bucureşti.

. . . . . .

La cîteva săptămîni, la Craiova, vestita cetate a Olteniei, al cărei nume e legat de acela al crailor — stăpînitori de ţară (cetatea crailor), marele ban Mihai, plin de mîhnire, îşi lua rămas bun de la maică-sa Tudora, care venise să-l mai vadă o dată, înainte de a-şi aduce la îndeplinire hotărîrea ce-o luase, adînc întristătoare pentru fiul său.

— Aşa că, dragul mamei, vorbi doamna Tudora — aceasta-i a de pe urmă oară cînd mă mai vezi mireană. De mîine începînd voi intra în cinul călugăresc, la sfînta monastire Cozia ! Locuri frumoase, verdeaţă şi linişte, aer proaspăt ! Da' de ce taci aşa, Mihai ? N-ai rostit o vorbă pînă acum ? !

Marele ban, într-adevăr, nu scosese un cuvînt măcar, în tot timpul cît îi vorbise maică-sa. Se încruntă o clipă şi, abia stăpînindu-şi un oftat pornit din străfundul rărunchilor, şopti :

— Ce-ai vrea dumneata să-ţi spun, măicuţo ? Am rămas înlemnit şi amuţit de amarnica ştire ce mi-o dai. Dar tot e bine că nu mi-ai trimis această întristătoare veste chiar din sfînta monastire. Nu pot pricepe însă, ce te-a hotărît să intri la călugărie ?

Bătrîna îşi ridică trupul, care şi acum era falnic, îşi privi cu ochii săi negri şi pătrunzători fiul, care stătea drept în faţa ei, şi-i zise cu nestăpînită mîndrie :

— Mă uit la tine, dragul mamei, şi mă văd pe mine acum treizeci şi cinci de ani. Ochii mei... ochii tăi : ageri şi sfredelitori, pătrunzînd în sufletul şi în gîndul omului. Părul... negru-castaniu, statul... stejar drept, pe care furtuna nu-l poate clinti din loc. Eşti dîrz şi neînfricat. Să nu te pleci niciodată, dragul mamei, orice ar fi ! Darurile cu care te-a înzestrat Dumnezeu trebuie să te ducă sus. De la bănie, la domnie, nu mai e decît un pas. Frate-meu Iani, care te iu-

beşte ca pe copilul lui, ştie ce are de făcut la Constantinopole. Eşti fiul lui Pătraşcu Vodă cel Bun, Domnul să-l odihnească cu dreptii, că prea drept a fost şi prea bun, prea cinstit şi mai cu seamă prea încrezător. Din asta i s-a şi tras moartea, de l-a otrăvit, ca să-i ia domnia, cel mai bun prieten al lui, cîinele de vornicul Socol, chiar în ziua a doua de Crăciun, cînd îl poftise la masă. Apoi i-a furat patru sute de mii de ducaţi din vistierie şi a fugit cu ei în Ardeal ; de acolo s-a îndreptat către turci, unde se şi vedea domn, dar aceştia l-au înecat în Marea, chiar în anul în care te-ai născut. Tu să nu fii la fel de încrezător ca bietul taică-tău, pe care n-ai avut parte să-l cunoşti. Cînd ţi se întinde mîna dreaptă, să te uiţi şi ce ascunde stînga, dragul mamei. Oamenii-s nespus de răi, cînd îi întreci în virtute şi cînd vor să te piardă ! Aşa să ştii !

Dar cum Mihai tăcea, aşteptînd răspunsul la întrebarea ce-o făcuse, bătrîna sa mamă îi şopti în sfîrşit :

— Care om poate spune că are cugetul împăcat şi că n-a greşit o dată măcar în viaţă ? Eu, iubitul meu fecior, poate mai mult decît alţii. Mă apropiu de şaizeci de ani... bătrîneţea mă cuprinde pe nesimţite ! Vreau să-mi găsesc pacea sufletului în liniştea sfintei monastiri. Şi am ales Cozia, că acolo se odihneşte de veci bătrînul Mircea Vodă cel Mare, din care te tragi şi tu, dragul mamei !

— Of, măicuţa mea, ce jale îmi cuprinde sufletul de această hotărîre a dumitale. Mă deprinsesem să te văd des şi, cînd mă găseam la un impas, să mă sfătuiesc cu dumneata, că-mi erai aproape. Acum abia dacă am să te mai pot vedea o dată pe lună. Drumul pînă la Cozia e lung şi greu... iară trebile băniei nu-mi dau răgaz de mai mult.

— Sînt bucuroasă şi de atîta ! Numai o rugăminte am : să caţi, pre cît se poate, să vii sîmbăta, ca să pleci lunea.

— Aşa am să fac, măicuţă !

Bătrîna îşi întinse mîinile şi, cuprinzînd capul fiului ei, îl sărută apăsat pe frunte. Mihai o strînse la pieptul său puternic ; îi luă mîna dreaptă şi i-o sărută cu evlavie, ducîn-d-o apoi la frunte.

— Să ştii că sîmbăta ce vine sînt la dumneata, mamă !

— Şi tu să ştii că te aştept, mai mult ca niciodată, dragul mamei.

. . . . . .

Dar n-apucă să se îndepărteze bine sania cu patru telegari voinici, ce o ducea pe bătrîna doamnă Tudora, că la bănie sosi în goana mare o ceată de armăşei domneşti, care bătură cu mare grabă în poarta de stejar.

— Cine-i acolo, acum în toiul nopţii, la vreme de iarnă ? se auzi răstit glasul gros, ca lătratul unui dulău bătrîn, al străjerului de pază.

— Căpitanul Baba Novac, cu oameni de la domnie ! se auzi răspunsul.

Poarta fu dată de zid şi în curtea băniei pătrunse întreg pîlcul de călăraşi.

— Du-mă la măria sa, banul Mihai ! spuse răspicat Baba Novac.

— Ia-o pe scara asta, înainte. In fundul pridvorului dai de iatacul măriei sale.

Baba Novac tropăi de cîteva ori, ca să-şi scuture zăpada, apoi sprinten sui cîte două-trei trepte o dată şi, în cîteva clipe, se află în faţa banului.

— Să trăieşti, măria ta, şi mă rog de iertăciune că te supăr la acest ceas tîrziu din noapte. Da' aşa e slujba noastră : păcătoasă !

—Bună seara, căpitane Novac ! Iartă-mă şi domnia ta că nu-ţi pot spune : „Bine-ai venit" că, de-ai fi venit cu gînduri bune, ai fi picat aci la vreme de zi.

—Aşa-i, măria ta. Alexandru Vodă doreşte să te înfăţişezi în cea mai mare grabă la Bucureşti !

— Nu ştii cumva pentru care pricină ?

— Se spune că-i mîniat că n-ai fost şi măria-ta la vînătoarea domnească de la Snagov ; dar eu bănuiesc că altul ar fi dedesubtul...

— Care ?

— Îi e teamă să nu-i iei domnia ! Ţi-a ieşit vorba că ai fi os domnesc, al lui Pătraşcu cel Bun... şi că te iubeşte ţara !

— Aha ! Şi-atunci vrea să-mi ia capul ?

— El cam aşa ar vrea !

— Dar ţara ?

— Ţara, mărite bane, dacă ar putea l-ar băga în pămînt... şi de ieri, nu azi sau mîine !

— Am înţeles cum vine treaba ! Vorba e : ce-i de făcut ?

— Nimic altceva, decît să pornim degrabă spre Bucureşti.

— Şi pe drum, om mai vedea noi ! zîmbi banul Mihai cu înţeles.

— Ba, ferească Dumnezeu, măria ta ! Pe drum, nici gînd ! Dacă te fac scăpat, e primejdie de moarte pentru toţi la un loc ! Trebuie să ajungem la Bucureşti, iar lucrurile să-şi urmeze cursul lor, ca apa rîului în matcă...

— Dar vom putea oare abate rîul de la matca lui, căpitane Novac ?

— Măria ta, va să încercăm ! Prietenii banului Mihai sînt oameni de nădejde, tot unul şi unul.

— Ce-o mai fi, Domnul ştie. Dă-mi voie, rogu-te, să-mi iau rămas bun de la cei dragi ai mei şi apoi mă las în mîna domniei tale !

Baba Novac dădu din cap în semn de încuviinţare. Banul Mihai trecu în iatacul doamnei Stanca, soţia lui, şi a copiilor : Nicolae-Pătraşcu şi Florica.

. . . . . .

Cînd ieşi, îl întîlni pe scări pe căpitan coborînd de astă dată, fără grabă, îngîndurat, rar şi apăsat, treaptă cu treaptă.

Mihai îi puse mîna pe umăr şi-l bătu uşor cu prietenie.

— Aşa de repede ţi-ai luat rămas bun, măria ta ?

— Aşa, căpitane. Clipele triste e bine să le scurtăm cît mai mult cu putinţă. Şi-acum, te rog să mă adăşti puţin ; mai am doi prieteni, pe care trebuie să-i văd şi pe ei, poate pentru cea din urmă oară !

— Mă-ngădui şi pe mine, măria ta ?

— Doar eu sînt în mîinile domniei tale, căpitane !

Mihai coborî scările cu repeziciune, păşi în curte, ieşi în grădină şi se opri în fundul acesteia, unde se găsea un ţarc înalt, împodobit cu cetină. În ţarc, doi cerbişori care, simţind apropierea stăpînului, veniră să-l desmierde cu boturile lor umede şi trandafirii.

Banul deschise portiţa şi cerbişorii se strecurară afară cu gingăşie, trecîndu-i de-a dreapta şi de-a stînga. Mihai le petrecu mîinile pe după grumaz şi începu să-i mîngîie pe părul mătăsos.

— Da' bine i-ai mai îmblînzit, măria ta ! se minună Baba Novac. Te-au înconjurat, de parcă ţi-ar fi nişte copii ascultători. Şi-ţi arată atîta dragoste !

— Pe cîtă le arăt şi eu, căpitane ! Din păcate, multe din vieţuitoarele ce nu cuvîntă sînt mai de credinţă decît mulţi oameni care folosesc cuvîntul, ca să-şi ascundă gîndurile rele şi urîte.

— Aşa e, măria ta ! Eu pînă acum îi socoteam mai iubitori şi mai de credinţă pe cîini şi cai. Însă acu' văd că şi cerbii-ţi pot fi buni prieteni. Dar de unde îi ai ? Pesemne că i-ai crescut de mici, de te socotesc ca pe un bun părinte al lor, pre cît văd !

Banul Mihai oftă şi răspunse :

— Acum doi ani m-a poftit la o vînătoare, tot cam pe vremea asta de iarnă, în pădurile ei de la Segarcea, soră-mea vitregă, Maria. Nu vînasem mai nimic : cîţiva iepuri şi vreo doi lupi bătrîni, cu blana roasă. Taman mă luasem după un

mistreţ colţat, care se năpustise duduind şi spulberînd zăpada într-o perdea de copaci, încărcată de ninsoare bogată, cînd, într-un zmeuriş, găsii scîncind ca nişte copilaşi de ţîţă, doi căpriori mici şi înfrigurați, înghesuiţi unul într-altul, ca să se încălzească !

— Pesemne, căprioara-mamă fusese sfîşiată de lupi, îşi dădu cu gîndul Baba Novac.

— Sau doborîtă cine ştie pe unde, chiar de vînătorii noştri ! I-am luat sub dolmanul meu îmblănit şi i-am dus soră-mi, Maria. Ah, nu pot uita ochişorii lor mari, căprui şi umezi de lacrimi, cum ne priveau cu teamă. Dar soră-mea mi i-a dăruit, spunîndu-mi :

— Frate Mihai, ia-i cu domnia ta, creşte-i mari şi să-ţi poarte noroc ; dar de dat să nu-i dai nimănui niciodată, orice s-ar întîmpla ! Mai bine să-i alungi sau să le iei viaţa !

— Bine, dadă Mărie, i-am răspuns eu, aşa am să fac, şi am plecat bucuros, de parcă aş fi dobîndit doi băieţi deodată. I-am dat apoi în grija lui Vlăduţ, căpitanul vînătorilor mei, care i-a făcut precum îi vezi.

Vlăduţ, auzindu-şi numele, ieşi în faţa banului.

— M-am trudit eu şi biată nevastă-mea ceva cu ei, dar n-a fost de-a surda ! Acum mă pot mîndri cu aşa cerbi.

Mihai îi sărută pe boturile lor calde şi umede, ce răspîndeau o mireasmă proaspătă, de pădure verde şi văzînd cum cerbii dau veseli din cioturile lor de codiţe, spuse întristat :

— Hm ! Sînt veseli, ca de obicei. Oare ei să nu simtă că poate nu ne vom mai întîlni ?

— Asta-i semn bun, măria ta ! răspunse Vlăduţ. Semn de nădejde. Om trăi şi-om vedea !

CAPITOLUL al II-lea

În care ni se arată cum Alexandru Vodă cel Rău îl osîndește la moarte pe marele ban Mihai, fără să se gîndească la prietenii acestuia care, totuși, după cum vom vedea, nu stăteau cu mîinile în sîn

CÎND ARMĂŞEII DOMNEŞTI, în frunte cu căpitanul Baba Novac, avîndu-l la dreapta pe banul Mihai, trecură prin faţa Bisericii Albe, din mahalaua Postăvarilor, privirea le fu atrasă de o podişcă nouă, pe care se odihnea o buturugă de stejar.

Zăpada cernută mărunt, care căzuse peste noapte, aşternuse un strat subţire, de-ai fi zis că-i mai curînd o brumă. Ningea cu fulgi mari, luaţi uşor de viscolul ce începuse a şuiera pe la colţurile caselor.

— Ce-i cu asta în piaţa bisericii, căpitane ? întrebă Mihai pe Baba Novac, cu ochii ţintă la schelăria ce se înălţa în faţa lor.

— Cred că-i ridicată pentru măria ta, preacinstite bane.

— Nu, zău ? ! făcu Mihai, venindu-i să rîdă, deşi nu-i ardea. Dar grăbit mai e vodă să-mi ia capul !

— Cîteodată graba strică treaba, măria ta. Şi, de multe ori, cînd vrei mai aprig să ieşi la liman, atunci te scufunzi mai rău !

— Hm, aşadar, judecata mea e ca şi făcută ? oftă Mihai.

— Mărite bane, nu mă cunoşti de ieri, de azi. Ştii că am fost cap de haiduci în Serbia şi mai ştii ce-mi poate pie-

lea tăbăcită în atîtea încercări. Eu una-ţi spun : ai încredere în mine !

— Cît îmi va sta capul pe umeri voi avea ! zîmbi Mihai cu tristeţe. Dar teamă mi-e, căpitane, că asta nu va fi de prea lungă durată. Mă bate gîndul că-ncerci să-mi dai nădejde, ca să pot îndura mai uşor cele din urmă ceasuri, ce mi-au mai rămas de trăit. Degeaba vrei să m-amăgeşti ! Soarta mea e pecetluită de mult de către tiranul ce ne duce ţara de rîpă.

— Bane, am ajuns ! îi răspunse scurt Baba Novac. Descalecă, rogu-te... Măria sa Alexandru Vodă şi divanul te aşteaptă !

*

Copilul de casă deschise degrabă uşa de stejar, legată în fier ars şi Banul Mihai intră falnic, cu fruntea sus şi braţele încrucişate, urmat îndată de căpitanul Baba Novac şi cîţiva oşteni.

Noul venit îşi preumblă repede privirea, ocolind întreaga încăpere a divanului domnesc. În fund, pe tronul aurit, sta încruntat Alexandru cel Rău, fiul şi nepotul unor domnitori de urîtă amintire din neamul Lăpuşnenilor ; în juru-i, boieri mai numeroşi decît ar fi cerut treburile divanului şi mulţi dintre aceştia, neprieteni.

Banul Mihai făcu cîţiva paşi apăsaţi şi se opri. Apoi, împotriva voinţei sale, fu nevoit să spună după cum cerea obiceiul, în semn de salut :

— Să trăieşti, măria ta, şi domniile voastre, cinstiţi boieri !

Un mormăit neînţeles fu răspunsul. Dar ţîşni neaşteptat glasul răstit al domnului :

— De ce nu i-ai luat sabia, căpitane Novac ?

Fără să vrea, Mihai îşi îndreptă privirea-i spre şoldul drept unde purta sabia, căci era stîngaci.

Baba Novac, ridicîndu-şi sprîncenele-i late şi negre a mirare, răspunse molcom :

— Măria ta mi-ai dat poruncă numai să-l poftesc de îndată pe marele ban Mihai la divan, dar... pricina... neştiind-o... şi nu-şi isprăvi gîndul.

— Şi-acum ce mai aştepţi ? se răsti domnul din nou.

Baba Novac veni în stînga lui Mihai şi prinse din zbor sabia pe care banul o scosese fulgerător şi-o aruncase bătrînului oştean.

Apoi, cel prins îşi ridică fruntea cu mîndrie şi, ţintuindu-l cu privirea pe tiranul care începuse să se frămînte pe scaunul domnesc, îl întrebă :

— De ce m-am făcut vinovat ?

— De uzurparea tronului meu ! Eşti hiclean !

— Ce dovezi ai, măria ta ? Pe bănuieli nu poţi pune temei de osîndă.

— Am aflat eu ce lucrează unchiul domniei tale, Iani Epirotul, la Constantinopole !

— E ciudat că măria ta ştii, iară eu, nu ! Dar de cînd ai venit în scaun, nu m-ai privit cu ochi buni. Şi-apoi ce drepturi am eu asupra tronului Ţării Româneşti ?

— Eşti os domnesc, pre cît se spune, fiul lui Pătraşcu... aşa zis „cel Bun" ! rînji domnul.

Aci, cîţiva boieri, nemaiputîndu-se stăpîni, răspunseră cu dîrzenie :

— Ba, chiar era bun, măria ta. Nu de pomană i s-a spus astfel !

Alexandru cel Rău se încruntă, fulgerîndu-i cu privirea şi continuă :

— Ce-ai de răspuns la acestea ?

Mihai dădu trist din cap şi spuse cu tărie :

— Măria ta şi cinstiţi boieri, vă spun în credinţă că eu nu-mi cunosc părintele şi că nu l-am văzut în viaţa mea, niciodată !

Un murmur surd de încuviinţare se auzi din partea boierilor care se foiră neliniştiţi pe scaun.

Dar domnul grăi mai departe netulburat :

— Am prins o scrisoare în greceşte de la banul Iani Cantacuzino către domnia ta, în care-ţi spunea să te duci la Constantinopol neîntîrziat, pentru treaba pe care o ştii !

— S-o văd ! ceru Mihai.

— Nu e nevoie s-o vezi şi domnia ta. E destul că am văzut-o eu şi... boierii.

Aci, boierii se mişcară din nou pe scaunele ce parcă nu-i mai încăpeau şi murmurară ceva neînţeles.

Mihai spuse răspicat :

— Mi-o fi scris, măria ta, nu este asta cea dintîi scrisoare ce mi-o trimite. Doar toată Ţara Românească şi Ţara Turcească ştiu că am treburi de neguţătorie cu unchiu-meu. Şi nu de ieri, de alaltăieri, ci de ani şi ani de zile.

— Şi domnia se ia tot cu neguţătoria !

— Apoi asta-i altă căciulă, măria ta ! grăi Mihai. Dar, pe cîte ai spus, în scrisoare se vorbea de o treabă şi nu de domnie.

— Destul ! ţipă vodă scos din fire că nu ştie cum s-o mai aducă, spre a părea că dreptatea e de partea lui. Destul. Eşti hiclean... şi aceasta se pedepseşte cu moartea. Duceţi-l... şi mîine în zori să i se ia capul.

Aci, mitropolitul ţării, ridicîndu-se, spuse cu obidă şi adîncă mîhnire în glas :

— Taman mîine, măria ta, cînd e ziua Sfîntului Ierarh Nicolae, mare sărbătoare creştinească ?

Vodă se ridică grăbit, coborî treptele tronului şi se îndreptă spre ieşire, strigînd ca un ieşit din minţi :

— Rămîne aşa, precum am hotărît !

. . . . . .

A doua zi, a şasea a lunii Undrea, cu mult înaintea zorilor, schela cu buturugă din faţa Bisericii Albe era înconjurată de o mulţime deasă de tîrgoveţi şi ţărani.

Printre ei se aflau o sumedenie de olteni, care, spre mirarea celor ce veniseră să caşte gura la tăierea banului Mihai al

Olteniei, îşi ţineau mîna dreaptă în sîn, iar pe stînga, în buzunarul nădragilor.

Dar cum aceştia tropăiau, jucînd în loc, toţi se gîndeau că-şi ţin mîinile astfel, ca să se încălzească, întrucît gerul începuse să pişte, măcar că ningea liniştit.

Mulţimea era împînzită şi de oamenii lui Alexandru Vodă cel Rău, care trăgeau cu urechea la tot ce se vorbea şi aveau poruncă să şi lovească de moarte la nevoie.

Căci tiranul Ţării Româneşti ştia bine cît de iubit era Mihai şi se temea grozav de o răzmeriţă.

Deodată, clopotele de la Biserica Albă, toate odată, începură să bată într-o dungă, ca pentru mort.

Zumzetul ca de stup uriaş, ce stăruise pînă atunci în piaţă, se potoli şi din depărtare se auzi pe caldarîmul îngheţat uruitul căruţei ce-i aducea pe osînditul la moarte şi pe duhovnic, zdruncinîndu-i de mama focului.

Curînd, căruţa se arătă în capătul uliţei şi trase în faţa schelei.

Căpitanul Baba Novac şi armăşeii lui erau în preajmă. Mihai sări jos sprinten şi urcă în grabă treptele podiştei. Lîngă buturugă, ca prin farmec, se ivi deodată gîdea care, văzîndu-l pe Mihai, tresări şi se dădu cu un pas înapoi.

Cîţiva dintre olteni, văzîndu-l pe călău, săriră ca arşi şi se priviră ca la un semn cu adîncă mirare. Unul spuse :

— Măi frate Pavele, ăsta nu e Sile Buzatu, fostul rob al banului Mihai ?

— Ba-i chiar el, nici o îndoială !

— Şi-o să îndrăznească să-i ia capul fostului său stăpîn, care i-a dat libertatea şi i-a făcut casă ?

— Om vedea. Dar în clipa în care o ridica securea apoi, în aceeaşi clipă o să-i cadă mîna la loc. Fac dreapta praştie şi pietroiul din sînul meu n-o să-şi greşească ţinta !

— Şi dacă pietroiul tău s-o întîlni cu al meu, ce-o să fie ?

Aci, cel dintîi oftă :

— E, ar mai fi fost o scăpare pentru banul Mihai ! Dacă nu era însurat şi l-ar fi cerut de bărbat o fată mare, după datina din străbuni..., dar aşa... o să fie greu al naibii !

— Greu, dar nu cu neputinţă. Tot la noi e nădejdea, frate Pavele !

În timp ce oltenii vorbeau astfel, Mihai îşi aruncă privirea în mulţime şi, ca atras de o altă privire, îl zări pe Vlăduţ, mai marele vînătorilor lui, făcîndu-i cu ochiul şi rotindu-şi capul în jurul mulţimii, de parcă ar fi vroit să-i spună :

„Toţi oştenii băniei sînt aci. Pe viaţă şi pe moarte !"

Şi pentru o clipită, Mihai îl fură din ochi şi pe căpitanul Baba Novac, care, călare, cu sabia scoasă, părea gata de luptă şi-i zîmbea cu înţeles, zicîndu-i parcă şi el, ca şi Vlăduţ :

„Aşa-i c-am avut dreptate, bane ?"

Tresări la glasul fonfăit al duhovnicului care-i spuse :

— Fiule, fii gata, a sosit clipa cea grea !

Ajutorul gîdelui se apropie şi, desfăcîndu-l pe Mihai la gît, îi spuse sfios :

— Înghenuchează lîngă buturugă, măria ta !

Un murmur puternic, ca un freamăt la bătaia vîntului de toamnă, printre frunzele uscate, se auzi din mulţime.

— Eu, în genunchi ? se-ncruntă Mihai. Niciodată ! şi, privindu-l ţintă în ochi pe gîde, îi strigă cu glas tare : Loveşte, ce mai aştepţi ? !

Şi-atunci se întîmplă minunea despre care lumea avea să vorbească peste veacuri. Sile Buzatu, gîdea, începu să tremure ca apucat de friguri şi, aruncînd securea pe podea, fugi strigînd ca de o mare spaimă :

— Eu nu pot lua viaţa unui astfel de om !

Apoi sări de pe schelă şi se pierdu în mulţimea cutremurată de uimire.

Pe dată se făcu nevăzut şi ajutorul gîdelui ; iar pe schelă rămaseră numai Mihai, drept în picioare, cu braţele încruci-

şate, şi duhovnicul care murmura într-una, nevenindu-i să creadă :

— Minunea Domnului ! Minunea Domnului ! Viaţa acestui om nu mai poate fi luată de nimeni pe lume !

Deodată, din mulţime, se desprinse un oştean înarmat pînă-n dinţi, care sui repede scările. Cu ochii holbaţi de groază şi spume la gură, el vorbi mulţimii :

— Cine va tăia capul osînditului va primi drept răsplată cinci pungi cu galbeni !

Era omul de încredere şi iscoada lui Alexandru Vodă cel Rău. Dar nimeni nu se găsi dornic de un asemenea cîştig.

— Zece pungi ! se auzi din nou glasul oşteanului. Şi cum tăcerea nu era tulburată de nimeni, strigă : douăzeci... treizeci... cincizeci de pungi cu galbeni !...

Şi-atunci, în liniştea dimineţii de iarnă, cînd glasul se aude cu o mare limpezime şi tărie, ţîşniră următoarele vorbe din mulţime :

— Ia tu banii şi fă această treabă mîrşavă, dacă îndrăzneşti !

Mihai privi degrabă dincotro veniseră aceste vorbe şi-l văzu pe Vlăduţ al lui, care şi ridicase o suliţă, ca s-o vadă toată lumea, gata s-o azvîrle spre cutezător. Dar nu fu nevoie de aceasta, căci în clipa următoare o ploaie de pietre se abătu, ca din senin, asupra oşteanului care abia avu timp să fugă cu capul spart. Şi ca mugetul mării înfuriate se ridică glasul mulţimii :

— Să se ierte..., să se ierte ! Acest om nu poate fi tăiat de nimeni ! La domnie !

Baba Novac sări de pe cal în picioare, drept pe treptele schelei ; îl luă pe Mihai de braţ şi-i spuse :

— Poftim cu mine, măria ta. Calul e pregătit de mult şi te aşteaptă. Am avut dreptate sau ba ?

— Căpitane, mă-nchin. Şi, dacă vreodată îmi va sta în putere s-o fac, vei fi mîna mea dreaptă, aşa să ştii !

— Pînă atunci mai avem de trecut un hop greu la palat, mărite bane. Şi, de-om izbuti, apoi am a-ţi mai spune vreo două vorbe, ca din gură de frate bun şi de credinţă.

. . . . . .

Alexandru Vodă cel Rău se preumbla fără astîmpăr prin faţa ferestrelor, ce dădeau în uliţa dinspre Biserica Albă, ca să-l vadă mai curînd pe Sile Buzatu aducînd coşul cu tărîţe înroşite de sînge în care să se afle capul banului Mihai.

Dar, în loc de această mutră, îndelung aşteptată a călăului, tiranul văzu cu adîncă mirare şi cutremur o mulţime de popor pe care abia-l încăpea strada, înaintînd cu zurba spre palat şi ridicînd deasupra capetelor înfierbîntate, cu tot gerul de-afară : ciomege, coase, topoare, securi şi bolovani de rîu.

În fruntea acestor oameni, ce păreau cuprinşi de o mare furie, veneu călări căpitanul Baba Novac, avîndu-l la dreapta pe banul Mihai de Oltenia, descoperit, ca un osîndit la moarte ce se aflase. Iar între cei doi şi gloată, nici un oştean de-al domnitorului. Din murmurul, pînă mai adineauri nedesluşit, Vodă desprinse cîteva cuvinte, care-l cutremurară :

— Să se ierte... să se ierte banul Mihai... e nevinovat... să se ierte !...

Înfiorat pînă-n măduva oaselor de priveliştea ce i se arăta şi bănuind ce ar mai fi putut să urmeze, domnul voi s-o ia înaintea mulţimii. Ieşi îndată în balconul palatului şi, ridicînd mîna, ca să se facă linişte, strigă :

— Ce e, oameni buni, de veniţi aşa, cu zurba, dis-de-dimineaţă, în zi de mare sărbătoare, la domnie ? Ce s-a petrecut ?

— Să se ierte banul Mihai ! strigă mulţimea într-un glas, ridicînd cît se putea mai sus mîinile înarmate. E nevinovat !

Domnul îşi înghiţi cu greu nodul ce i se pusese în gît ; abia putu să-şi descleşteze fălcile înţepenite de frică şi să rostească şuierat, cu greu stăpînindu-şi furia ce-l cuprindea :

— Aşa să fie, precum vreţi voi ! Iertat e marele ban Mihai de orice osîndă şi liber să plece liniştit la Craiova, spre a-şi vedea mai departe de slujba ce i-a încredinţat-o domnia noastră !

Murmurul mulţimii înfuriate se preschimbă ca prin farmec în urlete de bucurie :

— Urrrraaaa... urrraaa... trăiască Alexandru Vodă... trăiască marele ban Mihai... urraa !...

Din nou, domnul ridică mîna, în semn că cere linişte, spre a putea vorbi.

— Oameni buni, acum socot că vă puteţi întoarce liniştiţi pe la casele voastre. Umblaţi, deci, sănătoşi !

Mulţimea dădu din cap a încuviinţare şi începu să se împrăştie care încotro, afară de cîteva pîlcuri de voinici călări, în fruntea cărora se afla un tînăr chipeş cu spanga în mînă.

Aceştia stăteau pe loc, ţinîndu-se dîrji pe caii lor încordaţi, care băteau caldarîmul cu copitele şi scoteau aburi pe nările umflate de neastîmpăr, nechezînd uşor.

Domnul, văzînd că nu se urnesc din loc, simţi un fior rece pe şira spinării şi îndată îl trecură din nou toate năduşelile.

— Dar cu voi ce e, voinicilor, de ce nu plecaţi ? îşi prefăcu el glasul cu multă bunătate.

Tînărul, care părea căpetenia oştenilor, răspunse dîrz, însă cu multă bună-cuviinţă :

— Să trăieşti, măria ta, noi sîntem bănişorii de la Craiova şi ne aşteptăm stăpînul, ca să plecăm împreună acasă !

— Apoi aşteptaţi-l, dară, că mai am o vorbă cu domnia sa, răspunse vodă. Bane Mihai, pohteşte, rogu-te, pînă sus. Şi domnia ta, căpitane Novac, de asemenea !

Vlăduţ se înălţă în scări cît era de lung şi grăi tare :

— Îl aşteptăm, măria ta, pînă va veni. Fără marele ban Mihai nu plecăm de aci, că ni-e teamă să nu ne rătăcim pe drum cumva pînă la noi acasă !

Alexandru se întoarse, strîmbîndu-şi gura într-un rînjet de groaznică ură, dar mai avu vreme, totuşi, să audă rîsetele batjocoritoare ale oltenilor care începuseră să-şi preumble caii în buiestru prin faţa palatului, ca să nu îngheţe.

. . . . . .

Domnul nu avea acuma lîngă sine decît pe oştenii obişnuiţi ai palatului, pe slujitori şi pe copiii de casă.

Cei cîţiva boieri, care, fără îndoială, se furişaseră în straie schimbate prin mulţime, ca să ia parte la îndeplinirea osîndei lui Mihai, se făcuseră nevăzuţi în grabă.

Era prea de dimineaţă, şi zi de mare sărbătoare, ca să vină la palat fără a fi chemaţi. Urmau să se întîlnească cu domnul abia pe la unsprezece ceasuri, chiar la sfînta Biserică Albă, care avea hram pe marele ierarh Nicolae, căruia i se făcea slujbă neobişnuită.

Deci, Alexandru Vodă era ca şi singur.

Banul Mihai intră din nou cu căpitanul Baba Novac şi din nou fu nevoit să repete, împotriva cugetului său, care dorea dimpotrivă :

— Să trăieşti, măria ta !

Domnul dădu din cap, fără să slomnească un cuvînt. Apoi bătu de trei ori din palme şi spuse unui slujitor ce se ivise încovoiat în pragul uşii :

— Şerbeturi şi cafele ! Dar vezi, cafeaua să fie din aceea pe care mi-a trimis-o în dar Hasan-Paşa, de la Adrianopole, şi din care beau numai eu la zile mari. Să-l cinstim aşa cum se cuvine pe marele ban Mihai !

— Am înţeles, măria ta ! răspunse slujitorul retrăgîndu-se de-a-ndaratelea, ca să nu-i întoarcă spatele lui vodă.

Dar căpitanul Baba Novac n-avu de lucru şi se înecă tocmai atunci, începînd să tuşească de-i icnea sufletul.

Iar banul Mihai, îndreptîndu-şi trupul înţepenit parcă, grăi cu bună-cuviinţă :

— Nu te mai supăra, măria ta, cu dulceţuri şi cafele turceşti, că nu mi-i aminte de ele. Cată să mă grăbesc că, la Craiova, ai mei stau, de bună seamă, ca pe jăratec, neştiind ce-i cu mine. O singură rugăciune am la măria ta : porunceşte, rogu-te, să mi se dea înapoi sabia, căci o am în dar de la unchiul meu Iani Cantacuzino şi ţin la ea foarte, fiind lucrată cu mare meşteşug de un vestit făurar veneţian.

Vodă înclină capul, bătu iarăşi din palme şi ceru să i se aducă sabia banului Mihai. Acesta şi-o prinse în dreapta cu un suspin de uşurare şi cu multă dragoste, de parcă s-ar fi reîntîlnit cu un vechi şi bun prieten.

Apoi se înclină şi, fără să mai aştepte încuviinţarea lui vodă, ieşi cu paşi mari şi apăsaţi, care stîrniră un ecou înfricoşător pe sălile pustii ale palatului, învăluite în linişte, în dimineaţa aceea de iarnă.

*

Rămînînd singur cu căpitanul Baba Novac, vodă îi spuse în şoaptă, scrîşnindu-şi dinţii, cu teamă parcă, să nu fie auzit şi de altcineva.

— Cheamă aci, îndată, pe marele armaş. Nu-l las eu să-mi scape din mînă, aşa, cu una-cu două !

*

De cum ajunseră la Craiova, banul Mihai dădu porunci să se facă pregătiri de plecare.

— Avea dreptate căpitanul Baba Novac, cînd mi-a suflat la ureche că primejdia stăruie încă deasupra capului meu şi-a casei mele ! îi spuse el lui Vlăduţ. Să ne cătăm deci adăpost şi asta cît mai devreme !

— E totul gata de plecare, măria ta, îi răspunse credinciosul său Vlăduţ.

— Cum aşa ? ! se miră Mihai, că abia sosirăm !

— Am avut eu grijă de asta din timp, cu încuviinţarea doamnei Stanca, preacinstita soţie a măriei tale !

— Dar cum de ţi-a venit acest gînd ?

— O, măria ta, răspunse molcom Vlăduţ, era de aşteptat, că după scăparea măriei tale de securea lui Sile Buzatu, omul nostru, surîse el glumeţ, Alexandru Vodă cel Rău o să se apuce să-ţi numere zilele, căutînd să ţi le scurteze de astă dată pe altă cale şi cît mai degrabă...

— Atîta judecată la un tînăr ca tine mă uimeşte, Vlăduţ !

— Apăi, măria ta, pentru asta trebuie adusă laudă şi mulţămită bătrînului căpitan Baba Novac, că el, în noaptea cînd te-a ridicat pe măria ta, mi-a dat a înţelege anumite lucruri şi, la un scurt răgaz, mi-a grăit astfel : „— Ţîncule, c-aşa ne zice el nouă, ăstora mai tineri — ţîncule, bagă bine la cap ce-ţi spun, înţelege şi cată de grabnică urmare : Nu e bine să laşi nimic, niciodată, la voia întîmplării, ca osmanlîii ; de multe ori, în viaţă, ajungi să cîştigi, numai fiindcă ai ştiut la timpul potrivit, dar nici mai de vreme, nici mai tîrziu cu o clipă măcar, să sileşti mîna aşa zisei soarte !" Aceasta este aleasa iscusinţă a unei minţi, într-adevăr, deştepte. „Pricepuşi ce vreau să-ţi spun ?"

I-am răspuns cutremurat că simţeam unde vor să-i bată vorbele şi care-i înţelesul ascuns din adîncul lor.

— Am priceput, căpitane, şi întocmai după sfatul domniei tale voi face !

„— Aşa te vreau, ţîncule, mi-a răspuns el, stăpînindu-şi un zîmbet ce-l încerca. De restul am eu grijă, de-o mai fi cumva nevoie. Şi-apoi, mai sînt şi cei trei fraţi Buzeşti, care-s trup şi suflet cu banul Mihai !"

Şi m-a lăsat ! Aşa se face, prea mărite stăpîne şi bun ca un părinte al meu, că s-a brodit să-ţi fie gîde taman Sile Buzatu. Şi, de da greş cumva asta, se găseau în piaţa Bisericii Albe sumedenie de oşteni de-ai noştri sosiţi în graba mare şi fără

pic de popas în acea groaznică noapte, la Bucureşti, privegheaţi şi îndrumaţi îndeaproape de cinstiţii fraţi mai sus pomeniţi.

Banului Mihai îi săgetară ochii cîteva lacrimi furişe. Îl prinse de umeri pe Vlăduţ, îl îmbrăţişă cu căldură de frate şi-i grăi mişcat pînă în străfundul sufletului :

— Aşa se face dar, că totul e gata de plecare. Straşnic om, Baba Novac ! Dar nici cu tine nu mi-e ruşine ! Prin urmare, în această noapte chiar...

— Plecăm, măria ta !

— Dar socot că plecăm toţi ! Toţi prietenii noştri, Vlăduţ ? zîmbi Mihai.

Chipul starostelui de vînători se lumină de-un surîs asemănător, de adîncă înţelegere :

— Dar s-ar putea altfel, stăpîne ? Fără prietenii noştri necuvîntători : Codruţ şi Pădureţ, ce fel de călătorie ar fi aceea ? Vorba e alta, mărite doamne, încotro purcedem ?

— Înspre Ardeal, Vlăduţ, la Alba Iulia. Acolo vom face cel dintîi popas mare al nostru. Şi-apoi... cum ne-o mai lumina Dumnezeu !

. . . . . .

În aceeaşi noapte chiar, carele şi săniile, pregătite din vreme, porniră încărcate cu ce era de trebuinţă pentru drum, aşa ca să nu îngreuieze prea mult mersul la vreme de iarnă.

De la Craiova, convoiul, la care se adăogaseră şi cei doi boieri fugiţi, Stroe Buzescu şi Radu Florescu, porni prin ţinutul Mehedinţilor, prieten, ca şi întreaga Oltenie, banului Mihai, şi se îndreptă către Turnul Severin. Aci făcu un scurt popas, trecînd apoi degrabă la Orşova, de unde porni către Alba Iulia.

Dar dacă oltenii priveau alaiul bănesc fără să se mire, ardelenii începură a-şi întoarce capetele cu adîncă uimire, căci în fruntea celei dintîi sănii, în dreapta şi în stînga unui falnic călăreţ, alergau cu gingaşă sprinteneală, cătînd să se ţină în pasul

calului, doi cerbi tineri, mîndri şi adînc încredinţaţi că bărbatul din mijlocul lor, pe care-l străjuiau cu atîta dragoste, nu e om de rînd, ci un ales între aleşi.

Şi, de multe ori, obosiţi parcă să-şi tot încetinească mersul lor ager, după trapul molcom al calului, se uitau unul în ochii celuilalt şi apoi o rupeau de fugă înainte, pînă nu se mai vedeau.

Atunci, tînărul Pătraşcu, fiul banului Mihai, adăpostit în sanie, îşi scotea capul din şubă şi întreba cu grijă :

— De ce fugiră cerbii, tăicuţă ? Fără Codruţ şi Pădureţ, drumul parcă nu mai are nici un haz !

Banul îşi strunea pentru cîteva clipe armăsarul, ca să aştepte sania şi, mergînd cîţiva paşi alături, îl liniştea :

— Nici o grijă, fătul meu ! Cerbul fuge mai repede ca cel mai iute cal ! Pentru cerbii noştri, ca să meargă aşa, în pasul cailor, li se pare o glumă... şi-i oboseşte chiar. De aceea, cînd şi cînd, ca să se destindă, o mai iau la goană, în joacă numai. Dar se întorc ei, nici o grijă. Ţin prea mult la noi, ca să ne părăsească vreodată. Ei sînt mai buni şi au cugetele mai curate ca mulţi dintre oameni !

— O... ţipă cu veselie flăcăiaşul. Iată-i, tăicuţă... cît ai grăit domnia ta cu mine, ei s-au şi întors, şi parcă-s îngrijoraţi că nu te-au găsit în fruntea săniei !

— Aşa-i, fătul meu, ai dreptate ! Cată, deci, să mă duc, să-mi iau locul între cerbii mei, care, după cum vezi, mă aşteaptă nerăbdători !

CAPITOLUL al III-lea

Primii paşi spre domnie

CEA MAI UŞOARĂ sanie pe care Vlăduţ o pusese în fruntea convoiului era aceea în care se afla nutreţul de iarnă al cailor şi al cerbilor : paie bine uscate şi grăunţe din belşug, orz şi ovăz, precum şi coceni de porumb cu miezul dulce şi afînat, ca măduva de soc.

Pînă la Severin nu se opriră decît o dată, ca să înlăture vreo întîmplătoare primejdie. Dar la Orşova înainte, însă, oamenii şi dobitoacele laolaltă, aflîndu-se acum în Ţara Ardealului, se bucurară de mai multe popasuri, în toată liniştea, pentru hrană şi băut.

A doua zi, spre seară, sosiră în faţa cetăţii Alba Iulia, capitala principatului ardelean, peste care stăpînea tinerelul Sigismund Bathori, căruia abia îi mijise mustaţa.

Sosiră tocmai la timp. În clipa în care descălecară, ca să bată în poartă, zăpada, ce pînă atunci căzuse molcom, alene, în joacă parcă, acum prinse a fi spulberată de vîntul ce se stîrni fără de veste, începînd să şuiere ameninţător şi să dea tîrcoale săniilor.

Greaua poartă scîrţîi din ţîţîni, ca neunsă de un veac, şi-n pragul ei se ivi un străjer în zale şi cu suliţa în mînă.

Banul Mihai însuşi îi grăi cu glasul lui limpede, plăcut şi atrăgător, care te făcea să-ţi fie drag acel ce vorbea, de cum îl auzeai.

— Bună vremea, prietene ! Fii bun, rogu-te, şi spune-mi în care din cele patru zări ale lumii se află poarta aceasta ?

— Să trăiţi, înălţimea voastră, îi răspunse mirat foarte de întrebare, dar cu multă bună-cuviinţă oşteanul, pricepînd îndată că se afla în faţa unui om de seamă : — este poarta dinspre miazănoapte numită „Sfîntul Gheorghe".

— Mulţămesc ! Eu sînt banul Mihai al Olteniei, cu toţi ai mei, şi doresc a-l vedea pe măria sa, principele Sigismund !

Straja dădu de veste şi altor ortaci, care, deîndată deschiseră porţile mari, şi-ntreg alaiul trecu, alunecînd lin pe zăpada ce începuse să îngheţe.

. . . . . .

Chiar a doua zi, Stroe Buzescu şi Radu Florescu, bărbaţi cu multe şi alese cunoştinţe, în mai toate ţările vecine, îl duseră pe banul Mihai la Baltazar Bathori, conte de Făgăraş, vărul principelui Sigismund şi om cu multă trecere.

Baltazar îi strînse mîna cu prietenie şi-l privi drept în ochi, voind parcă să-i citească, în aceste oglinzi ale sufletului, gîndurile cele mai ascunse ale stăpînului lor.

Mihai răspunse privirii cu un zîmbet fugar, de tristeţe parcă şi, de asemenea, răspunse cu aceeaşi căldură şi la strînsul mîinii.

Atunci se auzi glasul lui Stroe Buzescu :

— Iată, înălţimea voastră, acesta este marele ban Mihai de Oltenia şi bunul nostru prieten, pentru care noi, şi-ntreaga Ţară Românească, ne punem obrajii şi averile chezăşie, şi cerem stăruitor a ne fi domn, prea bine ştiind că nu ne vom înşela în credinţa noastră !

Baltazar îl privi din nou pe Mihai şi fu impresionat de înfăţişarea lui falnică : înalt, spătos, bine zidit, cu barba neagră şi ochii de asemenea negri, vioi, plini de neastîmpăr şi pătrunzători, răspîndind în jur putere şi încredere.

Cîndi că, într-adevăr, nu mai văzuse pînă atunci un asemenea bărbat. Îi grăi cu prietenie, curat în româneşte, ceea ce-l miră peste măsură pe Mihai.

— Din parte-mi, bane, tot sprijinul ce ţi-l pot da ! După ce-l vei vedea pe vărul Sigismund, făcu el, clătinîndu-şi capul şi ridicînd din sprîncene, oarecum batjocoritor, căci de, ...el e principele Ardealului, din dorinţa Padişahului — în sfîrşit — după ce-l vei vedea, zic, te pohtesc pentru cîteva zile la castelul meu din Şimlău, la o vînătoare şi ca să mai stăm de taină, în linişte, despre multe iţe care se ţes acum. Şi pe prietenii domniei tale, de bună seamă, de asemenea, îi pohtesc a-mi face cinstea ! adăogă el, înclinîndu-se către cei doi boieri.

— Mulţămesc din suflet, înălţimea voastră şi, la rîndul meu, cînd se va ivi prilejul, să fiţi pe deplin încredinţat că voi căta să-mi plătesc această datorie cu toată cinstea !

Privindu-l din nou în ochi, Baltazar îi răspunse tărăgănat :

— S-ar putea, bane, cîndva să te ţin de acest cuvînt rostit acum, la strîmtoare. Dar de ce mă priveşti cu atîta uimire ?

— Înălţimea voastră, într-adevăr, sînt nespus de uimit, că v-aud vorbind româneşte, aproape tot atît de curat ca şi noi, cei din ţară !

Baltazar rîse cu plăcere şi-l lămuri :

— N-ai să te mai miri de loc, bane, cînd ai să afli că maică-mea, Domnul s-o odihnească în pace, era româncă şi-o chema Margareta Mailat ! Aşa că pe jumătate sînt român. Poate de aceea simt o înclinare deosebită de a-ţi întinde o mînă frăţească de ajutor. Îţi voi da o scrisoare călduroasă către ambasadorul englez la Constantinopol, Sir Eduard Barton, trimisul atotîmputernicit al maiestăţii sale Regina Elisabeta ! El are mare trecere : şi la Sinan Paşa şi la Sultan.

— Înălţimea voastră, doresc din suflet să vă pot arăta cîndva toată recunoştinţa.

— O doresc şi eu, de asemenea, bane ! Şi-acum să pregătim întrevederea cu Sigismund.

. . . . . .

După o lungă aşteptare, uşa de stejar afumat, ţintuită în stele de aur, se deschise uşor şi în sala tronului intră un tînăr palid, firav, slăbuţ, cu o umbră de mustaţă. El se îndreptă grăbit spre tron şi se sui repede, aruncîndu-se în scaun, de parcă i-ar fi fost teamă ca nu cumva vreunul din cei de faţă să i-l ocupe şi să-l lase fără jucăria-i atît de iubită.

Dar, îndată ce se aşeză, îndeplinind parcă un joc copilăresc, se şi ridică şi zise cu plas piţigăiat, în limba germană :

— Fiţi bine veniţi, boieri, la curtea noastră !

Baltazar, care era şi el de faţă, făcu pe tălmaciul şi le repetă oaspeţilor, în româneşte, ce spusese principele Sigismund.

— Să trăiţi, înălţimea voastră ! răspunseră cei trei români.

După care, contele de Făgăraş îi spuse lui Sigismund cîteva cuvinte bine ticluite, despre starea din Ţara Românească şi stăruitoarea dorinţă a boierilor şi a tuturor românilor de a schimba domnia lui Alexandru cel Rău, pe care n-o mai puteau îndura.

Sigismund ceru să-l cunoască pe banul Mihai şi acesta înaintă cu un pas, înclinîndu-se cu respectuoasă demnitate pentru rangul aceluia din faţa sa, măcar că era cu totul dezamăgit de înfăţişarea şi purtarea principelui.

Apoi, Sigismund Bathori prinse a vorbi plin de îngîmfare, turuind ca o moară neferecată :

— Da, da... îţi voi acorda toată protecţia mea ! Am să-ţi dau o scrisoare către Sultanul chiar... sau mai bine către Sinan Paşa... mă rog... către cine vrei domnia ta... Cred, bane, că ai aflat cît de mult ţine la mine strălucirea sa Sultanul ? Dînsul a stăruit ca eu să fiu principele domnitor al Ardealului... şi bineînţeles că a ştiut de ce !

Aci, contele Baltazar, cînd fu să-i tălmăcească vorbele, abia îşi putu stăpîni un zîmbet subţire de batjocură, care, dacă

trecu neobservat de către Sigismund, Mihai, cu agerimea sa dintotdeauna, îl prinse şi aceasta îl puse puţin pe gînduri. Apoi, îl ascultă din nou pe Sigismund, care continuă să sporovăiască :

— Eu, bane, cu toate că sînt aşa de tînăr (Mihai adăogi în gînd : „şi de slăbănog"), să ştii că abia aştept să-mi dovedesc alesele mele însuşiri vitejeşti într-un război mare. Da, da, aci pe tron, sînt eu cum sînt, dar la luptă să mă vezi ! În sfîrşit, cred că tot mai bine este să-ţi dau o scrisoare către Sinan Paşa că, de fapt, bătrînul mare vizir conduce totul în imperiul turcesc. Aşa că... într-una din zilele viitoare cînd îmi vei face plăcerea unei noi vizite, vom mai sta de vorbă !

Şi, coborînd treptele tronului, care-l făcuseră ceva mai înalt, le dete mîna tuturor, începînd cu Mihai, pe care-l privi cu multă invidie, dar fără pic de răutate, spunîndu-şi cu admiraţie :

„Ah, Doamne, aşa aş fi vrut să fiu eu !"

Lui Mihai i se păru că ţine în mîna sa, deprinsă cu asprul mîner al spadei, o mînă de fetişoară firavă şi se-nfioră de neplăcere, zicîndu-şi cu totul dimpotrivă şi cu adîncă amărăciune :

„Iată cui îi este încredinţată soarta unei ţări frumoase ca Ardealul. Unui flăcăiandru nevolnic şi lăudăros, puţintel la trup şi la minte. Ah, mulţumescu-ţi, Doamne, că nu m-ai făcut asemenea lui !"

. . . . . .

Ce greu i se păru lui Mihai că au trecut cele două săptămîni cît stătuse în Ardeal. Ardea de nerăbdare să-şi ia zborul spre Constantinopol, înarmat cu cele două scrisori : a principelui Sigismund Bathori şi a contelui Baltazar Bathori de Făgăraş.

Vremea se îndulcise între timp, zăpada începuse să se topească şi drumurile prinseseră uscăciune. Două butci stăteau pregătite gata de pornire pentru greaua călătorie a pribegilor.

Plecau numai Mihai cu cei doi buni prieteni, Stroe Buzescu şi Radu Florescu, şi încă un tovarăş de drum, din Ardeal, hotărît de Sigismund Bathori cu multă curtenie.

Doamna Stanca rămăsese cu copiii la adăpost, aşteptînd veşti, la castelul contelui Baltazar.

Mihai îl rugase pe conte să-i adăpostească şi cerbii, dragi ca nişte copii ai săi, pînă vremuri mai bune îi vor îngădui să şi-i ia înapoi acasă.

Acum se găsea în faţa acestora, care, pentru întîia oară legaţi, se frămîntau, voind neapărat să-l însoţească pe Mihai în drumul său.

Banul îi sărută pe ochi, bătîndu-i cu palma pe gîtul cenuşiu şi lucios ca de mătase. Vlăduţ îl urmări cu privirea şi-i spuse :

— D-abia i-am stăpînit, măria ta, pînă să-i pot lega sub şopronul ăsta. Presimţeau ei că nu vrei să-i iei la Constantinopol !

— Oh, Vlăduţ, crezi că nu i-aş fi luat ? Cu toată dragostea, dar ştii de ce mi-a fost teamă ?

— Oi şti dacă mi-i spune, mărite stăpîne !

— Să nu le placă vreunora din mărimile otomane... iar eu să n-am încotro şi să fiu nevoit a-i lăsa peşcheş ! Şi fără cerbi, parcă nu m-aş mai simţi întreg !

Aci, Vlăduţ, privind pe sub gene, cu capul într-o parte, întrebă :

— Dar pe mine, măria ta ?

— Pe tine... ce ?

— Pe mine de ce nu mă luaşi să văd şi eu ţara turcească ? Am auzit că acest oraş, Constantinopol, cuprinde mari şi nebănuite frumuseţi !

Banul dădu din cap a mustrare :

— Ah, Vlăduţ, Vlăduţ, cum de poţi să mă-ntrebi tocmai tu una ca asta ? Şi cerbii, pe mîna cui să-i las ? Cine altul crezi că i-ar putea îngriji aşa de bine ca tine ?

— Numai singur, măria ta !

Mihai începu să rîdă înveselit.

— Într-adevăr ! Vezi dar, cît de mult ţin la tine şi te preţuiesc, dacă ţi i-am încredinţat pe Codruţ şi Pădureţ, pe care bine ştii cît îi iubesc !

Apoi, oftînd, adăogă :

— Lasă, că de-o fi precum cuget şi văd c-au pornit trebile, poate vei avea într-o zi prilejul să vezi şi Constantinopolul.

*

— Într-adevăr, minunată privelişte ! N-aş fi crezut că poate fi pe lume atîta frumuseţe ! grăi Stroe Buzescu, privind fermecat Bosforul cu Cornul său de aur ce se oglindea în luciul apei albastre-sidefii, cum e cerul senin. Ai avut dreptate, bane Mihai !

— Eu, răspunse Mihai, de cîte ori îl văd, mi se pare şi mai frumos şi mai atrăgător ! Puţine colţuri de lume cred că au atîta farmec ! Această frumuseţe de vis l-a făcut, acum aproape o mie trei sute de ani, pe Constantin cel Mare împărat, să se statornicească pe aceste locuri, părăsind Roma !

— Cum aşa ? voi să ştie Stroe Buzescu.

— Se spune că venind cu corabia pe Marea, la Bizanţ, a grăit cutremurat de atîta frumuseţe a firii, cum el nu mai văzuse : „Iată unde va fi capitala împărăţiei lumii !“ Şi pe locul Bizanţului a ridicat apoi măreaţa cetate ce-i poartă numele : Constantinopol, precum şi cea mai frumoasă biserică din Răsărit, Sfînta Sofia, astăzi prefăcută în moschee de către prietenii noştri osmanlîi.

— Vrednice de ştiut şi de ţinut minte fapte ! adaose, dus pe gînduri, Buzescu.

— Şi cînd te gîndeşti, mai spuse oftînd Mihai, cîţi dintre domnii români şi-au pierdut viaţa pe aceste minunate meleaguri, şi cîţi şi-o vor mai pierde poate şi de aci înainte !

— Ei, lasă, lasă gîndurile astea triste acum ! îl întrerupse Buzescu. N-au nici un rost, în pragul domniei ! Au fost doar şi atîţia alţii voievozi munteni şi moldoveni care s-au săvîrşit din viaţă cu cinste în scaun, după mulţi şi mulţi ani de domnie : Basarab cel Mare, Vlaicu Vodă şi străbunul domniei tale, Mircea cel Bătrîn, la noi, la munteni ; iar la fraţii noştri din Moldova : Alexandru cel Bun, Ştefan cel Mare, Petru Rareş şi cîţi alţii, care nu-mi vin acum în minte ! Aşa că, gîndurile negre ce-ţi dau tîrcoale în aceste clipite alungă-le cît mai degrabă şi cît mai departe !

Mihai îi strînse braţul bunului său prieten şi-i răspunse, surîzînd trist :

— Ai dreptate, boier Stroe, nici eu nu ştiu ce-mi veni ! M-am gîndit, printre alţii, şi la bietul frate-meu mai mare, Petru Vodă Cercel, cînd văzui în faţa ochilor închisoarea *„Celor şapte turnuri"*, în care a zăcut el, sărmanul pribeag, înainte de a fi fost cusut în sac şi înecat în apele Bosforului.

Radu Florescu căută să-i schimbe firul gîndurilor :

— Mai bine i-am da zor, că ne-aşteaptă banul Iani, şi-l ştii cît e de amarnic la întîrzieri !

— Apăi, grăi Mihai, socot că vom ajunge cu mult înainte de timpul hotărît pentru întîlnirea noastră. Aşa am făcut întotdeauna cu oricine şi nu am a mă plînge că mi-a mers rău, aflîndu-mă eu, cel dintîi, acolo unde trebuia !

. . . . . .

Andronic Cantacuzino îl privi cu multă plăcere pe banul Mihai, îl bătu pe umăr cu prietenie şi spuse zîmbind către preaputernicul său frate Iani Cantacuzino :

— Cred că de la Basarab cel Mare n-a mai avut Ţara Românească un voievod atît de falnic ! Ce zici, Iani ?

Mihai se înclină surîzînd, cu sfială, parcă şi fără pic de îngîmfare sau deşartă mîndrie. Cînd, deodată, cu adîncă mirare auzi răspunsul unchiului său Iani, la chemarea căruia venise la Constantinopol :

— Da, într-adevăr, dar încă nu e domn ! Pînă atunci mai va ! Acestui scaun îi dau tîrcoale mulţi în clipa aceasta. În afară de bătrînul Petru Şchiopul, care-şi odihneşte truditele-i oase în Tirol, şi de fostul domn Mihnea Turcitul, acum bei, care pofteşte încă la tronul Ţării Româneşti, chiar aşa, cu legea schimbată, cîţi nu mai rîvnesc şi se zbat în toate chipurile, ca să ajungă a se urca în scaunul lui Mircea cel Bătrîn. Mihai ştie bine că pentru aceasta nu-i destul să ai o înfăţişare falnică. Sultanul, marele vizir, şi slujbaşii lor nu se uită la om cînd îi dau domnia, ci la sacii cu aur, pe care-i răstoarnă acesta în hasnalele lor nesăţioase !

Andronic îl întrerupse :

— Dar, pe cîte ştiu, frate Iani, ne-am îngrijit, din belşug chiar, şi de aceasta !

Iani Cantacuzino zîmbi cu şiretenie şi spuse mai departe :

— De bună seamă, numai că eu voi să ştie Mihai cu cîtă străduanie va căpăta tronul Ţării Româneşti. Bune şi de folos sînt şi cărţile ce le-a adus de la Sigismund şi Baltazar Bathori, dar de o mie de ori mai mult preţuieşte în ochii Sultanului şi ai vizirului aurul. Aceasta este cartea atotputernică, minunată, ce pătrunde pretutindeni şi-ţi netezeşte pe dată drumul, oricît ar fi fost de aspru pînă atunci.

Şi bătrînul Iani, care văzuse în viaţa lui atîţia domni ridicîndu-se şi căzînd de pe tron, cei mai mulţi cu ajutorul lui chiar, îl prinse de mînă pe Mihai şi, ducîndu-l înaintea unei lăzi de fier, deschise capacul şi-i arătă bănetul dinăuntru, spunîndu-i :

— Iată, nepoate, cheia ce deschide orice uşă. Tot..., dar tot ce vezi în lada aceasta e pentru Sultan, marele vizir Sinan Paşa şi oamenii lor. Sînt patru sute de mii de fiorini luaţi cu

împrumut de la zarafii turci, greci, armeni şi evrei din Constantinopol... în numele tău, bineînţeles !

Mihai se dete cu un pas înapoi, cutremurat parcă, şi spuse cu glasul sugrumat :

— Cum, unchiule Iani, atît de mult să ma coste domnia ?

— Nepoate dragă, oftă din adînc Iani, fii, rogu-te, cu puţină luare-aminte şi-ai să-mi dai dreptate. Iată împărţeala acestei mari averi ce-o vezi în faţa ta : jumătate, adică două sute de mii de fiorini, îi dăm pe toţi numai lui Sinan Paşa, marele vizir, al cărui cuvînt în faţa Sultanului atîrnă cel mai greu ! Cealaltă jumătate o dăm : Sultanului, validelei [1], adică sultanei mame, altor mari dregători de la Înalta Poartă, doftorului care-l îngrijeşte pe Sinan Paşa...

— Cum, şi ăstuia ?

— Şi. Ştiu eu ce fac ! Nu uita o clipă că sînt atîţia care făgăduiesc şi vor să dea cît mai mult pentru domnie. Unul este chiar Alexandru cel Rău. Noi trebuie să-i întrecem pe toţi ; altminteri te-ntorci precum ai venit, dacă te mai întorci !

— Dar cînd şi cum am să pot da eu înapoi tot acest bănet ?

— Cînd ? Cît de curînd, după suirea ta în scaun ! Cum ? Din birurile strînse de la ţară !

— De la biata ţară şi aşa secătuită şi împovărată la culme ? ! Cu neputinţă, unchiule !

Şi Mihai, oftînd din străfundul rărunchilor, grăi cu amar :

— Ah, acum îi dau eu dreptate bătrînului Petru Vodă Şchiopul, că mai bine s-a lipsit de domnie şi a plecat pribeag, decît să mai strîngă noi biruri de pe ţară !

Apoi, ridicîndu-şi fruntea, ca străluminată de-o vedenie, rosti rar :

[1] Validelei = mamei sultanului.

— M-aş lipsi şi eu de domnie, chiar în această clipă, cînd am ajuns la ea. Dar înfăptuirea gîndului ce-mi răscoleşte sufletul nu se poate altfel, decît avînd în mînă schiptrul şi spada domnească. Însă, orice ar fi, bine să ştiţi, că o para măcar nu voi lua de la ţară, spre a-mi plăti domnia.

— Dar ce-ai să faci atunci ? îl întrebă cu adîncă uimire Iani.

— Am să-mi vînd toate pămînturile, toate casele şi toate acareturile, atît ale mele, cît şi ale doamnei Stanca, şi-am să-mi plătesc creditorii. Altminteri, fac şi eu ce-a făcut Petru Vodă Şchiopul !

. . . . . .

Trebile se făceau, însă, mai încet decît s-ar fi crezut la început. Soarta lui Alexandru Vodă cel Rău era pecetluită. Trebuia numai trimis imbrohorul turcesc care să-i ducă mazilirea şi să-l ridice. Dar cei doritori de a-i lua locul erau numeroşi, după cum spusese Iani Cantacuzino, şi învestirea lui Mihai ca domn al Ţării Româneşti întîrziase cîteva luni, pentru ca, în acest timp, să poată fi duşi de nas şi amînaţi toţi vînătorii tronului muntenesc.

Dar cei doi fraţi Cantacuzineşti nu degeaba pînă atunci ţesuseră şi încurcaseră atîtea iţe, punînd şi răsturnînd domni în ţările române.

Rînd pe rînd, cu multă dibăcie, îi înlăturară de la domnie pe toţi potrivnicii care, pe drept cuvînt, nu se puteau asemăna cu nepotul lor nici măcar la degetul cel mic.

Toamna se apropia ; şederea la Constantinopol se prelungise cu mult peste aşteptări. Puterea de răbdare a lui Mihai şi a boierilor pribegi în ţara turcească era ajunsă la margini, cînd, într-o seară, bătrînul Iani Cantacuzino trînti uşa, de mai să iasă din ţîţîni, şi strigă cît îl luă gura :

— Aferim, dragii mei... mîine, înainte de prînz, ne înfăţişăm cu toţii la Sultan, pentru domnie. A dat Dumnezeu să sosească şi această mult aşteptată zi. Totul e pregătit aşa cum se cuvine. Murad a cerut să vină şi toţi boierii munteni aflaţi la Constantinopol mai demult, precum şi cei nou sosiţi din ţară, ca să aducă pîră şi să arate mărturie în faţa lui despre Alexandru Vodă cel Rău, care nu vrea să se dezlipească de tron, aşa cu una-cu două.

*

Meterhaneaua cînta asurzitor în curtea palatului, strîngînd la porţi sumedenie de gură cască, de care Constantinopolul era plin.

La intrarea alaiului domnesc, în fruntea căruia se afla Mihai, învestmîntat în straie bogate, de mare ban, muzica se porni şi mai tare, de nu s-ar fi auzit acum nici o vorbă, cu oricîtă putere ai fi strigat.

Pătrunzînd în sala tronului, Mihai şi boierii munteni rămaseră de-a dreptul uimiţi, îşi întoarseră de îndată privirile către Iani şi Andronic, care nu vădeau nici o mirare, căci ei mai fuseseră de multe ori în această uriaşă încăpere şi erau deprinşi cu frumuseţea şi bogăţia de basm a palatelor turceşti.

Măreţia sălii era întrecută de podoabele ei de aur, argint şi nestemate, risipite cu dărnicie pe pereţii vopsiţi simplu, în cenuşiu, întrucît „Coranul", legea profetului Mohamed, nu îngăduia zugrăvelile şi nici înfăţişarea chipului omenesc în culori.

Perdele mari, cusute cu fir de aur, în care erau prinse pietre scumpe, ce sclipeau la adierea vîntului uşor, întocmai unor stele, străjuiau ferestrele largi şi luminoase.

Pe jos, covoare grele şi înalte, de Persia, abia lăsau pe-alocuri să se vadă marmora pardoselii, albă, verde şi roşie, încrustată cu sidef sclipitor.

Tronul se înalţa pe trei trepte late, de asemeni acoperite cu covoare scumpe.

În jurul scaunului împărătesc şi-al celor patru uşi ale încăperii stăteau de pază, cu suliţele în mînă, ieniceri zvelţi, cu ochii ageri şi trupul încordat, de-ai fi zis că vor, din clipă în clipă, să se repeadă la un duşman ce s-ar fi ivit pe neaşteptate.

Lîngă tron se aflau cîţiva înalţi dregători, aşteptînd sosirea Sultanului, pentru ceremonia înscăunării.

Lîngă fereastra ce da în curtea palatului era o mică alcătuire de muzică orientală: două tobe mici, cîteva ţimbale, trîmbiţe şi flaute, trei dairèle. Cîntăreţii din sală, de asemenea, aşteptau semnalul maimarelui lor, care privea mereu neliniştit, atît pe ferestre, cît şi la uşa pe care urma să intre Sultanul, ca să potrivească bine clipa cînd trebuia să înceteze cîntarea din curte şi să înceapă cea din sală.

În marile încăperi zburau în libertate papagali vorbitori, de toate soiurile şi colorile.

Deodată, meterhaneaua din curtea palatului încetă brusc şi, în aceeaşi clipă, începură să cînte muzicanţii din sală.

Uşa din spatele tronului se deschise încet şi, în cadrul ei, se ivi Sultanul Murad al III-lea, un bărbat către cincizeci de ani, palid şi tras la faţă, cu părul şi barba încărunţite, avînd pe cap un turban de mătase albastră, bătut în mărgăritare mari cît bobul de mazăre.

La apariţia lui, toţi cei din sală îşi plecară feţele pînă la podea şi nu se ridicară decît cînd se auzi glasul stins al împăratului, şoptind:

— Vă doresc tuturor o zi bună şi plină de fericire!

Atunci toţi, într-un glas, rostiră urarea:

— O mie şi o mie de ani fericiţi, luminăţia voastră!

Şi îndată după Sultan veniră trei inşi cu totul deosebiţi unul de celălalt: cel dintîi era îmbrăcat într-un strai alcătuit din petice de diferite colori şi avea pe cap un fes roşu cu un

ciucure de mătase neagră ce-i atîrna pe spate pînă aproape de mijloc ; al doilea era învestmîntat într-un halat lung pînă-n pămînt, avînd pe el brodate soarele, luna şi stelele, iar pe cap purta un acoperămînt ţuguiat şi lung ca de un cot, avînd în vîrf un ciucure roşu ; al treilea, în sfîrşit, purta o îmbrăcăminte veneţiană : tunică de catifea neagră cu guler de dantelă albă, strînsă-ntr-un cordon de piele roşie, cu cataramă de aur şi ciorapi lungi în cismuliţe scurte de piele galbenă, tivite cu blăniţă de samur.

Banul Mihai, în scurtul răgaz cît Sultanul urcă treptele tronului şi se aşează, îşi aruncă priviri întrebătoare către tovarăşii săi.

Unchiul său Iani îi prinse privirea şi-i răspunse repede, în şoaptă, în greceşte :

— Sînt : măscăriciul Sultanului, apoi cititorul în stele şi în vise ; iar cel din urmă e acela ce-i cîntă în stihuri isprăvile-i războinice. Fără aceştia trei, Sultanul nu poate trăi !

Mihai dădu din cap în semn de înţelegere şi îşi încordă luarea-aminte la tot ce avea să urmeze, întrucît pentru el se făcea toată această ceremonie !

Cum se sui pe scaunul împărătesc, Sultanul ridică mîna dreaptă şi muzica încetă deodată. În aerul în care lumina soarelui, ce pătrundea din belşug pe fereastră, făcea trîmbe în pulberea fină din sală, mai stărui uşor, cîteva clipe, ultimul tremur al ţimbalelor. Apoi nu se mai auzi nimic, decît răsuflarea celor de faţă.

Indreptîndu-şi privirile-i moleşite de îndelungă trîndăvie şi multe petreceri către Mihai, Sultanul spuse încet :

— Bănuiesc că tu eşti Mihai, viitorul domn al Karaiflakului [1].

Banul făcu o adîncă temenea şi îşi plecă fruntea în semn de încuviinţare, fără să rostească o vorbă.

[1] Ţara Românească, în turceşte.

Sultanul continuă :

— Ce-au de spus boierii sosiţi din Ţara Românească ?

Atunci înaintară Radu Calomfirescu şi Preda Buzescu care aduseseră jeluire din partea ţării împotriva lui Alexandru Vodă cel Rău. Vorbi Preda :

— Prea strălucite şi înălţate stăpîne, ţara nu mai poate de răul lui Alexandru Vodă ! Într-un an şi cîteva luni numai de domnie, a izbutit să facă lumea să-l poreclească cel Rău !

— Cum aşa ? Ce face ? voi să afle sultanul.

Şi Preda Buzescu dete răspuns :

— Preafericite şi luminate stăpîne, de cum a venit a jăcuit ţara fără de milă şi a pus biruri noi, strîngînd însă pentru el, că haraciul de l-a plătit, apoi creditorii umblă şi azi după dînsul cu pungile goale.

Cu prostimea se poartă crud, dînd aspre porunci de chinuri neînchipuite pentru tot soiul de nimicuri. Pe boieri i-a tăiat, precum odinioară bunicul său, Lăpuşneanu, şi pe mulţi i-a făcut să-şi ia lumea-n cap. Iată, aci, în strălucita faţă a luminăţiei voastre, se află mulţi pribegi din ţară, ce-au fugit de răul lui Alexandru Vodă şi îşi duc zilele, pline de amar, în Stambul : Nicolae Stolnicul şi Andrei Hatmanul, Stolnicul Dragomir, Mitrea Vornicul şi Spătarul Dumitrache, Pangratie Vistiernicul, Postelnicul Manta, Pătru Răşcanu şi Vintilă Stolnicul, Logofătul Ivan Rudeanu, Clucerul Radu Alimoş, Radu Băleanu, apoi fraţii noştri Stroe şi Radu Buzescu, boierul Radu Florescu, precum şi mulţi alţii care sînt aci, în faţa înălţimii voastre, gata să arate plîngerile fără de sfîrşit ale ţării ce nu-l mai poate îndura pe tiran.

Sultanul ridică dreapta şi tăcerea se aşternu din nou în încăpere. Apoi, puternicul stăpînitor privi spre Iani şi Andronic.

— Preacredincioşii noştri prieteni, fraţii Cantacuzineşti ce spun ? Să-l auzim mai întîi pe capuchehaia ţărilor romne.

Bătrînul Iani îşi rosti atunci cuvîntul :

— Slăvite stăpîne... pe lîngă cele binecunoscute de strălucirea voastră, Mihai, mare ban de Craiova, e os domnesc, fiul lui Pătraşcu Vodă, de fericită pomenire, pe care supuşii săi l-au numit cu mare dragoste „cel Bun".

— Şi, adăogă Andronic, am cugetat adînc, prea fericite stăpîne şi împărat al împăraţilor, pînă a ne hotărî să supunem înaltei încuviinţări a luminăţiei voastre doamnia pentru Mihai, nepotul nostru. Dar văzînd că se năpustesc cu cererile lor nesăbuite, asupra tronului muntenesc, tot soiul de nevolnici şi marghioli, argaţi şi mincinoşi care nu arată nice un semn mai acătării, nice de la tată, nice de la mamă, auzind şi rugăminţile bietei ţări şi ale boierilor ei, cunoscînd şi purtarea, ca mare ban, în întreaga Oltenie, a lui Mihai, care, măcar că este din neamul Drăculeştilor, e iubit şi respectat ca nimeni altul, chiar de către Dăneşti, am socotit că vrednic este a păstori un popor ce-l cere cu toată dragostea ; şi mai bine el, decît alţii, strălucirea voastră !

Tot timpul cît cuvîntă dibaciul Andronic, sultanul moţăi din cap a încuviinţare. Apoi zise către Mihai ce sta drept şi neclintit ca o stană de piatră :

— Aşadar, eşti un Drăculesc şi te... împaci bine cu Dăneştii, aprigii duşmani ai neamului tău, care, iată totuşi aud că te iubesc şi te cer domn ?! Asta spune ceva..., spune chiar foarte mult ! S-ar putea să aduci tu pacea în ţara voastră. Nici pe noi nu ne mulţumeşte, ba chiar ne-a păgubit foarte, zbuciumul din ultimii ani din ţările române. Hotărîsem într-o vreme chiar, a le preface în paşalîcuri. Dar să mai facem şi această încercare !

Apoi bătu din palme cu o neaşteptată putere.

Uşa din spatele tronului se deschise din nou şi doi slujitori apărură, ducînd pe două perne de catifea roşie semnele domniei pentru Mihai : un steag de mătase cu cele două colori ale Ţării Româneşti : albastru şi galben şi o sabie de o rară frumuseţe, cu mînerul aurit şi încrustat cu nestemate.

Sultanul ridică degetul arătător de la mîna dreaptă şi slujitorii veniră îndată în faţa lui Mihai, se opriră la un pas de el şi făcură o adîncă temenea, cu deosebit respect.

Mihai luă steagul, îl sărută şi-l strînse la piept, apoi ridică sabia şi şi-o prinse la şoldul drept, unde o purta de obicei; după acestea făcu o adîncă plecăciune sultanului, şi grăi în cea mai frumoasă limbă turcă:

— Prea puternice împărat al împăraţilor, mă închin cu adîncă plecăciune, aducînd toată mulţămita sufletului meu şi a boierilor noştri români. Şi mă voi strădui, luminate stăpîne, din răsputeri să-i fac şi pe fiii mult încercatei Ţări Româneşti să aibă pentru strălucirea voastră de-a pururea adîncă recunoştinţă. Voi căta, după porunca sufletului meu şi după cum voi socoti mai bine, să aduc la îndeplinire toate îndatoririle mele faţă de Înalta Poartă otomană!

Să trăiţi întru mulţi ani, prea fericite stăpîne!

Foarte mirat de limba turcească pe care Mihai o vorbea cu atîta uşurinţă şi îndemînare, Sultanul, fără să bănuiască o clipă măcar ce s-ar fi putut ascunde în spatele acestor cuvinte, cu atîta dibăcie rostite, îl privi cu multă plăcere şi bunăvoinţă şi-i spuse zîmbind aceste vorbe, ridicîndu-se, în semn că ceremonia se terminase:

— Pentru celelalte te aşteaptă, mai tîrziu, marele vizir Sinan Paşa!

*

Cînd alaiul domnesc muntean îşi făcu apariţia în capătul scării de marmoră a palatului împărătesc, meterhaneaua izbucni din nou în sunete stridente, mai puternice decît la sosire.

După sfatul lui Iani, Mihai îşi băgă mîinile în buzunare şi începu să arunce în mulţime bani de aur şi de argint de toate felurile, lire şi mahmudele, ce se răspîndiră zornăind şi rostogolindu-se pe caldarîmul de piatră, spre desfătarea acelora care se repeziseră să le adune cît mai degrabă.

In faţa casei lui, Iani, înainte de a intra, se opri şi, ridicîndu-şi braţele, îl prinse pe Mihai de umeri, îl strînse la piept, îl sărută cu foc pe amîndoi obrajii, şi-i spuse cu lacrimi de bucurie în ochi :

— Dragul meu Mihai, te-am iubit întotdeauna ca pe copilul meu. Cum eu n-am copii, fiul surorii mele este ca şi al meu. Şi eu şi unchiul tău Andronic ne-am străduit din răsputeri să facem tot ce-am putut pentru tine. Vreau ca eu, cel dintîi, să fiu acela care să-ţi spun în această împrejurare fericită a suirii tale pe tronul Ţării Româneşti : „Întru mulţi ani să trăieşti şi să domneşti, măria ta !"

Şi-ntr-un glas, boierii ce-i întovărăşeau strigară de hăuliră străzile :

— Trăiască Mihai Vodă ! Urrraaaa... !

CAPITOLUL al IV-lea

Plînsul Românului

LA PLECAREA DIN Constantinopol, cînd se despărţiră, Iani Cantacuzino spuse oftînd :

— Eh, ce-a fost mai greu a trecut !

Dar Mihai Vodă, în aceeaşi clipă chiar cugeta, fără însă a îndrăzni să dea glas frămîntării ce-l chinuia :

— Hei, şi eu, dimpotrivă, socot că greul cel mare de-acum încolo începe !

Se gîndea cu dezgust mai cu seamă că, în drum spre ţară, era nevoit să-l caute pe marele vizir Sinan-Paşa care trebuia să-i dea şi el întărirea în domnie.

Acesta plecase grăbit din Constantinopol, în fruntea unei armate mari ce avea să înfrunte oştirea duşmană, în războiul purtat de otomani în Ungaria.

Nu-i venea la socoteală, în aceste împrejurări, să se ţină după bătrînul războinic, care, la optzeci de ani, nu găsea de cuviinţă că i-a sosit vremea de odihnă.

Oftă şi privi în jurul lui, aşteptînd parcă să se trezească din visul urît ce-l avea !

Nicicînd nu şi-ar fi închipuit un asemenea alai domnesc, cum era acela ce se desfăşura dinaintea ochilor săi îngroziţi : peste două mii de oameni de toate neamurile şi porturile :

greci, armeni, turci şi evrei, tineri şi bătrîni îl aşteptau să pornească în fruntea lor către Ţara Românească.

Cu toată greaua mîhnire ce-l cuprinsese, lui Mihai Vodă îi veni totuşi a rîde şi grăi la urechea lui Radu Băleanu :

— Abia acum pricep eu de ce n-a încuviinţat sultanul să mă însoţească în ţară alţi oşteni în afara voastră. Toţi ăştia sînt ceva mai dihai decît o oaste adevărată... oaste de creditori !

— Urît acest obicei turcesc, măria ta, îi răspunse boierul, ca noul domn să vină în ţară cu creditorii după el ! Puteau să aştepte aci, la Constantinopol. Hei..., dar ştiu ei ce fac ! oftă Băleanu. Pe lîngă datorie îşi mai iau în drumul de întoarcere încă pe atît cu de-a sila de la biata ţărănime care n-are cum se apăra !

— Răul cel mai mare altul e, doamne ! intră în vorbă Radu Florescu.

— Care, boier Radule ? întrebă Mihai Vodă.

— Că printre aceşti creditori ai măriei tale, se află şi cei rămaşi de la Alexandru Vodă cel Rău, pe care din păcate, va trebui să-i plăteşti tot măria ta.

— Adevărat, se încruntă Mihai ca de o mare durere, adevărat, uitasem de această pacoste !

Dar vorba lor fu întreruptă de un olăcar care veni în goană cu ochii strălucind de bucurie.

— Sîntem gata de plecare şi noi, măria ta !

— Prea bine ! îi răspunse Vodă. Iată cărţile : una pentru măria sa, Doamna Stanca şi alta, în mîna înălţimii sale, contelui Baltazar Bathori ! Hai, drum bun, copiii mei, şi să ne vedem sănătoşi cît mai degrabă la Bucureşti !

. . . . . .

De îndată ce puse piciorul pe pămîntul ţării ca domn, ochii lui Mihai Vodă începură să privească altfel.

Se simţea parcă mai strîns legat acum de aceste meleaguri sfinte ce-i fuseseră întotdeauna scumpe !

Acum însă, era pătruns de o dragoste mai vie, mai puternică, mai adîncă, o dragoste ce-i poruncea să făurească fericirea gliei ce fusese udată cu sîngele şi lacrimile din belşug vărsate de către străbuni, întru apărarea ei ; iar lui, o putere nevăzută, dar aprig simţită în toate cutele fiinţei sale înfiorate, îi cerea, cu o apăsătoare stăruinţă, s-o apere mai vîrtos decît toţi cei de pînă acum, să fie, într-adevăr, părintele ei neînfricat.

Şi ţara se găsea la cea mai grea cumpănă a vieţii ei !

Aceasta o vedea voievodul la fiecare pas al său şi se cutremura gîndindu-se cu adîncă mustrare de cuget :

„Cum, Doamne, de n-am văzut eu acestea toate pînă în clipele de faţă ? Cum ? Poate unde ai mei, cei din dreapta Oltului, au dus-o altfel ?"

Trecînd prin sate, găsise pustiul. Casele arse sau dărîmate, ţarinile uscate ca de cumplită secetă, oamenii rari. Sărăcie, pretutindeni.

Dar acolo unde găsise oameni, aceştia îi ieşiseră în cale cu pîine şi sare !... Şi pîinea şi sarea : negre, dar puse pe un taler acoperit cu o maramă albă ca laptele, asemenea sufletului acelora ce-o dăruiau, cu dragoste plină de nădejde, voievodului lor.

— Să trăieşti întru mulţi ani şi bine ai venit, măria ta !

— Bine v-am găsit, dragilor ! Dar neagră pîine şi neagră sare, copiii mei !

— Ca şi viaţa noastră de pînă acuma, stăpîne ! îi grăi un bătrîn. Nădejdea noastră, la mila măriei tale. Am aflat că ne vii domn şi noi şi alţii. Băjenarii, fugiţi de urgia lui Alexandru cel Rău şi a prietenilor săi, au început a se întoarce pe la vetre.

— Mă bucur de ce aud !

— Sîntem cu tot sufletul lîngă măria ta ! Şi aşteptăm ! adaose bătrînul cu şiretenie, clipind parcă mai vioi, din ochii-i mici şi negri de viezure.

— Ce, moşule ?

— Păi,... să ne chemi măria ta, de-o fi cumva nevoie de noi !

— Şi dumneata, moşule ?

— Şi eu, măria ta ! Vorba cîntecului din vechime : „să arăt la bătrîneţe ce-am putut la tinereţe !"

— Prea bine, moşule ! Voi ţine minte, să ştii !

— Şi măria ta, de asemenea, să ştii, că şi noi obişnuim a ne ţine cuvîntul !

Însoţitorii domnului începură să dea semne de nelinişte. Prea mult stătea de vorbă Vodă cu toţi sărăntocii în cale. Păi de-o fi aşa în fiecare sat, nu mai ajungem la Bucureşti cît îi veacul ! Şi nouă ne e degrabă să ne luăm banii !

Numai că Mihai Vodă nu prea ţinea seamă de sporovăiala lor. La Tînganu, în apropiere de oraş, Vodă se opri din nou la vederea unui bătrîn cu părul şi barba colilie, care plîngea de-ţi rupea inima pe prispa ce-i mai rămăsese din casa toată ce se afla prăvălită în jur.

Domnul îşi întoarse capul către Radu Băleanu şi-i grăi cu tremur în glas :

— Boier Radule, eu pînă acu nu mai văzui, la viaţa mea, bătrîn plîngînd, şi această vedenie neaştepată mă mişcă foarte. Să-l întrebăm ce are ?

Strunindu-şi calul, se apropie de bătrîn, care îşi ridică privirea, se scuă îndată şi încercă să-şi şteargă ochii cu mîneca ruptă a cămăşii zdrenţuite, ce abia se mai ţinea pe el.

— Ce ai, moşule ? întrebă domnul cu bunăvoinţă şi milă.

Bătrînul oftă din adînc şi răspunse cu glasul întretăiat de suspine, asemenea unui copilaş ce conteneşte plînsul :

— Nu mai am nimic, măria ta ! Mi-au luat tot căbilarii domniei pentru dajdie, pentru poclon şi curamă şi iacă am rămas sărac lipit pămîntului ! Că lipit sînt de pămînt, fără de nici unele ; şi unde să mă duc aşa, în halul ăsta ? Şi mai cu seamă, ce să lucrez ?

— Cine ţi-a făcut acestea ?

— Oamenii lui Alexandru Vodă cel Rău... care s-aude că acu l-ar fi mazilit... nu l-ar mai răbda Maica Domnului şi n-ar avea parte de miere pe colivă, că ne-a sărăcit d-am ajuns în sapă de lemn, ca să-şi plătească el domnia !

— Şi cum de-ai rămas singur ?

— Păi, ai mei : unii au fost chinuiţi pentru bir şi-au murit ; iar alţii au fugit încotro au văzut cu ochii. Eu nu m-am îndurat să plec şi am rămas să plîng pe vatra stinsă, ca o babă neputincioasă !

Mihai Vodă băgă mîna în oblîncul şelei, scoase o pungă şi-o întinse bătrînului, spunîndu-i :

— Pînă una, alta, ţine asta, moşule ! Şi-om mai vedea !

Ochii românului să svîntară ca prin farmec, limpezindu-se îndată. Nevenindu-i să creadă, grăi înfiorat :

— Vă mulţămim, da' cine sînteţi măriile voastre, boierilor ?

— Apăi, eu îs cel venit în locul lui Alexandru Vodă !

— Banul Mihai ? ! tresări, ţipînd, moşul.

— Banul Mihai, moşule ! zîmbi Vodă şi, dînd pinteni calului, se îndepărtă răsuflînd uşurat, deşi simţea că în inimă i se înfipsese un ghimpe.

CAPITOLUL al V-lea

Răfuiala

AL DOILEA AN de domnie al lui Mihai Vodă îl găsea pe voievod tot cu creditorii în ţară. Răutatea acestora era de neîndurat şi obrăznicia lor ajunsese de neînchipuit.

Colindau satele călări şi-i jefuiau fără milă pe ţăranii care nu mai ştiau ce să facă şi ce să creadă despre noul domn.

Cei năpăstuiţi trimeteau la domnie soli cu plîngeri şi aceştia se înapoiau cu sfatul lui Mihai Vodă de-a mai avea numai puţină răbdare şi cu făgăduiala că în curînd mulţămirea se va revărsa în întreaga ţară.

În cîteva rînduri, veneticii veniţi de la Constantinopol, năvăliseră cu armele asupra palatului domnesc, cerîndu-şi banii, măcar că pînă acum se îndestulaseră cu tot ce le poftise inima şi puseseră deoparte cel puţin jumătate din ce dăduseră cu împrumut.

Şi tot în atîtea rînduri, Mihai îi mînase la cîteva din moşiile lui cu porunca de a li se da tot ce vor găsi, ca să-i mai potolească şi să-i mai amîne.

Dar iată că într-una din zile îndrăzneala creditorilor merse mai departe decît orice închipuire.

Mihai Vodă se însingurase în cămara de lîngă sala tronului şi cugeta la alcătuirea unei scrisori către unchiul său Iani Cantacuzino, cînd deodată auzi mare larmă de glasuri războ-

nice şi zăngănit de arme. Se ridică repede, duse mîna la spadă şi voi să se îndrepte spre ferestrele mari ce dădeau în curte, cînd, în aceeaşi clipă, o ploaie de pietre se abătu asupra geamurilor, făcîndu-le cioburi şi pătrunzînd în încăpere.

Uşa tainică a cămării domneşti se dădu de perete şi în pragul ei se ivi Vlăduţ, galben ca ceara şi tremurînd de mînie.

— Măria ta, au năvălit creditorii... cu toţii... două mii... au omorît oştenii de pază de la porţi... şi... şi... dar nu îndrăzni să-şi sfîrşească vorba.

— Şi ?... întrebă Vodă, încruntîndu-se.

— Şi, mărite stăpîne, vor să-ţi ia viaţa ! Au spus că nu pleacă pînă nu-i plăteşti sau pînă nu te văd răpus de mîna lor !

O nouă ploaie de pietre pătrunse pe geamurile sparte şi din curtea palatului se auziră în limba turcească ocări, aşa cum urechile lui Mihai Vodă nu mai auziseră pînă atunci :

— Ieşi afară, cîine de Valah !

— Arată-ţi faţa, dacă îndrăzneşti, pui de lele !

— Dă-ne banii, fecior de căţea, sau te omorîm ca pe un cîine turbat !

Dunga dintre sprîncenele voievodului se adînci într-atît, încît parcă ar fi vrut să-i pătrundă fruntea cu totul.

Oftînd cu amărăciune, Mihai se grăbi către uşă, dar Vlăduţ îi sări în cale, împiedicîndu-l :

— Ce vrei să faci, măria ta ?! Te duci la moarte sigură !

— Lasă-mă, Vlăduţ. Aci nu e de folos nici o spadă din lume, în afară de limbă, dusă de iscusinţă. Asta cerc a face eu acum şi va să izbutesc. Apoi...

Şi-ndepărtîndu-l cu blîndeţe pe credinciosul său, ieşi de grabă în balconul palatului. La vederea neaşteptată a domnului, toată zarva încetă ca prin farmec. Statura impunătoare a lui Mihai Vodă, zîmbetul său care era cu neputinţă să nu-i cucerească şi pe cei mai vrăjmaşi, precum şi curajul său nemaipomenit de a se arăta în faţa acestor fiare furioase, le potoli mînia şi-i uimi, amuţindu-i.

Mihai ridică mîna stîngă şi grăi cu blîndeţe în limba turcească, pe care o vorbea la fel de bine ca şi un otoman :

— Nu credeţi că sînteţi prea mulţi, două mii de oameni împotriva unuia singur ?

Nici o şoaptă de răspuns nu se auzi la această întrebare.

— Ascultaţi în linişte ce vroiesc a vă spune şi apoi liberi sînteţi să faceţi ce veţi vroi !

— Vorbeşte, vorbeşte ! se auziră atunci urlînd sute de glasuri.

Şi Mihai le grăi liniştit :

— Furia nu vă foloseşte la nimic. Aţi venit aci cu gîndul nebunesc de a mă omorî ?! Ce veţi cîştiga din aceasta ? Nimic ! Datoria ce o am la voi, se va duce pe apa Dîmboviţei. Banii ce vi-i datorez nu se strîng aşa cu una, cu două ! O ştiţi aceasta voi, mult mai bine decît mine. Ca să vă plătesc, am de gînd a-mi vinde şi moşiile mele şi pe ale Doamnei Stanca. Îmi trebuie însă răgaz. Pînă atunci, duceţi-vă acuma chiar, la locurile mele din Orleşti, unde se găseşte banul Mihalcea, cu preţul de cumpărare al pămîntului, spre a mi-l da mie ; luaţi-l însă voi, şi luaţi tot ce veţi mai găsi. Şi în cel mult, de astăzi, într-o lună, făgăduiesc să vă împlinesc tot ce va rămîne, cu prisosinţă ! Mă jur că nici unul dintre voi nu va pleca din ţară, fără a mai primi ceea ce i se cuvine !

La aceste cuvinte minunea se înfăptui. De unde, pînă atunci, rostiseră ocări, creditorii începură să părăsească curtea în linişte şi să se sfătuiască pe cine vor alege să meargă la moşia domnului, întrucît toţi laolaltă nu se puteau duce.

. . . . . .

În aceeaşi noapte, boierii de credinţă ai lui Mihai Vodă, auzind cele întîmplate, fără a fi chemaţi, veniră în păr la palat.

În cămara domnului însă, nu se afla decît Vlăduţ, care şedea abătut în faţa ferestrelor sparte şi încerca să cîrpească ce putea cu cocă de făină fiartă.

— Unde e măria sa, Vlăduţ ? întrebă Stroe Buzescu, care-l iubea pe domn mai mult decît pe cei doi fraţi ai săi.

— Bine că veniraţi, boierilor ! oftă căpitanul de vînători. E în sala tronului.

Stroe Buzescu, urmat de Preda şi Radu, precum şi de banul Manta, banul Udrea Băleanu, Radu Florescu, Radu Calomfirescu, Teodosie Rudeanu, Calotă Bozianu şi Stoia Strîmbeanul intrară în marea încăpere.

Mihai Vodă se preumbla neliniştit de la un capăt la altul. călcînd rar şi apăsat, cu mîinile împreunate la spate, frămîntîndu-şi degetele, mai îngîndurat ca niciodată. Tresări, oprindu-se pe loc, la auzul urării într-un glas al celor zece boieri :

— Să trăieşti, măria ta !

— Aşijderea, boieri dumneavoastră. Poftiţi de şedeţi.

— Da' nu ni-i a şedere, mărite doamne, spuse posomorît foarte Stroe Buzescu. Dimpotrivă chiar, socotim că am stat în destul şi că a sosit vremea să ne mai mişcăm oleacă braţele amorţite de prea multă hodină.

— Aşa e, măria ta ! încuviinţară boierii cu aceeaşi supărare.

Vodă clătină din cap şi zîmbi trist :

— Oh, prea iubiţilor mei, vă citesc în adîncul sufletului şi pricep ascunsul dureros pentru mine al vorbelor voastre îndreptăţite !

— Măria ta, rosti cu tremur în glas Preda Buzescu, cuţitul a trecut dincolo de os. Noi asemenea ocări rostite de nişte nenorociţi de zarafi şi cămătari venetici, asupra domnului Ţării Româneşti, nu putem îndura !

— Aşa e, măria ta ! strigară din nou toţi boierii deodată.

— Şi dumneavoastră, boierii mei.., fraţii mei.., prietenii mei, credeţi că mie nu mi s-a răsucit inima în piept de aceste batjocuri ? Am cugetat că e mai bine să mă prefac a nu le fi auzit. Căci altminterea, trebuia neapărat să răspund

ocărilor şi mi-aş fi pierdut viaţa, fără de nici un folos, în chip cu totul prostesc !

Boierii tăcură molcom, iar domnul, după un adînc oftat, grăi mai departe :

— Vremea morţii mele n-a sosit încă, boieri dumneavoastră, întrucît gîndul ce mi-a cuprins întreaga fiinţă nu s-a înfăptuit, ci de-abia înmugureşte ! Aveţi încredere în mine ! Am socotelile mele, am ştirile mele ce mi le dau oamenii mei trimişi pe unde trebuie. Şi să nu credeţi o clipă măcar că m-ascund de domniile voastre. Peste puţin vă voi chema la sfat. Nu mă priviţi cu dispreţ ; nu mă socotiţi slab şi nici temător ; dar nu sînt pregătit cum se cuvine pentru încercarea ce mă aşteaptă. Rodul ce va să vie a dat în pîrg ; de-l culeg acum, înainte de a fi copt cum se cuvine, nu va fi bun ! Şi pentru a sfîrşi, cată să vă spun că nu a sunat încă ceasul izbăvirii şi că răfuiala cea mare va veni pe neaşteptate !

. . . . . .

Bătrînul vizir, care nu pierduse nici o luptă în toată lunga sa viaţă de optzeci de ani, se preumbla furios, bătînd cu podul palmei în mînerul hangerului şi vorbind singur cu spume la gură, ca un apucat de *„ducă-se pe pustii"*.

În jurul său, făcîndu-i cerc larg, ca să aibă unde-şi desfăşura apriga-i mînie, stăteau încremeniţi comandanţii armiei turceşti, fără a îndrăzni să scoată o vorbă măcar.

La spatele lor, se înălţa cortul marelui general. Deasupra intrării era înfiptă semiluna, iar în vîrful lui flutura, în bătaia vîntului, frumosul steag verde al profetului Mohamed, care le purta noroc în războaie şi pe care osmanlîii nu-l pierduseră în nici o luptă.

Marele Sinan-Paşa, spaima creştinătăţii, era un bărbat înalt, bine făcut, voinic, drept, impunător, cu părul şi barba albe, ca lîna cea mai curată, şi cu privirile-i vultureşti încruntate.

Nimic nu-l supăra mai mult decît cînd i se aducea aminte de originea sa, de care acum îi era ruşine. El uitase cu desăvîrşire, şi voia ca şi alţii să uite, de asemenea, că fusese albanez şi creştin, răpit de către turci de mic copil şi făcut ienicer.

Dintre aceşti ieniceri se ridicase el pînă la cea mai înaltă treaptă, după sultan, din împărăţia otomană : mare vizir şi conducătorul nebiruit al oştirii.

Nu stătea niciodată jos, în faţa nimănui, ci întotdeauna drept, neclintit, în picioare sau mergînd cu o nebănuită agerime, neobosit, voind să arate tuturor parcă, în orice împrejurare, cîtă tărie are încă la vîrsta sa atît de înaintată.

Şi, mai presus de toate, în luptă se avînta el însuşi, înaintea tuturor, călărind ca un tînăr de treizeci de ani.

Acum îşi revărsa necazul, rostind vorbe din cale afară de grele şi înjurături îngrozitoare pe seama românilor şi a ghiaurului de Mihai Vodă.

Supărarea i-o pricinuise întîrzierea cu două zile a patru sute de care cu provizii ce le ceruse din Ţara Românească pentru războiul ce-l purta în Ungaria.

— Nu pot îngădui aceasta, o dată cu capul ! strigă bătrînul vizir cu glasul răguşit de mînie. Să fiu eu nevoit să plec de la Belgrad..., să ajung aci, la Ianik, şi carele să nu sosească încă ? Cum voi putea să asediez Pesperina, fără hrana trimisă de valahi ?

Nimeni nu îndrăzni să-i răspundă bătrînului general la această întrebare. Numai fiul său, Mehmet Paşa, de asemenea general, în vîrstă de vreo cincizeci de ani, înaintă şi spuse cu răceală, vorbindu-i totuşi nu ca părintelui său, ci ca maimarelui său şi al întregii oştiri turceşti :

— Înălţimea ta, îngăduie-mi să-ţi spun că supărarea aceasta este de-a dreptul fără rost. Eu ştiu bine că mai avem hrană destulă, pentru încă două săptămîni, tot de la valahi...

şi apoi carele şi-au vestit sosirea aci, la Ianik, printr-un olăcar valah şi chiar se aud venînd pe şosea.

— Aş fi dorit să le aud venind acum două zile, aşa cum am poruncit eu! răspunse cu asprime Sinan, şi nu aci, la Ianik, ci la Belgrad!

— Mai bine să ne bucurăm că au sosit, luminăţia ta! Era mai rău pentru noi dacă n-ar fi ajuns aci de loc!

Înfiorătorul Sinan Paşa, spaima creştinătăţii şi chiar a ienicerilor lui, se opri în faţa fiului său, îl bătu prieteneşte pe umăr cu mîna-i osoasă şi rînji, arătîndu-şi cei din urmă doi dinţi pe care-i mai păstrase în gură:

— Hai, hai, fiul meu..., măcar că şi tu eşti vechi general, nu mai face cu mine pe puiul care dă învăţături cloştii!

La această vorbă, socotită de duh, cei de faţă îndrăzniră să rîdă, dar rîsul li se stinse pe buze la auzul celor rostite mai departe de marele vizir:

— Lasă, lasă, fiul meu, Mehmet Paşa, că am să le dau şi eu o învăţătură valahilor cu carele; tare mi-e teamă însă că nu le va mai fi de nici un folos! Dar poate altora ca ei şi însuşi voievodului lor!

În aceeaşi clipă, un ceauş sosi în goană, strigînd:

— Au sosit carele, prea strălucite stăpîne!

— Să se înfăţişeze pe dată toţi cărăuşii aci!

Tăcerea se aşternu apăsătoare. Nu era turburată decît de paşii apăsaţi ai marelui vizir, ce se preumbla de colo-colo, ca un leu în cuşcă. În scurtă vreme, dinaintea vizirului şi a paşalelor, veniră agale vreo patruzeci de români, tot unul şi unul: voinici, frumoşi, curat îmbrăcaţi, cu spadele prinse în stînga şoldului, iar în mîna dreaptă avînd bice cu codiriştea groasă şi şfichiul înflorit cu lînă roşie şi verde. Îi strigară într-un glas, cu atîta putere, de tresări pînă şi Sinan Paşa:

— Să trăiţi, înălţimea voastră!

Încruntat, bătrînul se întoarse către ei, întrebînd:

— Care-i başa al vostru?

— Eu, luminăţia voastră ! rosti un bărbat în puterea vîrstei, cu mustaţa neagră răsucită frumos în sus şi cu ochii verzi, pătrunzători !

— Hm ! Atîţia oameni pentru patru sute de care ? se miră batjocoritor Sinan Paşa.

— Taman cîţi ne-au trebuit, ca să păzim merindele, haraciul şi darurile din partea măriei sale Mihai Vodă, pentru strălucirea voastră !

— N-am ce face cu darurile lui. De ce n-aţi sosit la timp, aşa cum am dat eu poruncă ? V-am aşteptat acum două zile la Belgrad.

Fără să se tulbure o clipă măcar, românul dădu cuviincios răspuns :

— Înălţimea voastră, pe drumul greu şi surpat de ploi am mai avut de întîmpinat şi alte mari greutăţi : ne-au lovit lotrii, ni s-au rupt trei oişti în şanţuri şi ne-au sărit obezile şi spiţele la cîteva roţi. A trebuit să le dregem, că altminteri ne lăsau în drum de-a binelea şi nu mai soseam aci de loc !

Vizirul răcni înfuriat :

— Trebuia să fiţi la timp la Belgrad. Nu voi să ştiu de nimic !

— Înălţimea voastră ne-a cerut să spunem pricina : v-am spus-o !

— Cîine de valah, o să vă învăţ eu minte ! Să vină gîdea şi să le taie capetele pe dată, aci, în faţa tuturor, să se ştie de către toţi cum pedepseşte Sinan Paşa orice abatere de la poruncile sale !

Românii tresăriră. Ca la o poruncă aruncară bicele la pămînt şi puseră mîna pe săbii, murmurînd înfuriaţi, iar maimarele lor rosti dispreţuitor, cu îndrăzneală :

— Apăi, dacă cumva credeţi că ne vom lăsa tăiaţi aşa, ca nişte pui de găină, amarnic vă înşelaţi. Aflaţi că ne vom vinde scump pielea. Asta-i una la mînă ; iar a doua e că nu

veţi mai primi nici un fel de merinde niciodată de la Mihai Vodă pentru această nelegiuire !

La auzul nemaipomenitei înfruntări a românului, Sinan începu să spumege de mînie. Dar fiul său Mehmet Paşa, îi spuse atunci în limba arabă :

— Tată, nu te lăsa cuprins de mînie. Valahii n-au nici o vină ! Ţi-au spus pricina întîrzierii şi au dreptate ! Dacă ţi-e greu să-ţi schimbi vorba, intră în cort şi lasă-mă pe mine să mă descurc singur !

Bătrînul ostaş îl dădu cu mîna la o parte pe Mehmet Paşa şi veni în faţa căruşilor :

— Aţi avut noroc cu fiul meu că s-a milostivit de voi, ghiauri blestemaţi ! Apoi dădu poruncă : să fie ţinuţi prinşi, afară de unul care să se ducă înapoi cu darurile trimise de ghiaurul lor cel mare, căruia să-i spună din partea mea că, de îndată ce am să isprăvesc războiul în Ungaria, voi bate şi Ţara Românească ; iar pe noul ei domn, măcar că eu însumi l-am învestit, îl voi duce pescheş sultanului la Constantinopol !

. . . . . .

Luna lui brumar a anului 1594 începuse cu vreme urîtă. În a patra zi, ploaia se îndîrjise parcă şi cădea aprigă, repede, întocmai unor perdele de suliţe ţesute din apă răpăitoare. Picurii mari şi grei ca de plumb parcă voiau să găurească pămîntul sătul de apa revărsată în neştire asupra lui. Nu mai contenea de cîteva ceasuri şi nimeni nu-şi amintea să mai fi văzut pînă atunci asemenea potop.

Vlăduţ tropăi de cîteva ori, ca să-şi scuture cizmele, şi intră dîrdîind. Mihai Vodă şedea în cămara lui de lîngă sala tronului, la o masă mare de brad, bine rînduită şi citea pentru a treia oară o scrisoare ce-i sosise în zori. Fără să-şi ridice capul întrebă:

— Ai sosit, Vlăduţ ? Ei, ce veşti ?

— Să zicem bune, măria ta. Pe-aşa potop, nici dracul nu bănuieşte că ar cuteza cineva să stea la taifas taman în ţarcul cerbilor noştri, necum păcătoşii de creditori.

— Boierii ?

— Vin toţi cei chemaţi !

— Bine ! Dar parcă tremuri ?

— Mă cam luă cu frig. Într-adins am venit prin ploaie, străbătînd curtea, spre a fi văzut de cine-o vrea să vadă, ca să se creadă că am a vorbi ceva de-ale noastre cu măria ta. Totuşi să tragem perdelele, dar să lăsăm lumina aprinsă lîngă fereastră : se vede din depărtare. Dacă cineva ar trece, măcar că nu cred pe aşa vreme vrăjmaşă, să-şi închipuie că eşti în cămara măriei tale. În acest timp, noi ne vedem de treburi.

— Bine chibzuit, Vlăduţ. Cerbii ?

— Cam neliniştiţi, măria ta ! Pesemne simt şi ei că ceva neobişnuit se va petrece în ţarcul lor. Dar adăpostul e bun cum nu se mai află altul ; strop de ploaie nu poate pătrunde şi nici şoaptă nu se poate auzi !

— Ploaie binecuvîntată şi sosită la vremea cea mai potrivită cu putinţă. Du-te la ţarc şi cînd vor sosi oaspeţii, îmi dai semnul cuvenit.

Cuprinzîndu-şi tîmplele în mîini, Mihai Vodă oftă şi se cufundă în gînduri. Noaptea trecută nu închisese ochii şi se frămîntase tot timpul, făcînd cearşaful creţuri sub el, ca apoi să se scoale cu mult înaintea zorilor, să dea ferestrele de perete şi să asculte ploaia ce răpăia pe caldarîm. Şi cît de mult îi plăcea să doarmă pe vreme ploioasă ! Acum însă, neliniştea ce i se înşurubase în creier nu-i dădea pas la odihnă.

Deodată firul amintirii ce începuse să se depene se rupse şi tremură neterminat. Domnul tresări la auzul unui cîntec de cintezoi. Era semnul lui Vlăduţ că boierii se strînseseră cu toţii în ţarcul cerbilor.

Se ridică în capul oaselor, îşi netezi părul cu podul palmei şi, înainte de a ieşi, se opri în faţa icoanei luminate-n pîlpîiri scurte de candela ce ardea dedesubt, sfîrîind.

Făcu trei cruci mari şi rosti în şoaptă, ca şi cînd n-ar fi voit să-l mai audă nimeni altul, în afară de acela căruia i se ruga :

— Mîntuitorule, tu care ai curăţit lumea de păcat, ajută-mi cu mare puterea ta şi mie, robul tău, să mîntui această sfîntă ţară de tot răul ce o bîntuie !

Apoi deschise o uşă de taină, ascunsă într-o firidă întunecoasă, şi pătrunse într-un coridor şi mai întunecos. Făcu trei paşi şi începu să coboare numărînd şapte trepte ; porni apoi înainte numărînd de astă dată o sută de paşi în cap, după care urcă şapte trepte şi deschise o uşă ce-l scoase într-altă firidă. Acum se afla în ţarcul cerbilor, unde boierii chemaţi îl aşteptau cuviincioşi în picioare. Cînd văzură uşa deschizîndu-se spre ei uşor, voiră să-l salute după obicei, cu urarea : „Să trăieşti, măria ta !", dar la semnul lui Mihai, care-şi pusese degetul la buze, tăcură molcom.

Cei doi cerbi, văzîndu-şi stăpînul mult iubit, mugiră uşor, ciulind urechile şi bătînd din copite. Mihai îi scărpină între coarne, apoi îndreptîndu-se către boieri, şopti :

— Fiţi bineveniţi, boieri dumneavoastră, şi vă rog să vă aşezaţi pe aceste sărăcăcioase laviţe al căror preţ îl va creşte bogăţia vorbelor noastre din această noapte !

— Aşa să fie, măria ta ! răspunse Stroe Buzescu.

— Iubiţi boieri, vă rog să iertaţi această chemare aşa năpristan, în puterea nopţii şi mai cu seamă aci, în ţarcul cerbilor mei, pe care vă rog să-i îngăduiţi a sta alături de noi, cuminţi ca întotdeauna, aşa cum au fost deprinşi de ani.

Aci, Teodosie Rudeanul îşi îngădui o glumă :

— Ba, chipurile, mărite doamne, socot că mai potrivit ar fi să-i rugăm noi pe Codruţ şi Pădureţ să ne îngăduie lîngă ei, că noi sîntem musafirii nepoftiţi ce am venit în culcuşul lor !

Boierii rîseră înveseliţi o clipă împreună cu Mihai Vodă şi credinciosul său Vlăduţ ; apoi se aşezară cu toţii şi domnul îşi începu cuvîntul :

— Pricina pentru care ne-am adunat pe ascuns aci, nu mai e nevoie să v-o lămuresc. Avem mulţi neprieteni care nu

trebuie să cunoască toate gîndurile şi hotărîrile noastre. Prea multe vorbe nu trebuie să vă rostesc, iubiţi şi cinstiţi boieri; cunoaşteţi domniile voastre prea bine cea mai mare parte dintre ştirile ce le veţi auzi în această noapte de pomină. Aţi simţit vîntul ce suflă în întreaga Europă creştină, împotriva puterii otomane, care duce acum război în Ungaria.

Semne bune se arată pentru noi. Iată acum pot a vă spune că a sosit şi ceasul răfuielii celei mari. Trebuie să ne scuturăm grumazul de greul jug ce ne apasă!

Am aflat cu strîngere de inimă că toţi cei uniţi în „Liga creştină" şi-au trimis pretutindeni soli, numai pe mine singur m-au ocolit, ca neştiind-se ce hram port, adică, vezi, Doamne, să nu cumva să-i trădez şi să le ţin partea turcilor, ca domn nou ce sînt şi mai cu seamă înscăunat de ei.

Numai că aceştia, pesemne nu ştiu ce se petrece în Ţara Românească... şi-n Moldova... şi-n Ardeal...! Nu ştiu ei cît sîntem de secătuiţi de toate bunurile noastre şi că otomanii ne privesc drept nişte argaţi buni numai ca să strîngem pentru ei!

Ştiţi domniile voastre ce trimitem noi la Constantinopol pentru îndestularea sultanului, a vizirului, a haremurilor şi oştenilor care sînt hrăniţi cu merindele noastre, ca apoi să prindă putere şi să ne căsăpească tot pe noi?

Numai din Ţara Românească, fără să mai punem la socoteală Moldova care dă tot cam pe atît, ei iau pe fiecare an cîte şaptezeci şi cinci de corăbii mari cu făină, carne şi unt. Apoi mai plătim şaptezeci de mii de galbeni; acestea peste ce dă voievodul atunci cînd e rînduit în scaun, cîte trei sute de mii de galbeni pe an, zece mii de kile de grîu şi zece mii de kile de orz, douăzeci de mii de miei, douăzeci de mii de cai, fără să mai vorbim de miere şi cîte altele. Şi nici atunci nu-s mulţumiţi. Aţi auzit cum s-a purtat Sinan Paşa cu cărăuşii noştri şi ce vorbe de ocară mi-a trimis în loc de mulţămită, păstrîndu-ne oamenii prinşi de el, pînă în ziua de azi.

Din această grea cumpănă, în care se găseşte ţara, nu este decît un singur mijloc de a ieşi : să tragem spada împotriva asupritorilor !

Boierii îşi înclinară capetele şi mormăiră în semn de încuviinţare. Vodă grăi mai departe :

— Vecinii noştri din apus şi miazănoapte trebuie să afle grabnic hotărîrea noastră de a ridica armele. Am socotit că e bine să plece, cu voia dumneavoastră, doi dintre fraţii Buzeşti ca soli ai domniei mele, chiar în noaptea aceasta peste hotare : şi anume : Clucerul Radu Buzescu în Ardeal, la principele Sigismund Bathori ; iar stolnicul Stroe Buzescu în Moldova, la Aron Vodă, să le spună despre hotărîrea noastră, şi să le ceară ajutor.

— Măria ta, se ridică banul Mihalcea, socot că este bine chibzuit şi totul e pe gîndul nostru chiar. De mult voiam noi a ne răscula împotriva asupritorilor şi a jefuitorilor. Ba, ai simţit-o şi măria ta, deunăzi, cînd eram chiar supăraţi că n-o facem mai degrabă. Să fie dar într-un ceas bun şi să pornim la treabă, că mă furnică palmele dornice să strîngă mînerul spadei !

— Boier Stroe şi boier Radule, grăi Vodă, cărţi către fraţii noştri nu e de trebuinţă să vă dau, ştiţi prea bine ce aveţi a le înfăţişa şi a le cere.

— Întocmai, măria ta ! dădu răspuns Stroe Buzescu.

— Atunci, vă doresc drum bun şi izbîndă, iubiţii mei ! Şi vă rog să căutaţi a fi înapoi, fără cea mai mică zăbavă, în cîteva zile chiar, că răfuiala ce va să vie nu poate fi adusă la îndeplinire fără domniile voastre aci !

— Am înţeles, măria ta ! rostiră cei doi fraţi Buzeşti într-un glas.

— Şi-acum, boieri dumneavoastră, ieşiţi pe rînd, la preţ de cîteva clipe unul de altul. Nu grăiţi nimic, nu vă aşteptaţi să mergeţi împreună, ci întoarceţi-vă acasă singuri, singurei, cît

mai degrabă, fără a vorbi cu nimeni... dar cu nimeni, mai întâi Vodă cu strășnicie, despre cele puse la cale aci !

Cînd se deschise ușa la țarcul cerbilor, care nici nu se simțiseră cît durase sfatul, de-afară veni o boare de răcoare sănătoasă și o mireasmă de zăpadă proaspătă străbătu înăuntru.

Vlăduț întoarse capul și șopti bucuros ca un copil :

— Zloata a înghețat ! Acum ninge liniștit, bogat, zăpada s-a așternut din belșug. Semne de berechet, măria ta, și cinstiți boieri !

. . . . . .

Ziua de treisprece Brumar a lui 1594 se vestise, din zori, călduță și senină. Un soare dulce învăluia Bucureștii într-o lumină aurie, de parcă nu s-ar fi așteptat în curînd toiul iernii, ci sosirea binecuvîntată a unei primăveri timpurii.

Tot orașul fremăta de o neobișnuită forfotă și vorbărie. Ulițele erau pline de mulțimea ce se foia de colo, colo : și cu rost și fără rost.

De un singur lucru se mirau foarte pașnicii bucureșteni care ieșiseră să întîmpine zorile acestei frumoase dimineți : că-l văzură pe Vlăduț, căpetenia vînătorilor, călare pe un armăsar negru cu stea în frunte, între Codruț și Pădureț, cerbii lui Mihai Vodă, care, ca întotdeauna cînd ieșeau la plimbare, se străduiau să rămînă în pas cu calul și să nu-l întreacă nici cu o copită măcar.

Cum și unde se duceau cerbii, așa, fără Mihai Vodă între ei, după cum se obișnuise poporul a-i vedea în zilele de sărbătoare ?!

Dar mirarea lor ținu cît dură trecerea cerbilor și trecu și ea. Aveau ei destule de ce se mira, ca să mai ducă și grija cerbilor măriei sale.

Nimănui însă, nu-i bătea la ochi marea însuflețire de pe uliță, întrucît Mihai Vodă își vestise din ajun creditorii să pohtească cu toate zapisurile și cărțile ce le aveau asupra lor la vis-

tierie, spre a le plăti, în sfîrşit, toate datoriile, atît pe ale lui, cît şi pe ale fostului domn mazilit, pînă într-o para.

Veselia era deci firească, nu numai pentru creditori, care se întîmpinau cu zîmbete de mare bucurie, dar şi pentru localnici, căci erau fericiţi şi încredinţaţi că vor scăpa de apăsarea ce stăruia asupra grumajilor lor, de atîta amar de vreme, bănuind că lipitorile, odată plătite, vor părăsi oraşul şi ţara.

La al nouălea ceas al dimineţii, încăperile vistieriei şi curtea gemeau de mulţimea creditorilor şi, dacă n-ai fi ştiut ce este acolo, te-ai fi crezut într-un bîlci uriaş, în care nu se vindeau şi nu se cumpărau decît vorbe goale, în cele mai felurite şi ciudate la auz limbi ale răsăritului : turcă, arabă, armeană, greacă şi ebraică.

Vistiernicul Dan însă, ce fusese hotărît de către domn să-i plătească, nu mai sosea.

Văzînd că se apropie al zecelea ceas al zilei şi acesta nu mai vine cu banii, începură să se neliniştească şi să ridice glasurile.

Dar, ca şi cum gălăgia lor ar fi fost un semn îndelung aşteptat, deodată ieşiră ca din pămînt sumedenie de oşteni înarmaţi care înconjurară curtea vistieriei ce în aceeaşi clipă luă foc, împreună cu casa, din patru părţi.

Şi îndată după izbucnirea focului, se auziră îngrozitoare bubuituri de tunuri.

Apoi, oştenii români şi ardeleni, boierii şi Mihai Vodă însuşi năvăliră cu săbiile scoase asupra creditorilor înspăimîntaţi şi împliniră ce începuseră tunurile.

Deşi cu armele la ei, aceştia cu greu le putură folosi şi pieriră pînă la unul.

În toiul luptei, domnul le strigă în turceşte :

— Iată că m-am ţinut de cuvînt, fiare sălbatice, şi aţi primit cu vîrf şi îndesat ceea ce vi s-a cuvenit pe deplin pentru jaful şi moartea săvîrşite asupra fiilor mei ! Să fie pildă pentru cine va şti să vadă şi să audă !

La sfîrşitul luptei, stolnicul Stroe Buzescu se înfăţişă voievodului său cu mîna stîngă legată în pripă cu o basma înroşită de sînge.

— O, dragul meu prieten, sări Vodă îngrijorat, au izbutit tîlharii să rănească un viteaz ca tine ?!

— Lasă, măria ta, că-i stînga şi nu-mi pasă de ea. Mi-ar fi păsat de-ar fi fost stînga măriei tale, zîmbi el, că eu tai cu dreapta ! O zgîrietură acolo, fără însemnătate !

Fericit, domnul îl cuprinse pe Stroe Buzescu în braţele sale puternice şi-i grăi :

— Mă bucur din suflet că e numai această rană ! Acum fii bun, fratele meu, şi vino în faţa bisericii, ca să iei şi domnia ta parte la urmarea acestei socoteli !

Şi luîndu-l de braţul drept, Mihai Vodă porni cu Stroe Buzescu străbătînd mulţimea care se dădea înapoi cu mult respect, spre a face loc celor doi oameni de frunte ai Ţării Româneşti.

Ajungînd, domnul se sui pe trunchiul unui frasin ce slujea de odihnă şi făcu semn unui oştean care-i întinse o taşcă plină cu felurite cărţi şi scrisori. Mihai le luă, privi zîmbind mulţimea ce se adunase de îndată şi grăi cu glasul său răsunător, ce se auzea peste trei uliţe :

— Mult iubiţii mei fii şi prieteni, ziua cea mare a început şi va aduce după sine alte zile şi mai mari şi mai însemnate. Aşa precum eu am scăpat de datoriile ţării şi ale mele, către prea nesăţioşii mei creditori, se cuvine liberi să fiţi şi voi, de orice dajdie şi datorie ce v-au rămas neplătite din trecut şi pînă acum !

Iată, aci sînt toate cărţile, scrisorile şi catastihele cu datoriile poporului. În faţa voastră le vom arde, aşa ca nimic să nu se mai ştie de ele şi iertaţi de toate să fiţi !

La un semn al domnului, un alt oştean se ivi grabnic cu o torţă şi dădu foc hîrţoagelor aruncate pe pămînt.

Un „urrraaaa", de clocoti văzduhul, iar clopotele bisericii începură a răsuna surd, fără a fi fost trase de frînghii, izbucni

din miile de guri ce rămăseseră căscate, nevenindu-le să creadă că se poate petrece o asemenea măreaţă faptă, ce nu se mai pomenise pînă atunci, de cînd fiinţă această Ţară Românească.

— Urrraaa, trăiască Mihai Vodă, urrraaa !

Domnul făcu semn, cerînd tăcere, şi îşi urmă cuvîntul :

— Liberi dar sînteţi acuma şi fără nici o datorie. Care dintre voi doreşte a mă urma, ca cinstit şi vrednic de încredere oştean, să mă urmeze întru apărarea ţării şi deplina ei libertate !

— Ai măriei tale sîntem cu toţii ! Urrraaa ! Trăiască Mihai Vodă ! La luptă pentru libertate. Uraaaa ! Porneşte, doamne, şi te vom urma !

— Mergeţi acum la spătărie să vă scrieţi şi să vă luaţi vestminte şi arme. Şi faceţi apoi ce vi se va cere !

Oamenii porniră buluc spre spătărie, risipindu-se. Atunci, Vodă, întorcîndu-şi privirea către ceea ce mai rămăsese din casele şi curţile vistieriei, grăi :

— Trebuie să ne îngrijim de îngropăciunea morţilor, să nu se isce vreo molimă, Doamne fereşte, măcar că-i vremea rece. Şi asta, cît mai degrabă !

. . . . . .

Acesta fu semnul şi începutul răscoalei şi al răfuielii. Căci românii, luînd pildă şi îndemn de la domnul lor, se ridicară în întreaga ţară, cu ce le căzu la îndemînă : coase, topoare, securi, seceri, baltaguri şi săriră pe toţi jefuitorii străini de aceste pămînturi, căsăpindu-i pînă la unul.

. . . . . .

În Moldova, Aron Vodă săvîrşise aceeaşi mare răzbunare împotriva cotropitorilor.

. . . . . .

Dar Mihai nu se opri aci. Cu oastea sa de ţară şi cu ardelenii ce-i sosiseră de la Sigismund Bathori, în urma soliei lui Radu Buzescu, o porni către Giurgiu, unde de asemenea făcu prăpăd în duşmani.

Apoi, se înapoie la Bucureşti la vreme, ca să întîmpine o nouă îndrăzneală din partea acelora ce nu se împăcau cu gîndul că Ţara Românească le-a scăpat din mîinile lor nesăţioase.

Ca din pămînt se iviră în cetatea de scaun două mii de turci sub căpetenia unui emir, păzit de încă cincizeci de oşteni, aleşi pe sprînceană, tot unul şi unul, dintre cei mai destoinici spahii.

Aceştia răspundeau cu viaţa lor de viaţa emirului care cobora direct din profetul Mohamed şi deci era socotit sfînt, el avînd, în acelaşi timp, puterea unui mare vizir şi a unui mare cap bisericesc.

Cu atît mai preţioasă era viaţa acestuia pentru supuşii otomani, cu cît în întreaga împărăţie turcească se aflau numai trei emiri.

Înaltul oaspete sosi la Bucureşti pe neaşteptate şi, fără încuviinţarea nimănui, ca şi cum s-ar fi aflat la el în ţară, se aşează în cele mai frumoase case din oraş, acelea ale vistiernicului Dan ; iar oastea ce-l însoţea o adăposti la o mînăstire de curînd ridicată pe malul Dîmboviţei, în vecinătatea palatului domnesc.

Apoi chemă un calemgiu şi-i porunci :

— Ticluieşte pe dată carte către ghiaurul Mihai, în care să-i spui că doresc să-mi petrec iarna aci, la Bucureşti, împreună cu cei două mii şi cincizeci de oşteni ai mei. Că, de asemenea, doresc să-mi trimită neîntîrziat merindele trebuincioase pentru hrana îndestulătoare acestora, precum şi zece mii de fiorini cu care să-mi plătesc oamenii. Mi-o dai s-o iscălesc şi numaidecît să plece un ceauş cu ea la palat. Răspunsul îl doresc cît mai grabnic !

Şi, fiind un om de o mare bună-cuviinţă, mai ales cu capetele încoronate, chemă jumătate din oştenii cu care venise, adică o mie, împreună cu cei cincizeci de spahii din garda sa, şi porni în fruntea lor către palat, chipurile ca să-i facă domnului o vizită de bun sosit.

Dar, ajungînd repede la palatul domnesc, care era în mare apropiere, fu dezamăgit. Domnul nu putu să-i primească vizita, ce dealtminteri i-ar fi făcut fără îndoială nespusă cinste, întrucît era plecat.

Căci Mihai Vodă, care-şi avea oamenii de încredere răspîndiţi pretutindeni, aflase de sosirea emirului în ţară şi părăsise din vreme palatul, adăpostindu-se în tabăra oştenilor săi din pădurile de la marginea oraşului.

Stăpînindu-şi cu greu furia, ce-i cuprindea tot trupul ca apa unei băi fierbinţi în care te cufunzi deodată, emirul chemă din nou pe ceauş şi calemgiu şi le grăi :

— Tu, ceauşule, pleci chiar acum în tabăra lui Mihai Vodă, i te înfăţişezi şi-l întrebi din partea mea acestea, la care cer răspunsurile cuvenite pe care ţi le însemni, ca nu cumva să le uiţi. Acum tu, calemgiule, scrie ce-ţi spun.

Şi emirul rosti rar toate întrebările ce avea să le pună domnului.

Mihai Vodă se aştepta la acest semn de viaţă din partea emirului şi era pregătit.

Ceauşul, vădit impresionat de măreţia voievodului, nu-şi mai rosti întrebările cu îndrăzneala plănuită.

— Strălucirea sa emirul — începu el — a făcut măriei tale o vizită la palat, dar i-a părut nespus de rău că nu te-a găsit !

Domnul începu să rîdă cu poftă, spre uimirea ceauşului, şi răspunse :

— Sînt încredinţat că i-a părut rău, mai cu seamă că i-a făcut să-şi piardă vremea zadarnic pe o mie de oşteni. Socot însă, că a luat cu sine prea mulţi oşteni pentru a face o vizită de sosire, chiar şi unui domn ! Cinci oşteni îi erau de ajuns !

— Stăpînul meu mai întreabă pe măria voastră de ce a plecat în tabăra aceasta şi de ce ţine atîţia oşteni ardeleni în plată, pe picior de luptă, cîtă vreme e pace şi linişte în ţară ?

— O, răspunse cu aceeaşi subţire batjocură Mihai Vodă, îi ţin ca să mă apere de Petru, fiul lui Alexandru Vodă, care umblă să-mi ia domnia. Dar cum voi avea bani, voi plăti oştenii şi-i voi trimite înapoi!

— Luminăţia sa emirul, mai spuse în sfîrşit ceauşul, doreşte să te vadă cît de curînd!

— Aceasta este şi cea mai vie dorinţă a mea! răspunse Vodă. Spune-i luminăţiei sale emirului că voi face aşa, ca să ne vedem cît mai grabnic cu putinţă!

Ceauşul plecă mulţumit de răspunsuri şi emirul trebui să le primească, aşa cum i se aduseseră, aşteptînd totuşi prilejul să-l prindă pe voievod şi să-i ia capul.

Şi, ca să-l amăgească pe Mihai, îl trimise pe ceauş înapoi, să-i spună că a doua zi chiar, îi va da un butoi cu galbeni ca să-şi plătească oştenii şi să le dea drumul, spre a nu-l costa prea scump. Şi că domnul poate veni chiar a doua zi după bani.

Dar Mihai Vodă cunoştea mai bine ca oricine şiretlicurile şi prefăcătoriile maimarilor turci. El nu mai aşteptă a doua zi, ci, în aceeaşi noapte chiar, cu oastea sa de ţară şi cu ardelenii în plată părăsiră tabăra şi veniră pe furiş în oraş.

Înveliră copitele cailor în paie şi cîlţi, şi la miezul nopţii înconjurară casa unde trăsese emirul, precum şi locuinţele oştenilor turceşti, dîndu-le foc din patru părţi odată.

Pentru a doua oară, la cîteva zile numai, se luptară românii din nou, ca la vistierie, la lumina flăcărilor, cu un număr asemănător de duşmani.

Lupta fu la fel de crîncenă, cu deosebire că, de astă dată, românii avură de cîştigat nu numai biruinţa asupra vrăjmaşilor.

Emirul, văzînd că lupta e pierdută şi viaţa lui, în mare primejdie, deschise ferestrele şi începu să arunce tot soiul de giuvaericale de aur, bătute în pietre scumpe: inele, brăţări, cercei, paftale, precum şi galbeni, strigînd cît îl lua gura:

— Luaţi tot... tot... numai lăsaţi-mi viaţa..., atît vă cer!

Dar Mihai Vodă, sărind în focul luptei, precum îi era obiceiul de a se avînta acolo unde era primejdia mai mare strigă oştenilor:

— Copiii mei, daţi înainte, nu ascultaţi la vorbe goale: doar şi aşa aceste bogăţii tot ale voastre vor fi, că n-are cine vi le lua!

Un singur duşman nu scăpă de furia românilor.

La sfîrşitul bătăliei, în afară de averile aruncate pe fereastră, oştenii mai găsiră risipiţi prin vistierie atîţia bani de aur rămaşi de la emir, încît se îndestulară toţi pe un an de zile.

CAPITOLUL al VI-lea

În care ni se arată cum cerbii lui Mihai Vodă și stăpînul lor sînt în mare primejdie de a pieri

— EU UNUL, BOIERILOR, știu că nu m-am dus la Constantinopol să-l cer domn pe Mihai!

— Parcă eu m-am dus?

— Nici de mine nu se poate spune așa ceva!

Cei trei bărbați care grăiau toate acestea cu glas de taină, măcar că se aflau singuri, la loc ferit, cu teama că s-ar putea să-i audă cineva, erau cei trei boieri potrivnici tuturor gîndurilor și faptelor de vitejie ale lui Mihai Vodă întru libertatea țării sale: vistiernicul Dan, logofătul Mirislău și stolnicul Dima.

Logofătul Mirislău vorbi mai departe cu înverșunare:

— Nu vedeți, domniile voastre, boierilor, că Mihai Vodă ne duce țara de rîpă? Credeți că turcii vor lăsa fără pedeapsă această necugetată îndrăzneală?

— Parcă emirul de ce-o fi venit cu cei două mii de spahii? Iară eu de ce l-am găzduit în casele mele, cele mai frumoase din tot orașul? spuse cu multă mîndrie vistiernicul Dan.

— Ca să te iei bine cu el! adaose zîmbind stolnicul Dima.

— Fireşte! N-a fost un gînd bun acesta: să-i arăt că nu toți împărtășim dușmănia domnului față de ei?

— E ....creditorii uciși au fost mai mult : armeni, greci și evrei... ! spuse Dima.

— Dar oștenii emirului ? întrebă Mirislău.

— Acù, fie vorba între noi, că nici emirul n-a fost prea isteț : auzi colo, să te duci în vizită la domnul țării, cu o mie de oameni după tine ? O mie ? ! repetă el. De, prea a fost de tot... și ce-a căutat aceea a găsit ! fu de părere Dan.

— Dar ne-a pus rău pe toți cu osmanlîii, care spumegă de mînie. Am primit vești de la Alexandru Vodă Mazilu, care așteaptă la Constantinopol zile mai bune... și care... se opri Mirislău cu teamă.

— Și care ? săriră ceilalți doi boieri, numai urechi.

— Și care ne-a dat a înțelege că de l-am scăpa de Mihai Vodă... țara ar fi a noastră și-a lui !

— Chiar că era mai bine subt Alexandru. Ne vedeam de-ale noastre în liniște ; moșiile, moșii ; birurile, biruri ; rumânii, rumâni. Acù credeți, domniile voastre, că după iertarea de bir a lui Mihai, vom mai vedea ceva de la vreun rumân ? Ferit-a sfîntul !

— Apăi dacă a făcut strigarea la oaste deunăzi, de la biserică, și și-a strîns oștirea de țară, aliluia cu toate. Lui Mihai Vodă îi arde de lupte pe pielea noastră !

— De aceea, boierilor, grăi Mirislău cu glasul plin de vrăjmășie, trebuie să facem ceva ca să scăpăm de domnia lui Mihai.

— Sîntem cu toții la același gînd ; dar vorba e : ce să facem ? E tare iubit și e bine păzit. Frații Buzești, mai abitir ca niște cîini credincioși. De banul Manta și Baba Novac, nu mai vorbim. Radu Florescu și Radu Calomfirescu, așijderea ! Și dacă ne-ar oblici vreunul din ăștia șapte, că umblăm să-l pierdem pe domn, s-a sfîrșit cu noi, ne sfîșie cu dinții.

— Păi d-aia ne-am și strîns aci, la adăpost, spre a cugeta adînc și a ne sfătui cum e mai bine să pornim la drum.

— Slujitorii domniilor voastre sînt de credinţă ? întrebă stolnicul Dima.

— Pentru ai mei pun mîna în foc, răspunse logofătul Mirislău, ridicînd dreapta, de parcă ar fi dorit să facă pe dată chiar ce spusese.

— Atunci e bine. Iată ce m-am socotit eu. Mihai Vodă ţine la cei doi cerbi ai săi, pe care i-a crescut de iezi, cum nu se poate spune de mult. Aş zice, aproape ca la fiul său Pătraşcu şi la Domniţa Florica chiar !

— E... chiar aşa... drept să-ţi spun, n-aş crede, se înciudă Mirislău.

— Veţi avea prilejul să vă încredinţaţi. Eu zic să punem oamenii noştri să-i răpească cerbii şi să fugă cu ei. Mihai Vodă, cînd o să afle, n-o să aibă răbdare şi linişte să-i caute alţii, ci o să pornească el însuşi cu Vlăduţ şi cîţiva slujitori acolo. Noi, cu oamenii noştri, îl pîndim, îl urmărim şi-l prindem unde ne va veni mai bine... şi gata cu el, pe loc !

— N-o să fie prea uşor, boierule ! E tare viteaz, ce-i al lui e-al lui. Se bate cu zece, odată, doar l-ai văzut ce poate în lupta de la vistierie.

— E... el cît zece... şi-o să mai fie încă, să zicem, zece cu el, dar nu toţi ca el ; iar noi vom fi de două ori pe atît şi tot îi vom răzbi în cele din urmă.

— Şi dacă nu izbutim şi ne dovedesc ei pe noi ?

— S-ar putea, mai ştii ? Acu noi să mergem cu asta şi de-om da greş, Doamne fereşte, vă spun atunci un alt plan al meu, tare greu de îndeplinit, dar fără putinţă de neizbîndă.

*

În seara aceea, cerbii se culcară şi adormiră mai devreme ca de obicei. Vlăduţ, după ce mai aruncă o ultimă privire protectoare asupra lor, le spuse „noapte bună", cum le spunea de fiecare dată, şi se îndepărtă fluierînd uşor, bucuros că se

poate duce la odihnă. Era cu trei ceasuri înainte de miezul nopţii. Luna răsărise şi apusese grăbită, iar întunericul se lăsase greu şi apăsător peste întregul oraş.

„O noapte taman bună pentru un somn adînc!" cugetă Vlăduţ, îndreptîndu-se spre adăpostul său şi abia stăpînindu-şi un lung căscat.

Totul se potolise acum. Dinspre grajdurile cailor se auzeau încă sforăituri şi lovituri de copite în pardoseala de piatră ; iar dinspre coteţele cîinilor de vînătoare, cînd şi cînd, cîte un lătrat şi scîncit scurt, prin somn.

Doar la patatul domnesc se mai zărea lumină la cămara de lucru a lui Mihai Vodă. Dar şi aceea, după două-trei pîlpîiri scurte, se stinse şi o linişte desăvîrşită se aşternu peste fire.

Vlăduţ ridică felinarul în dreptul ochilor, să-i vadă feştila mai bine, şi îşi zise :

„Oho, mai are berechet. Îl las să ardă cît o vrea, că mi-e lene să-l mai aprind în toiul nopţii!"

Agăţă lumina într-un cui dindărătul uşii, se dezbrăcă şi se trînti pe pat, trudit, adormind de-ndată ce închise ochii, întocmai unui prunc atunci scăldat.

. . . . . .

Dar iată că, la al doilea cîntat al cocoşilor, Vlăduţ tresări din somn, cuprins de nelinişte. Simţea că se petrece ceva, dar nu-şi putea da seama ce. Felinarul ardea mai departe în cuiul din pervaz, iar lumina lui bătea în jumătate din odaie. Se ridică în capul oaselor, se frecă la ochi, îşi scutură urechea dreaptă şi ascultă o clipă ; apoi se îmbrăcă repede, parcă zorit de cineva. Deodată auzi lătrăturile furioase ale celor cincizeci de cîini : ogari, copoi şi prepelicari, care se zbăteau furioşi în lanţuri, şi-n acelaşi timp, caii nechezară puternic, bătînd cu copitele în piatră de săreau scîntei. Şi-un glas de spaimă spintecă văzduhul dinspre grajduri :

— Săriţi, hoţii la cerbi!

La auzul acestei chemări, Vlăduţ prinse spada din cui şi, luînd felinarul, ieşi în grabă, strigînd :

— Pe ei, fraţilor !

Ca din senin se iviră lîngă ţarcul cerbilor treizeci de voinici cu spadele în mîini ţipînd ca ieşiţi din minţi. Poarta ţarcului era dată de gard... şi înăuntru, Codruţ gonea de colo, colo, plin de zbucium, mugind înspăimîntat. Pădureţ, nicăieri.

— Ce facem, jupîn Vlăduţ ? întrebă unul dintre vînători ?

— Să-l trezim pe măria sa ! spuse Vlăduţ, tremurînd de mînie. Aşteptaţi aci şi fiţi cu ochii în patru. Mă duc eu !

— Nu-i nevoie, stăi pe loc, Vlăduţ ! se auzi glasul lui Mihai Vodă din apropiere. Ce s-a întîmplat ?

— Tîlharii ni l-au furat pe Pădureţ, măria ta ! Codruţ a scăpat. Pesemne că s-a făcut larmă de către cai şi cîini, care au simţit înaintea noastră, iar furii s-au speriat şi au fugit numai cu un cerb, nemaiavînd timp a-l scoate şi pe-al doilea.

— Codruţ ! strigă Mihai Vodă cu duioşie, Codruţul tatii, vino încoace !

Codruţ îşi ciuli urechile, îşi arcui gîtul şi porni în goană, oprindu-se brusc în faţa domnului, căruia îi dădu în genunchi, lingîndu-i mîna, pe care picurară două lacrimi fierbinţi din ochii lui blînzi şi îndureraţi. Mihai îl mîngîie între coarne, îl trase de urechi şi porunci, clocotind de mînie :

— Să se aducă de îndată caii cei mai ageri. Daţi drumul cîinilor de vînătoare pe urmele lui Pădureţ. Dacă nu-l dobîndim înapoi, mi-e teamă că şi Codruţ va pieri de întristare ! Iar eu, fără aceşti buni prieteni ai mei, nu mă voi simţi la larg, niciodată. Şi calul meu, Vlăduţ ! Doar nu-ţi închipui că voi mai putea să gust o clipă de somn, pînă cînd nu-mi voi vedea iarăşi cerbii împreună în ţarc ? !

— Măria ta, ai încredere în mine şi lasă-ne numai pe noi, vînătorii, să pornim singuri după tîlhari ! se împotrivi Vlăduţ. Aici e ceva mai adînc, decît se pare. Cerbii sînt o momeală întinsă de duşmani. Eu miros că e o capcană ! Măria ta, va

să stai la adăpost. Mai întîi că nu se cade ca un domn, asemenea măriei tale, să plece întru căutarea unor cerbi, oricît de dragi i-ar fi, şi-al doilea, că în acest drum, se pot ivi nebănuite primejdii, pe care e bine şi potrivit să le întîmpinăm şi să le înlăturăm numai noi, oamenii măriei tale ! Iar la întoarcere, om mai vorbi !

Mihai Vodă oftă şi răspunse :

— Să te ascult, Vlăduţ ! Dar să ştii că pînă am să te văd înapoi, stau ca pe jăratec.

— Sînt în sufletul măriei tale. Măcar că mă vezi aşa de liniştit, dar să ştii că fierb în clocote de mînie. Şi vai şi-amar de-acela pe care-l voi prinde cu Pădureţ, că moartea i s-a tras, oricine ar fi el, să se ştie ! Hai, flăcăi !

. . . . . .

Haita de cîini o luă înainte, în goană, cu caii abia ţinîndu-se după ei, prin bezna ce se lăsase.

Urma mirosului era proaspătă şi firul ei mergea neted înainte, iar cîinii adulmecau cu uşurinţă. Drumul ducea spre miazăzi şi se îndrepta spre Giurgiu.

— Aşadar, furii au treburi la Dunăre ? spuse Vlăduţ. Se au bine, deci, cu neprietenii noştri ! Doamne, Doamne, nu mi-or cădea mie în labă, că fac prăpăd în ei !

— Prea departe nu pot fi, jupîne ! intră în vorbă un vînător care călărea lîngă Vlăduţ. Că ei au fugit cu prea puţină vreme înainte de a prinde noi de veste !

— Ah, ah, ah ! se căină Vlăduţ, clătinîndu-şi capul. Mă gîndesc cum îl vor fi ducînd pe sărmanul meu Pădureţ. I-au prins gîtul în vreun juvăţ, şi-l trag după ei ca pe porc ! Sau cum ? Dacă i-au făcut cumva vreun rău, cît de mic... nu ştiu zău ce-am să le fac !

Cîinii se opriră deodată în loc, învîrtindu-se, şi începură să latre uşor, parcă necăjiţi că nu mai simt urma. Dinaintea lor se întindea un islaz, care, în cerneala nopţii, părea nemărginit. Vlăduţ sări jos din şa, poruncind :

— Aduceţi-mi-o aci pe Greaca, ea ne va scoate din încurcătură. Pesemne că islazul a fost de curînd păscut şi sînt prea multe urme de-ale altora, care-i încurcă pe cîini. Dar Greaca are un miros cum nu se mai află pe lume şi ne va duce pe urmele lui Pădureţ şi-al furilor lui !

Căţeaua fu adusă în faţa lui Vlăduţ, care o mîngîie şi-i vorbi întocmai ca unui om :

— Căţeluşa tatii... tu pricepi bine cu mintea ta de cîine ce e în sufletele noastre de oameni. Caută urma, Greaca, hai, caut-o aşa cum numai tu poţi !

Apoi strigă către însoţitori :

— Daţi toţi cîinii la o parte dinaintea ei. Aşa ! Hai, Greaca... hai, fetiţo, caută urma !

Greaca dădu repede din coadă de cîteva ori, îşi ciuli urechile de parcă ar fi ascultat ceva, îşi strîmbă nasul negru şi umed, ridicîndu-l apoi în aer şi lăsîndu-l în jos aproape lipit de troscot, îşi scutură de cîteva ori capul cu putere... şi porni uşor, adulmecînd puternic şi legănîndu-şi coada ca pe un steag alb bălţat cu negru.

Îndată după ea porniră cîinii chelălăind şi caii nechezînd în urma lor, cuminţi, în linişte.

Cam după un ceas de drum, cînd începu să se crape de ziuă, lui Vlăduţ, scrutînd zarea cu ochii săi ageri de şoim, i se păru că vede în fund, un copac ce-o pornise cu crengile-i desfrunzite la drum.

— Iha..., copiii mei ! chiui el ca la nuntă, dacă acel copac mergător nu-i chiar Pădureţ al nostru, mă las de vînătoare în veci. Hai, fraţilor, că nu-i vreme de zăbavă. Scoateţi-vă săbiile şi, ca la luptă. Pe ei, mă !...

Copitele celor treizeci de cai domneşti răpăiră întocmai ca o sută de tobe bătute odată şi pîlcul de călăreţi se avîntă într-o goană nebună de-ai fi zis că toţi sînt luaţi pe sus şi duşi de puterea grozavă a unui vînt din basme.

Caii, înţelegînd din îndemnul pintenilor stelaţi, cum trebuie să-şi arate vrednicia, parcă nici nu mai atingeau pămîntul, ci zburau pe deasupra lui.

Cu cît se apropiau de copacul ce părea că s-a desprins din pădure şi a pornit-o de unul singur prin cîmpia deşartă, cu atît Vlăduţ îşi dădea seama că ochii nu-l înşelaseră.

Era chiar Pădureţ, dus cu de-a sila de vreo zece oameni călări.

Dar cerbul, simţind mirosul prietenilor lui de ani de zile : oameni, cai şi cîini, se propti pe picioarele dinapoi şi nu mai voi să meargă. Înfuriat, unul dintre tîlharii ce părea a fi căpetenia, trase un bici de la brîu şi începu să-l croiască pe Pădureţ, care-şi încreţea pielea şi se încovoia sub usturimea loviturilor, de el necunoscute, pînă atunci, la curtea domnului. Dar, deodată, cerbul se opinti cu nădejde, se smulse din mîna tîlharului şi, dîndu-se cu trei paşi înapoi, se năpusti asupra celui ce-l biciuia, îl ridică în coarne, îl înălţă în văzduh şi dete cu el de pămînt. Acesta însă, se ridică sprinten ca un arc şi, trăgîndu-şi sabia, voi să se repeadă asupra cerbului care, simţind primejdia de moarte, se ridică în două picioare, spre a se apăra.

Totul nu dură mai mult decît o clipă. Un urlet ca de fiară sălbatecă se auzi lîngă ei şi Vlăduţ, înălţat în picioare pe cal, se prăvăli năpraznic cu sabia în mînă asupra aceluia ce biciuise cerbul, şi-i luă capul dintr-o lovitură.

Pădureţ sări în lături cu agerime şi se băgă îndată între cîinii prieteni, care, bucuroşi, hămăiră scurt şi-i linseră picioarele.

Iar lotrii, încremeniţi de aşa întîmplare nemaivăzută de ei, se treziră prea tîrziu, ca să mai lupte. Fuseră îndată înconjuraţi de vînătorii domneşti care le luară spadele şi-i legară pe cai.

— ...Mama voastră de tîlhari ! Pe Mihai Vodă v-aţi găsit voi să-l călcaţi şi să-i luaţi ce avea mai scump ?! Eu vi-s popa,

nemernicilor ! le strigă Vlăduţ, pocnindu-i peste spate cu dosul săbiei. Marinaş, strigă el, bagă-n traistă capul ăstuia să-l ducem acasă şi să-l dibăcim cine-a fost. Hai... calea-ntoarsă, că azi avem de lucru, nu glumă !

. . . . . .

— Măria ta, începu Vlăduţ, cuprins de o mare fericire ce se revărsase asupra lui ca o mană binefăcătoare ; măria ta, i-am descusut chiar eu, în ţarcul cerbilor, făgăduindu-le în numele măriei tale, viaţa, dacă spun tot şi se pocăiesc. Aşa am aflat că sînt oamenii lui Dima stolnicul, ăl de prinsese milă de jefuitorii ţării şi se trăgea înapoi, cînd cu răfuiala de la vistierie.

— Aşa ? făcu Mihai Vodă pe gînduri. Atunci însemnează că nu-s străini de această călcare nici Dan vistiernicul şi nici Mirislău logofătul, că ăştia trei se ţin de mînă, ca să nu se piardă cumva, Doamne fereşte, unul de celălalt.

— Să-l cercetăm pe Dima stolnicul, măria ta ?

— Nu, Vlăduţ, n-a venit vremea încă. Lasă-l în pace. Pune-i oamenii la păstru, fără a le face nimica, iar lui Dima şi celorlalţi doi urmăreşte-le fiece mişcare, fără să se simtă. Am eu socotelile mele !

Vlăduţ oftă şi se scărpină după ureche.

— Bine, măria ta, aşa voi face ; numai să nu se înrăiască cei trei lupi. Eu tare le-aş mai scutura blana şi le-aş mai pili colţii o ţîră, măcar unuia din ei, care şi i-a arătat mai degrabă !

Vodă rîse şi-l bătu pe umeri cu dragoste :

— Vlăduţ, Vlăduţ, cît eşti de nerăbdător. Nu-i bine aşa. Da-ţi dă ghes tinereţea care ţipă în tine. Află, dragul meu, că, de multe ori în viaţă, eşti nevoit ca pe duşmanul binecunoscut de tine că-ţi doreşte pieirea, să-l laşi să-şi joace caii cum vrea, socotind el că nu-i sînt cunoscute gîndurile mîrşave. Cată a te feri cu înţelepciune şi a-i afla cît mai multe, pentru ca, atunci cînd te-ai hotărît să-i răspunzi şi să-l loveşti, s-o faci aceasta

pentru totdeauna, fără a-i mai da putinţa de a se ridica vreodată. Şi-apoi, ca să tai un boier pentru că oamenii acestuia au încercat să-mi fure un cerb, fără a izbuti în cele din urmă, nu merge, măcar că eu bine ştiu unde-au bătut gîndurile lor. Va să aştept şi să-l prind cu alte mîrşăvii potrivnice ţării şi mie, într-adevăr, vrednice de grea osîndă !

— Bine, măria ta, am băgat la cap !

— Şi, ca să fii liniştit, îţi făgăduiesc că, în cele din urmă, tot pe mîna ta am să ţi-i las pe aceşti nesăbuiţi vrăjmaşi ai domniei mele !

. . . . . .

Stolnicul Dima spumega de mînie şi nu-i mai intra nimeni în voie. Ceilalţi doi boieri, părtaşi la furatul cerbilor, mustăceau fără a rosti o vorbă.

— Ce mă miră foarte, grăi Dima, e că oamenii mei parcă au intrat în pămînt ; iar mie nu mi s-a făcut nici o întrebare pînă acum, deşi a trecut ceva timp la mijloc.

— Pesemne că n-au dovedit ai cui sînt oamenii ! îşi dădu cu părerea Mirislău.

— Sau chiar dacă i-a dovedit, nici unul n-a scos o vorbă despre stăpînul lor ! adăogă Dan.

— Asta mai curînd ! se făli Dima. Asta e, să ştiţi, că oamenii mei de credinţă n-ar vorbi să-i pici cu ceară ! Apoi spuse bucuros : de aceea m-au şi lăsat în pace, că altminteri, ehe... nu mi-ar fi fost prea moale !

— Vorba e că n-am făcut nici o ispravă ! spuse oţărît Mirislău. La ce încercare spuseşi, domnia ta, stolnice Dima, că te-ai mai gîndit ?

— De gîndit m-am gîndit, dar de înfăptuit s-o mai înfăptuiască şi oamenii altora, că eu nu mai am de unde da ! se răţoi Dima supărat.

— Acu, domnia ta spune şi om vedea noi ce-i de făcut ! Că, slavă Domnului, oameni de nădejde avem şi noi destui şi

putem pune la bătaie de zece ori mai mulţi ca domnia ta, se grozăvi Dan vistiernicul.

— De, cred şi eu... nu oricine poate ţine vistieria ţării ! îi răspunse Dima înţepat şi cu înţeles ascuns.

— Dar lăsaţi cearta, boierilor, că nu de laude ne arde acum ! îi opri Mirislău. Spune-ţi gîndul, stolnice Dima, şi să sfîrşim odată ; poate să dea cineva peste noi aci şi nu ne-ar fi prea bine !

— Iată ce-am mai cugetat să punem la cale de astă dată : ştiţi că Vodă, care ţine la maică-sa tare mult, obişnuieşte a merge o dată pe lună, cînd îi îngăduie treburile, s-o vadă la mînăstirea Cozia, unde bătrîna s-a călugărit !

— Ei şi ce-i cu asta ? se mirară cei doi boieri, nepricepînd gîndul stolnicului.

— Ei şi, nu-şi ia cu el decît doi, trei oameni credincioşi, aşa că, la întoarcerea de la mînăstire, îi pot ieşi în cale oamenii noştri, să zicem vreo douăzeci, treizeci, ca să-l întrebe pe măria sa de sănătate la vreme de noapte, la un cot al Oltului... sau undeva mai încolo !

— Da... ar fi ceva, spuse Mirislău, rînjind cu bucurie, ca şi cum ar fi văzut îndeplinită chiar această mîrşavă faptă — ar fi ceva — repetă el, dar e cu mare primejdie pentru capetele noastre !

— La ce, boierule ! Unde vezi domnia ta primejdia ? Noi stăm la Bucureşti. Odată Vodă tăiat, ce ni se mai poate întîmpla ?

— Dar dacă scapă ?

— Totul e să-l dibuim cînd pleacă. Şi căzut în mîna noastră nu mai scapă el în vecii vecilor, spuse Dima.

— Amin !... Dar tot aşa ziseşi şi mai deunăzi. Şi iată-l pe Vodă viu, nevătămat. Ăsta e omul dracului, stolnice, şi mie a cam început să-mi fie frică de el ! Dar, în sfîrşit, n-o să mă

trag înapoi, tocmai eu, logofătul Mirislău. Am intrat în horă, va să-i tragem jocul mai departe.

— Atunci ne-am înţeles, aşa facem ; însă, de astă dată, precum v-am mai spus, la bătaie stau oamenii domniilor voastre. Eu mi-am pierdut zece, nu mai am chef să mai dau şi alţii. Totul acuma e să aflăm din vreme cînd se va duce Vodă la Cozia. Apoi, văzînd şi făcînd !

— Să mai cugetăm şi noi la aceasta, spuse logofătul Mirislău, poate că, pe lîngă ce ne-ai spus domnia ta, stolnice Dima, vom mai veni şi noi cu cîte ceva, care să ne ajute şi mai mult şi mai bine întru înfăptuirea gîndului nostru.

. . . . . .

Drumul care ducea de la Călimăneşti la sfînta monastire Cozia era o şosea largă ce însoţea Oltul de-a lungul lui, avînd înşiraţi pe de margini falnici stejari, pe ale căror crengi se răsfăţau tufe de vîsc cu bobiţe albe ca măduva soculuí.

Pe el mergea acum, la pas domol, o ceată de şapte călăreţi aşezaţi într-un fel cam ciudat : doi în faţă, trei la mijloc şi doi în spate, îndreptîndu-se spre monastire şi vorbind cu multă veselie.

Soarele sta să amurgească, mai grăbit la munte decît la cîmpie, aruncîndu-şi ultimele suliţe roşii printre frunzele rotunjit crestate ale copacilor uriaşi, ce păreau că le străjuiesc calea.

Vremea era frumoasă şi călduţă ; de peste dealuri se auzeau limpede mugetele prelungi ale vitelor şi behăitul tremurat al oilor şi caprelor ce se îngîna cu sunetul tînguios al tălăngilor.

— Întîrziarăm de astă dată, măria ta ! spuse molcom, cu glas gros, ca de cioban care-şi îndeamnă oile la strungă, călăreţul din dreapta frunţii. De obicei, înserarea ne prindea la adăpost.

— Cu un ceas mai devreme, ori mai tîrziu, tot acolo ajungem. Sîntem aproape de sfîntul lăcaş ; mai avem doar puţin şi zidirea se va arăta din spatele stejarilor. Bine că avurăm

vreme frumoasă ! spuse Mihai Vodă, care călărea în mijloc, între Vlăduţ şi Baba Novac. Apoi adăogă : La înapoiere, aş dori, după ce trecem Oltul, în Muntenia, să dăm o raită prin cîteva sate spre a vedea cum s-au mai aşezat oamenii.

— Să dăm, măria ta, răspunse Baba Novac, că de mult n-am mai avut răgaz să facem asemenea preumblări, şi tare-s folositoare.

Deodată, parcă din albia Oltului, răsări mîndra şi vechea zidire a monastirii Cozia, căreia localnicii îi mai spuneau şi monastirea de la Nucet, după bogatele păduri de nuci ce acopereau dealurile din vecinătate.

Şi cît ţi-ai răsuci bine mustaţa, călăreţii se aflară în faţa porţii înalte de stejar ferecat şi încrustat cu felurite podoabe care de care mai meşteşugit lucrate.

Fiind sîmbătă seara, porţile erau deschise, spre a intra la vecernie orice credincios ar fi dorit. Cei şapte drumeţi pătrunseră în curtea largă a monastirii şi descălecară, aruncînd frîiele unor călugări ce-i întîmpinaseră cu dese plecăciuni.

Unul, sumeţîndu-şi poalele rasei, fugi de grabă să-l vestească pe stareţ, care se ivi numaidecît, mîngîind cu grijă un şirag de mătănii chihlimbarii, cu boabele mari, cît oul de vrabie.

— Să trăieşti, mărite stăpîne, şi fii binevenit în sfînta noastră monastire !

— Bine v-am găsit, părinte ! rosti Vodă răspicat. Ce face maică-mea, preacinstita monahă Teofana ?

— Te adastă pe măria ta, chiar de cînd ai plecat în rîndul trecut şi se roagă pentru izbîndirea gîndurilor măriei tale, ca şi noi toţi, monahii acestei sfinte monastiri !

— Iată-mă-s c-am sosit ! Mă duc la dumneaei, că şi eu doresc s-o văd cît mai curînd !

Egumenul se dădu la o parte, făcîndu-i loc, şi Mihai Vodă, cu paşi grăbiţi, trecu înaintea părintelui şi-o luă pe un coridor ce ducea la chilia mamei sale.

Aceasta îl aştepta în prag cu braţele deschise. Domnul îi prinse dreapta şi o sărută cu evlavie. Apoi o strînse la piept pe bătrîna, care, peste fire de tulburată, rămăsese cu capul răzemat pe umărul puternicului ei fiu.

— Am auzit nechezatul lui Murguţ şi am deschis uşa, spre a-ţi ieşi în cale. Dar tu, dragul mamei, ai fost mai repede.

— Aşa se şi cădea, măicuţă. Nu numai că-s mai tînăr, dar sînt şi fiul domniei tale !

— Vrei să te odihneşti puţin în chilia mea ? Să-ţi dau o dulceaţă proaspătă de zmeură şi-o carafă cu apă rece de izvor.

— Abia aştept ! Cînd sînt cu domnia ta, maica mea scumpă, mă regăsesc copilul lipsit de griji, alintat de dragostea dumitale... şi mă simţ uşor ca un fulg.

— De aceea vii atît de rar ? !

— Oh..., cum aş mai veni şi cum aş mai sta aci, în tihna pădurilor cu nuci şi capre negre, dar nu-mi dau răgaz trebile ţării. Domnia ta nu ştii nimic, măicuţă, din grozăviile ce se petrec în afara acestor ziduri groase.

Bătrîna îşi îndreptă o şuviţă albă de pe frunte, strecurînd-o cu grijă sub comănac şi grăi cu blîndeţe :

— Nu se ştie ce ştim noi. Sîntem între ziduri, într-adevăr, dar nu sub pămînt. Aşa că ne mai vin şi nouă destule veşti din ţară. Doar pe la noi se perindă în fiecare duminică şi zi de sărbătoare fel de fel de oaspeţi : neguţători în trecere sau credincioşi, dornici de a gusta pacea sfintei monastiri, măcar pentru cîteva ceasuri. Aşa că ştim mai multe decît vă închipuiţi voi, mirenii, că am putea şti. Iată că, deşi n-a trecut prea multă vreme la mijloc, la noi a şi ajuns vestea despre întîmplarea cu cerbii !

— Nu, zău ? ! se miră, surîzînd, Mihai.

— Întocmai... şi nu sîntem străini de multe. Părintele stareţ, care se roagă pentru sănătatea ta, cinstit şi cu credinţă, nu este numai un vrednic oştean al domnului Christos, ci şi al măriei sale Mihai Vodă.

— Chiar voiam să grăiesc ceva cu părintele Teofil.

— Atunci adastă aci cîteva clipe. Mă duc să-l vestesc chiar eu. E mai bine aşa. Sîmbăta, la monastire sosesc multe soiuri de drumeţi, care nu ştii ce hram poartă şi cu ce gînduri au venit.

. . . . . .

— Măria ta, tocmai pornisem eu către chilia prea cinstitei maici Teofana, cu acelaşi gînd : să mai schimbăm cîteva vorbe Dar mai înainte, socotii că e bine să dau o raită prin curtea monastirii şi pe la metocuri, să văd cine a mai sosit, şi apoi să mă înfăţişez măriei tale !

— Prea bine, părinte. Atunci să auzim. Ce mai e nou

— Toate-s vechi, afară de un lucru !

— Aşa ? ! făcu Vodă cu multă luare-aminte. Simţeam eu că trebuie să fie ceva. Te ascultăm, sfinţia ta !

— Mărite stăpîne, ca fiecare om cu mintea trează şi cu deprinderea de a chema în fiecare noapte gîndurile la sfat de taină, atît aflînd de la oamenii mei, cît şi din ce-a prins sim ţirea mea însăşi, am oblicit că de scurtă vreme se petrec lucruri ciudate pe aci, pe lîngă noi şi prin apropiată vecinătate

— Anume ce, părinte ?

— Păi, se aude că de vreo două zile au poposit în Călimăneşti nişte neguţători, care, de cum au ajuns au şi spus fără a-i întreba nimeni, că vin tocmai de la Baia de Aramă, că au fost pe la Tîrgu-Jiu şi la sfînta monastire Govora şi că s-au oprit aci, înainte de a trece Oltul, ca să ajungă la Cîmpulung, unde au treburi. Socot că au dat din cale-afară de multe amănunte, ca să aibă cugetul curat şi să nu ascundă ceva.

— Bine, te-ai gîndit, părinte. Chiar aşa trebuie să fie !

— Aceştia umblă cu lucruri necurate şi este bine a fi ţinuţi din scurt, mai cu seamă că oamenii mei mi-au spus că sînt prea bine înarmaţi pentru nişte neguţători.

Mihai Vodă se încruntă o clipă.

— Aşa ! Apoi ?

— Apoi, măria ta, vorbi mai departe stareţul Teofil, pe lîngă aceşti cinstiţi neguţători, dintre care unii sînt traşi la gazde din sat, m-am trezit că-mi sosesc la monastire, ieri, îndată după utrenie, nouă călugări, toţi cu bărbile mici, dar zdraveni, ştii, colea să-ţi farme piatra-n mînă. „Mă, ce naiba, Doamne, iartă-mă, să fie cu ăştia ! ?" m-am întrebat eu. De n-ar fi purtat rasă, aş fi zis că-s curat haiduci de codru.

Mihai Vodă începu să zîmbească şi-l întrebă :

— Şi nu i-ai cercetat ?

— Ba da, măria ta, se putea altfel ? Mi-au spus că-s sosiţi de la sfînta monastire Tismana şi că mă roagă de găzduire numai pînă luni dimineaţa, cînd chiar de-aş mai vrea să-i ţin, ei tot ar pleca !

Vodă nu se mai putu stăpîni şi începu să rîdă înveselit, spre marea nedumerire a maicii sale şi a stareţului.

— Băgaşi bine de seamă, părinte Teofile, şi la barbă şi la statul lor. Să nădăjduim că nu toţi oaspeţii monastirii au avut vioiciunea de ochi a sfinţiei tale. Mă vei pricepe îndată. Vroiesc însă acum a te întreba : din acei neguţători sosiţi de la Baia, arătatu-s-a vreunul pe aci ?

— Da, măria ta : toţi ieri, cam pe vremea asta, înainte de vecernie... chipurile ca să stea la sfînta slujbă. Dar erau numai ochi. Veniseră parcă mai mult să iscodească, decît să se închine.

— Aha ! făcu Vodă. Dar călugării de la Tismana ?

— Aceia, stăpîne, s-au aşezat la arhondărie şi-au spus că nu vor ieşi decît cînd li se va face lor semn, lucru ciudat la nişte feţe bisericeşti. Adică, să fie oare mai credincioşi nişte neguţători, decît aceşti călugări ?

— De, părinte, fiecare din aceşti noi oaspeţi îşi au rosturile lor. Ştii de ce călugării de la Tismana s-au păstrat ascunşi ?

— Bănuiesc, măria ta, ca să nu-i oblicească neguţătorii !

— Să le zicem aşa şi unora şi altora, grăi Vodă, măcar că nici unii şi nici ceilalţi nu sînt : nici călugări şi nici neguţători.

— Mă cam gîndeam eu ! zîmbi părintele Teofil. Începui să mă luminez !

— Acum pricepuşi că şi unii şi ceilalţi au sosit aci pentru mine : unii cu gînd bun ; alţii cu gînd vrăjmaş. Călugării au respectat întocmai porunca domniei mele ; neguţătorii, pe a acelora care i-a trimis. Cam cîţi sînt ?

— Păi, vreo douăzeci, de n-or mai fi oploşiţi şi prin alte locuri apropiate. În această seară voi afla, că-mi aştept oamenii cu veşti !

— E bine. Pe lîngă cei nouă călugări de la Tismana, monastirea cîţi oameni mai are ?

Stareţul îşi îngădui să zîmbească şi răspunse cu şiretenie.

— Iată că teama ce-o avui îmi prinse bine ! Văzîndu-i pe cei nouă călugări, pe care, hotărît, nu puteam să nu-i primesc, mă cuprinse o grijă, întrucît mi se părură cam ciudaţi. Şi-atunci trimisei vorbă, prin fratele Varlaam, la oamenii mei, să fie gata pentru orice, douăzeci de vînători, dar nu pentru capre negre, ci pentru rîşi, ca să-nţeleagă cam despre ce e vorba. Şi acum se găsesc toţi la locuri numai de mine ştiute şi-mi aşteaptă chemarea !

Deodată în liniştea văzduhului aburit de înserare, se înfipse ca o săgeată nevăzută bocănitul celei dintîi lovituri în toaca de fier a monastirii, urmat, după o scurtă curgere de vreme, de al doilea, apoi mai grăbit de al treilea şi de al patrulea, pînă ciocanele de lemn începură să bată repede, întocmai răpăitului ploii pe acoperişuri.

Dar cînd toaca încetă şi sunetul ultimei lovituri îşi tremura sfîrşitul în aer, se porni din plin dangătul limpede şi clocotitor al clopotelor ce chemau la vecernie.

O forfotă neobişnuită începu în curtea monastirii. Călugării, părăsindu-şi chiliile, se îndreptau grăbiţi către biserică.

Stareţul îşi ridică privirea întrebătoare către Mihai Vodă, care înţelese şi răspunse :

— Acum, vroiesc să mai stau cu preacuvioasa maică-mea Teofana. Mîine, duminică, voi veni şi eu la sfînta slujbă. Pînă atunci, sfinţia ta priveghează !

. . . . . .

Noaptea de sîmbătă trecu în linişte.

Aflîndu-se însă că la monastire a sosit Mihai Vodă, a doua zi din zori, o mare mulţime de ţărani : tineri şi bătrîni, cu neveste şi copii, sosiră ca să-şi vadă domnul, pe fostul lor prea iubit ban, care le purtase de grijă, întocmai unui bun părinte.

Înainte de a intra la Sfînta slujbă, Mihai, însoţit de maica Teofana şi părintele Teofil, se opri să se închine în faţa lespedei sub care îşi dormea somnul de veci Mircea Vodă cel Bătrîn.

Dar, în duminica aceasta, pe lîngă ţărani, se înghesuiseră şi mulţi neguţători, care se simţeau prost în straiele lor ce păreau de împrumut, şi se mişcau cu mare greutate şi neîndemînare.

Aceştia nu prea erau cu luare-aminte la cîntările ce se ridicau în slavă cu multă frumuseţe, mai vîrtos ca în alte dăţi, de faţă fiind acum şi domnul ţării. Ei nu-l pierdeau din ochi pe acesta şi se şopăiau tot timpul, făcîndu-şi semne, în loc de cruci.

La ieşirea din biserică, Mihai Vodă împărţi bani de argint la oamenii veniţi să-l vadă şi să-i ureze ; apoi o urmă pe bătrîna sa mamă şi pe stareţ, care-l aşteptau nerăbdători.

Neguţătorii străini fură nevoiţi să plece către sălaşurile lor, ciorovăindu-se parcă printre ei. După ce se îndepărtară, aşa

ca să nu poată fi auziţi, unul cărunt grăi cu glas poruncitor :

— Rămîne pentru la noapte, dacă acuma pierdurăm prilejul !

. . . . . .

În acelaşi timp, la monastire, toată lumea se liniştise şi se pregătea de prînz.

Stareţul Teofil îl luă de o parte pe Mihai Vodă şi-i spuse :

— Măria ta, pînă se pune masa, să mai schimbăm o vorbă în foişorul lui Mircea Vodă Bătrînul, de unde ştiu că şi măriei tale îţi place să priveşti curgerea Oltului !

— Da... pesemne că aceeaşi pricină îl făcea şi pe acest străbun al nostru să privească Oltul : simt, preacuvioase Teofile, că apele lui îmi iau cu ele toate gîndurile negre şi mi le lasă numai pe cele luminoase, trainice, binefăcătoare, care se cer de sîrg îndeplinite.

— Aşa e, mărite stăpîne ; şi eu, cînd sînt la restrişte, îmi îngădui să vin aci şi să-mi arunc privirile în albia rîului, cînd dulce-liniştit, cînd năprasnic-vijelios.

— Acum te ascult, părinte ; ce-ai a-mi spune de taină, că doar de aceea m-ai luat încoace ?

— Într-adevăr, măria ta. Un ciobănaş de capre mi-a venit în altar, în timpul slujbei, nebăgat de nimeni în seamă, şi mi-a adus răspuns la cercetarea ce-i încredinţasem.

— Şi ce ţi-a spus, părinte ?

Stareţul oftă din adînc şi grăi în şoaptă, îngînată numai de vuietul Oltului şi de freamătul pădurii :

— Pe lîngă neguţătorii de care am pomenit şi care au venit azi dimineaţă la slujbă, se află ascunşi, aşteptînd a se aduna peste o sută de oameni, gata la orice.

— Să pohtească ! Noi cîţi sîntem ?

— Numai pe jumătate, măria ta !

— Atunci, ce te înspăimîntă ?

— Stăpîne, mă cunoşti şi ştii de ce am îmbrăcat aceste straie cernite. Ştii bine iarăşi cît îi urăsc pe vrăjmaşii ţării noastre, care mi-au răpit tot ce am avut mai scump pe lume : soţia şi copilaşul. Nu pot uita nici că mi-ai scăpat viaţa, punînd-o în cumpănă pe-a măriei tale, pe cînd erai ban, şi nici că ţi-am juruit viaţa mea oricînd. Nu mă tem de nimeni şi de nimic, decît de viaţa măriei tale. Eu te cunosc ca nimeni altul şi ştiu cum vei sări de aprig la luptă. Şi ştiu şi ce minuni poate face stînga măriei tale. Dar dacă vei fi rănit, sau Dumnezeu ştie ce ţi se mai poate întîmpla ? Măriei tale nu-ţi este îngăduit să-ţi pui în joc viaţa, luptîndu-te cu nişte tîlhari ce-ţi voiesc pieirea, plătiţi de potrivnici mîrşavi. Nu, pentru nimic în lume.

— Şi-atunci ce vroieşti să fac ? Să plec acum, ar însemna să fug din faţa lor. Să se creadă că mi-e frică, ... mie ? !

— Cine ar putea crede aşa ceva ? Şi nici nu poţi pleca, pentru că, fără îndoială, au pus pe cineva de pază şi le va da de ştire. Iar bătălia tot s-ar da, în drum !

— Atunci ?

— Măria ta vei pleca, totuşi, neştiut şi nestingherit de nimeni, în cea mai mare taină, cu cei dragi ai măriei tale, luînd-o şi pe cuvioasa maică Teofana, pînă se liniştesc lucrurile ! spuse zîmbind cu multă dragoste şi căldură stareţul.

— Dar, cum aşa, părinte ? Nu pricep o iotă din tot ce mi-ai spus. Pot oare zbura prin văzduh ca păsările, pe deasupra monastirii ?

— Nu, dar poţi trece prin pămînt, ca sobolii. Măria ta, am a-ţi încredinţa o mare taină pe care am jurat s-o ţiu pînă la cea din urmă zi a vieţii mele, în faţa celuilalt stareţ, care şi el, la rîndul lui i-a jurat celui dintîi. E taina sfintei monastiri, lăsată cu limbă de moarte de bătrînul voievod, ctitor al acestui sfînt lăcaş. Dar mă dezleg eu însumi de jurămînt şi-i cer şi domnului meu să mă dezlege, spre a-i putea spune taina.

— Dezlegat fii ! rosti Mihai, adînc uimit şi nerăbdător să afle mai curînd ce avea să-i încredinţeze egumenul.

— Să coborîm în sfînta biserică, doamne !

De astă dată, stareţul intră pe uşa altarului ; trase zăvorul cu grijă şi porni spre dreapta, cum stai cu faţa la altar, oprindu-se la strana în chip de scaun domnesc, în care stătea voievodul la slujbă.

Părintele Teofil se aplecă în spatele stranei, ridică un covoraş şi împinse cu putere un mîner de fier. Deodată strana se dădu la dreapta, ieşind la iveală o piatră, asemenea tuturor acelora cu care era pardosită biserica. Trăgînd de două cîrlige, ce erau înfipte în piatră, aceasta se dădu şi ea la o parte, lăsînd să se vadă o hrubă ce pornise în adînc şi prin care se auzea vuiet puternic de apă mare.

Cuprins de mirare, Mihai Vodă întrebă :

— Ce se aude aşa ?

— E vuietul Oltului, stăpîne. Hruba aceasta porneşte de aci, pe sub albia Oltului, şi răspunde pe celălalt mal, într-o pădure deasă de stejari. Mircea Vodă a poruncit-o unor mari meşteri din Constantinopol, pe care nu i-a omorît apoi, aşa precum obişnuiau alţii, ci, încărcîndu-i cu daruri şi bani, i-a trimis cu cinste înapoi în ţara lor. Şi i-a prins tare bine, că, la scurtă vreme după aceea, aflînd turcii, care cotropiseră ţara, că domnul s-a adăpostit aci, la ctitoria lui, au călcat monastirea cu gînd ca să-l prindă. Mircea a trecut prin hrubă dincolo, unde a stat apoi chiar la masă pe o stîncă retezată pe care ai s-o vezi şi căreia şi azi poporul îi zice *„masa lui Mircea"* ; iar vrăjmaşii au bătut din buze, negăsindu-l nicăiri şi fiind încredinţaţi că au fost minţiţi de aceia care-i îndrumaseră spre Cozia. Şi dacă a făcut aceasta Mircea Vodă cel Bătrîn a cărui vitejie a rămas de pomină, de ce n-ai face-o şi măria ta. Doar viaţa ţi-a fost dată pentru mari înfăptuiri,

iar nu ca să ţi-o pui în cumpănă, în faţa unor tîlhari, cărora le vin eu de hac!

— Cum vei face, cînd singur spuseşi că sînt peste o sută?

— M-am gîndit şi la asta, stăpîne. Am şi ridicat trei sate, care abia aşteaptă semnul meu... un corn de vînătoare, ca să-i ia pe toţi în furci.

Vodă rîse şi grăi cu amărăciune:

— Ah, păcat, părinte Teofile, că nu mai eşti oşteanul meu. Mi-ar fi fost tare drag să mai am un asemenea tovarăş de luptă!

— Eh, măria ta, suspină cu tîlc preacuviosul Teofil, numai Dumnezeu unul ştie ce se mai poate întîmpla!

Mihai Vodă îi întinse mîna călugărului care i-o prinse cu dragoste şi i-o duse la buze, sărutînd-o apăsat.

— Bănuiesc cum va fi totul, prea bunul meu prieten. Te rog un lucru; păstrează-mi doi dintre aşa-zişii neguţători şi trimite-mi-i la Bucureşti, spre a sta de vorbă cu ei!

Stareţul Teofil îşi plecă frumosu-i cap, în chip de încuviinţare, şi porni spre altar.

. . . . . .

Cînd cei ce străbătuseră hruba ieşiră la lumina zilei, traseră cu nesaţ în piept aerul proaspăt şi răcoros al pădurii însorite încă.

Mihai Vodă cercetă cu privirea împrejurimea şi porni spre o stîncă netedă, într-adevăr de-ai fi zis că e o masă de piatră.

— Iată aci, le spuse el însoţitorilor săi, e „masa lui Mircea Vodă", despre care mi-a vorbit prietenul nostru, cuviosul Teofil. Dar vă rog ca, din această clipă chiar, să uitaţi de taina datorită căreia am ieşit la liman.

. . . . . .

Şi-ntr-un tîrziu, cînd noaptea-şi arunca umbra peste întreaga fire, în liniştea odihnitoare ce se lăsase, drumeţii, care acum porniseră pe jos, tresăriră la sunetul îndepărtat al unui corn de vînătoare.

— Auziţi, prieteni, le spuse Mihai Vodă, bătaia pentru stîrnirea vînatului a început!...

CAPITOLUL al VII-lea

La vadul de la Neajlov, numit Călugăreni

ROUA MAI STĂRUIA încă pe flori şi iarbă, strălucind sub lumina revărsată cu dărnicie de razele soarelui, întocmai unor pietre nestemate, scuturate în zori, de un vrăjitor poznaş şi risipitor.

Alaiul domnesc pornise încă din noapte, spre a putea face o bună parte din drum, şi-a ajunge către munte înainte de lăsarea căldurii.

Doamna Stanca şi domniţa Florica şedeau posomorîte, fără a schimba o vorbă, în prima caleaşcă. În dreapta şi-n stînga, călăreau Mihai Vodă şi Nicolae-Pătraşcu, acesta tare mîndru că, de astă dată, domnul nu-l mai trimisese la adăpost cu femeile, ci-l oprise lîngă sine, spre a-i fi de ajutor şi a-l deprinde cu trebile de taină ale războiului cu turcii, pe care-l aştepta ţara.

Luna lui Cuptor a acestui an, 1595, nu-şi arătase încă tăria; vremea rămăsese dulce şi arşiţa nu se făcea simţită decît pe la vremea prînzului.

Convoiul înainta uşor, avînd în frunte pe Codruţ şi Pădureţ care se zbenguiau, ca de obicei, alungîndu-se unul pe celălalt, pînă nu se mai zăreau, ca apoi să se întoarcă cuminţi şi să alerge în trapul cailor.

Dar, trecînd pe lîngă Periş, iată că la marginea cîmpiei, hăt, departe de sat, lîngă trei puiendri de stejar, era lume multă adunată şi se auzeau ţipete puternice de copii.

Mihai Vodă ridică mîna în semn de oprire, părăsi şleaul drumului şi o luă într-acolo, urmat de Pătraşcu şi de cîţiva oşteni în frunte cu Vlăduţ.

Ajungînd la locul cu pricina, care nu-i fu mirarea, cînd văzu pe doi bătrîni trăgîndu-i de păr pe doi băieţaşi aşa de tare, că rămîneau cu firele smulse în mînă. Totodată le strigau :

— Vedeţi, măi, stejarii ?... Îi vedeţi ?

Copiii răspundeau în hohote de plîns :

— Îi vedem !

— Să ţineţi minte, măi, cîte zile'eţi avea, strigau cei doi aprigi bătrîni, că aci, la aceşti trei stejari, e hotarul ocinei ce ţine de Periş... şi că d-aci încolo începe pămîntul Cociocului. Aţi auzit, măi ?

— Am auzit ! răspunse băieţii cu sughiţuri.

Bătrînii nu se mulţumiră însă cu acest răspuns, ce li se părea de mîntuială, ci întrebară din nou, neted :

— Ce-aţi auzit ? Spune-ţi, măi, că vă lăsăm fără păr în cap de-a binelea !

Cei cu părul smuls repetară spusele bătrînilor, care, în sfîrşit, după ce-i mai zguduiră de firele rămase, îi lăsară în pace.

Deodată, toată omenirea strînsă la cei trei stejari tresări la vorbele lui Mihai Vodă, care căzură peste ei, ca un trăsnet din senin :

— Dar ce s-a întîmplat aci, oameni buni ?

Toţi cei de faţă se îndreptară către domn, pe care-l cunoscură şi strigară într-un glas :

— Să trăieşti, măria ta !

Apoi, după cum era cuviincios, cel mai bătrîn dădu răspuns :

— Mărite stăpîne, obiceiul din străbuni al pămîntului, în aceste părţi de ţară ! La noi, iaca : bun, rău, ăsta e ! Şi noi, ăştia bătrînii, la fel am păţit în copilărie, şi-l trecem mai departe din tată-n fiu, şi-n nepot, că-i singura dovadă dreaptă care nu se poate preschimba.

— Cum adică ? ceru lămurire domnul.

— Bine, măria ta. Iacă, atunci cînd vrem să se ştie care e hotarul drept între două moşii sau pămînturi, în afara răzorului, care e mai puţin trainic în vreme, venim cu nişte copii — băieţi — la hotare şi-i depărăm, ca să ţină minte, arătîndu-le marginile şi semnele : copaci sau pietre sau ce e ! Iar cînd se iveşte vreo pricină, ei vin martori pînă la adînci bătrîneţe. Cu noi la fel s-a făcut ; mai sînt în sat şi alţi martori, mai tineri ca noi ; dar ne-am socotit că nu mai e mult pînă să plecăm de pe lume şi acu a venit rîndul la depărare al ăstora mici, care icnesc acilea, fără pic de ruşine, în slăvita faţă a măriei tale !

— Dacă ne doare ! scînciră plozii.

Mihai Vodă prinse a zîmbi şi spuse :

— Dar parcă în alte părţi e folosită o bătaie straşnică, iar nu depărarea, pre cîte ştiu !

Bătrînii ridicară din umeri, neştiind ce să mai răspundă domnului, care îşi trase punga şi scoţînd doi galbeni îi aruncă băieţilor depăraţi, spunîndu-le cu dragoste :

— Luaţi-i, băieţaşii mei, ca să ţineţi şi mai bine minte, că atunci cînd bătrînii satului v-au depărat, spre a fi cîndva drepţi martori, la chinul vostru a fost faţă şi Mihai Vodă.

*

Cînd ajunseră la porţile Tîrgovişteî, fosta cetate de scaun a Ţării Româneşti, Mihai Vodă grăi către soţia şi fiica sa :

— Faceţi aci popas liniştit, dragele mele, fără grabă; apoi luaţi drumul către Curtea de Argeş şi Cîmpulung, şi, după ce vă odihniţi, vă mai opriţi tocmai la Bran.

Aveţi cu voi oameni de nădejde în care vă puteţi bizui ca-n mine însumi. Mergeţi apoi către Sibiu unde şi rămîneţi în grija celor cărora le-am trimis ştire. Cu bine, iubitele mele, şi să ne vedem sănătoşi!

Doamna Stanca şi domniţa Florica, înlăcrimate, luară degrabă mîna ce le-o întinsese domnul şi o sărutară cu adînc respect şi multă dragoste.

Apoi, doamna grăi oftînd:

— Rămîi sănătos, măria ta: Dumnezeu să-ţi poarte de grijă şi din tot sufletul îţi dorim izbîndă!

*

Mihai Vodă făcu un semn însoţitorilor. Convoiul porni mai departe intrînd în cetate, iar domnul, fiul său şi ceilalţi cu pîlcul de oşteni, avîndu-i în frunte pe cei doi cerbi, făcură de-ndată calea întoarsă către Bucureşti, întrucît nu mai era vreme de nici un fel de întîrziere.

*

Luna lui august venise cu o căldură domoală şi plăcută. Soarele mîngîia parcă dealurile şi cîmpiile, pîrguind pe îndelete roadele ce se răsfăţau şi în anul acesta, 1595, din belşug pe toată întinderea Ţării Româneşti.

Oastea lui Mihai Vodă tăbărîse de cîteva zile pe dealurile împădurite, din preajma Călugărenilor, unde era vad peste Neajlov, un rîuleţ mlăştinos, şi aştepta.

Această aşteptare căzuse bine pentru oşteni, căci se simţeau obosiţi în urma încercărilor de fiecare zi şi noapte, de a hărţui fără pic de răgaz armia turcească ce venea agale de

la Dunăre către Bucureşti, spre a-i pedepsi pe români, pentru marea îndrăzneală ce o arătaseră... şi a-l scoate din domnie pe curajosul voievod.

Răspîndiţi în cete pe tot întinsul pădurii, oamenii strînşi la rădăcina cîte unui copac, ca să le mai treacă timpul, cîntau din fluier şi din frunză, spuneau snoave şi glume, îşi povesteau amintiri de pe acasă sau stăteau de vorbă asupra vremurilor de urgie prin care trecea ţara şi asupra vrednicii domnului lor.

— Măi Petre, grăi unul în puterea vîrstei, să-ţi spun drept, parcă mi s-a urît şi de atîta hodină. De trei zile stăm mereu !

— Adevărat, frati-miu, îi răspunse Petre, căruia mustaţa abia începuse să-i umbrească buza. Adevărat, că la luptă nici nu bagi de seamă cum trece vremea. Văzuşi pe Dunăre şi la Giurgiu : am început-o pe la prînz şi nici n-am ştiut cînd a venit seara peste noi.

— Eh... la Dunăre a fost o joacă de copii. Acu abia socotesc eu că o să vie bătălia adevărată !

— Da vie odată, că prea mă furnică nerăbdarea. Nu mai pot sta locului !

— Ai vorbit, da' te-ai pripit ! rîse un ostaş ce purta pe faţă dîra roşie a unei răni lăsate de iatagan. Păi cu cine să te baţi, măi creştine ? Turcii, nu vezi, n-au sosit încă, vin iavaş, iavaş !

— Aha... pesemne că ştiu ei ce-i aşteaptă şi d-aia, vezi, nu se prea grăbesc. I-au prins frica lui Mihai Vodă ; numai cînd îl văd şi-i apucă dîrdîiala !

— Şi nu e numai viteaz de frunte, intră în vorbă altul, dar e şi chibzuit... şi îndrăzneţ cum nu se mai află !

— Cu ochii face el totul ! Are nişte ochi, de parcă ar fi cărbuni aprinşi, nu alta. Cînd se uită la tine, parcă te sfredeleşte cu privirea şi ştie tot ce ai în gînd !

— Dar cînd vorbeşte ? Muica mea, cum mai ştie să-şi aducă glasul aşa, de te face să zici ca el şi să faci ca el. Are Vodă, mă fraţilor, o tărie în suflet care te ţine lîngă el treaz, gata la orice !

Aci, tînărul Petre sări din nou repede :

— Ei,vezi, asta e taina lui a mare, că ştie să-ţi dea şi ţie parcă din vitejia lui şi atunci, nu ştiu cum dracu', de se face că eşti în stare să te baţi cu zece odată !

— Ca şi el, n-aţi văzut la Dunăre ?!

— Da' acu, ce-i drept, e că şi căpitanii noştri de oaste sînt tot unul şi unul : fraţii Buzeşti...

— Şi Baba Novac !

— Da Banu Manta... şi Radu Calomfirescu şi Banu Mihalcea... şi...

— Eh, vericule, spuse altul cu vădită mîndrie, păi numai ăştia, la un loc, fac cît o oaste întreagă !

Dar în Petre se trezi parcă nevoia de a vorbi şi despre ei, cei mici, şi sări iarăşi ţanţoş ca un cocoşel ce abia începe să cînte „cucurigu", privind apoi prin ogradă în juru-i, să vadă ce zic celelalte pasări :

— Ei,... da' şi noi, fraţilor ?

Cel mai vîrstnic îl bătu pe umeri cu bunăvoinţă :

— E,... şi noi... da' nu chiar ca ei !

Petre însă nu se lăsă.

— Da' ei fără noi ? Ai ?

— Fireşte... toţi laolaltă, într-o frăţie, că aşa e la război !

*

În vreme însă ce oştenii de gloată grăiau între ei astfel, într-un desiş ascuns privirilor, trei oşteni : doi mai în vîrstă, în straie româneşti, şi unul tînăr, tare chipeş, îmbrăcat ungureşte, vorbeau în şoaptă, parcă punînd ceva la cale.

Erau vistiernicul Dan, logofătul Mirislău şi noul căpitan de oaste, mare meşter în tunuri, Albert Kiraly, din Ardeal, trimis în ajutorul lui Mihai de către Sigismund Bathory.

Se auzi glasul gîjîit şi aspru, plin de duşmănie al logofătului Mirislău :

— Trebuie, jupîne Dane şi căpitane Kiraly, să scăpăm cît mai curînd de acest zănatec care-i în fruntea ţării, că altminteri ne ducem toţi de rîpă... ne prăpădeşte, cum a făcut cu sărmanul stolnicul Dima, la Snagov. Noi ne mistuim de foc, iar măria sa îşi pierde vremea, umblînd cu cerbii după el.

Aci, vistiernicul Dan adăogă :

— Mă mir că pînă acum, pe noi ne-a lăsat în pace. Nu-mi vine a crede că nu ne bănuie de nimic. Îl simt cu ochii pe noi tot timpul pe afurisitul ăla de Vlăduţ, credinciosul domnului. Ştie el ceva !

— Şi-atunci să aşteptăm să ne întrebe ? Va fi prea tîrziu. Să i-o luăm noi înainte !

Căpitanul Albert Kiraly, schimbîndu-se de pe un picior pe celălalt, tăcea ca şi cum n-auzise nimic. Logofătul Mirislău vorbi mai departe şi mai înverşunat :

— Ce vrea să facă acest Mihai Vodă este nebunie curată, nu mai e curaj şi nici vitejie ! Aţi mai pomenit vreodată ca un cîine să se ia la luptă cu un leu ?

Kiraly răspunse zîmbind cu înţeles :

— Boierule, pricep eu unde baţi domnia ta, dar aci leul, să ştii de la mine că e palatinul Mihai. Eu am luptat lîngă el şi l-am văzut : într-adevăr se bate ca un leu ! Şi nu asta nu-mi place la el, ci că-mi dă porunci, ca şi cum el ar fi domnul meu, nu Sigismund ; iară eu n-aş şti ce trebuie să fac şi singur !

— Şi-atunci ce mai aştepţi ? îl întrebă, încercînd să bage zîzanie Mirislău. Vodă ne duce la moarte sigură !

Kiraly răspunse mirat şi puţin cam batjocoritor :

— Eu nu pricep, boierilor, de ce vă neliniştiţi într-atîta : doar pe domniile voastre nu vă bagă-n luptă ! Iată o împrejurare, cînd palatinul n-are curaj !

— Atunci de ce ne-a adus aci, la Călugăreni ?

— Ei, făcu Kiraly zîmbind subţire din nou, o fi ştiind el de ce! Pesemne că vă cunoaşte prea bine, că-i sînteţi tare dragi şi vă voieşte cît mai aproape de el!

— Aş! izbucni vistiernicul Dan. Îi e frică de noi, asta e!

Kiraly spuse cu adînc înţeles:

— Şi găsiţi că n-ar avea de ce, boierilor?

Vistiernicul Dan, sătul de prea multă vorbărie, se hotărî să apuce taurul de coarne şi spuse uşor, şuierat, printre dinţi:

— Să nu mai lungim vorba de-a surda, căpitane, că n-are rost şi nici nu e timp. Iată de ce te-am chemat: Sinan Paşa ne-a trimis în dar, prin Mihnea Turcitul, cincizeci de mii de galbeni, ca să zădărnicim lupta aceasta, împotriva armiei turceşti. Ştiu că îţi este în putinţă. Vorba e, cum o facem?

Căpitanul Albert Kiraly îşi ridică sprîncenele cu multă mirare şi răspunse, strîmbîndu-şi buzele dispreţuitor:

— În viaţa mea de oştean, e întîiaşi dată cînd mi se cere un asemenea lucru! Să-l trădez pe palatinul Mihai, adică?

Bălăngănindu-şi capul încoace şi încolo, Dan bîigui:

— E... nu să-l trădezi, căpitane..., numai să nu-l ajuţi la luptă. Să-l laşi să se descurce singur, să vedem ce-o să facă fără tunurile domniei tale?!

— Păi asta n-ar fi tot una cu trădarea?

Aci se amestecă şi logofătul Mirislău:

— Căpitane Kiraly, vezi că noi nu-ţi cerem să faci ceva împotriva domnului, ci tocmai să nu faci, adică să stai pe loc. Şi pentru asta răsplata e destul de mare, după a noastră socotinţă. Doar douăzeci de mii de galbeni sînt o avere. Poţi trăi, de aci înainte, toată viaţa fără să mai faci nimic..., fără să ţi-o mai pui în primejdie niciodată. Ei, ce zici?

Albert Kiraly stătu puţin pe gînduri şi grăi tărăgănat:

— Zic că tocmai ce-mi place mie mai mult ca orice pe lume e să-mi pun viaţa în primejdie; că, fără asta, la ce bun să mai trăiesc? Dar am să mă mai gîndesc!

Şi întorcîndu-le spatele, se îndreptă către tunarii săi.

*

Ziua de marţi, 12 august a anului 1595, se vestise din zori plină de limpezime, binecuvîntată de un soare blînd. Lîngă cortul lui Mihai Vodă, cei doi cerbi, Codruţ şi Pădureţ, acum crescuţi puternici şi cu coarnele rămuroase asemeni unor copăcei, stăteau de strajă de-a dreapta şi de-a stînga intrării, aşteptînd cu vădită nerăbdare să iasă stăpînul lor atît de drag.

Deodată ciuliră urechile, iar ochii prinseră a le străluci mai puternic, aruncînd parcă în jur săgeţi de lumină.

În cort se simţise mişcare ; peste puţin perdeaua ce ţinea loc de uşă se dete la o parte şi în prag se ivi Mihai Vodă descoperit, încingîndu-şi spada. În spatele său se afla Vlăduţ, care, strecurîndu-se cu grijă prin stînga domnului, făcu cîţiva paşi înainte, bătu din palme şi strigă :

— Din porunca măriei sale Mihai Vodă, să pohtească toţi boierii şi căpitanii de oaste la sfat !

Porunca domnului se auzi repetată de cîteva ori, printre corturi şi în curînd începură a sosi, mergînd agale, cei chemaţi.

Văzîndu-i sosiţi, Vodă îşi preumblă privirea-i ageră pe deasupra lor, spre a vedea dacă au sosit toţi. Apoi, făcîndu-le semn, să vină după el, porni către un tăpşan, de unde se vedea bine toată întinderea din faţa lor, desfăşurîndu-se pînă hăt, în zare.

Aci se opri, îi îmbrăţişă cu ochii şi, ridicînd mîna, le arătă priveliştea, grăind cu multă bunăvoinţă în glas :

— Iată, iubiţii mei boieri şi căpitani de oaste, aceasta-i strîmtoarea de la Vadul Călugărenilor, pe care, după multă frămîntare şi adîncă chibzuire, am socotit-o eu drept locul cel mai potrivit dintre toate, pentru desfăşurarea luptei noastre. După cum vedeţi, turcii au sosit azi-noapte şi se pre-

gătesc. Ei sînt mulţi, puhoi, noi, de zece ori mai puţini! De-am fi primit lupta la cîmp deschis, cu toată vitejia şi priceperea noastră ne-ar fi copleşit. Aci, însă, sîntem bine apăraţi de locul însuşi. Priviţi... în faţa noastră, pînă hăt, departe, se întinde cîmpia şi mlaştina. Vrăjmaşii, vrînd-nevrînd, vor fi nevoiţi să treacă podul îngust de pe Neajlov, spre a da piept cu noi. În spate avem aceste dealuri împădurite ce ne apără de minune şi înlătură orice primejdie de a fi înconjuraţi cîndva. Pe podeţul acesta, osmanlîii, cu toată mulţimea lor, nu vor putea veni mai mulţi de zece, doisprezece, o dată, şi aşa tare înghesuiţi, deci în neputinţă de a se mişca în voie.

Aci, Mihai Vodă se opri, cercetă cu ochii în mulţimea oştenilor din juru-i şi zărind pe cine-l căuta, spuse ceva mai tare :

— Căpitane Chiralbert ?

Albert Kiraly, căruia voievodul şi ai săi îi spuneau astfel mai pe scurt, veni în faţa domnului şi răspunse molcom :

— Ascult, alteţa voastră !

— Ce părere ai, cum vom aşeza tunurile, ca să bată mai bine pe deasupra noastră şi să ne slujească, apărîndu-ne în timp ce noi luptăm cu turcimea ?

Chiralbert păru că se gîndeşte puţin ; răspunse apoi nepăsător :

— Alteţă, vom vorbi ceva mai tîrziu despre aceasta !

Lui Mihai Vodă nu-i prea plăcu şi nu-l mulţumi acest răspuns în doi peri. El ar fi dorit de pe acum să cunoască toată aşezarea pentru bătălia pe care o hotărîse chiar a doua zi în zori, spre a-i prinde pe turci nepregătiţi şi a-i lua pe nepusă masă.

Nevoind a întinde vorba, întrucît simţise numaidecît că e ceva la mijloc, ce urma să fie lămurit mai tîrziu, răspunse scurt :

— Bine !

Şi voi să-şi continuie desfăşurarea planului de luptă, cînd se auziră buciume ce vesteau soli străini.

Faţa domnului se însenină deodată şi răsuflă uşurat. Aştepta zi de zi să-i sosească ajutorul în oaste, cîteva mii de luptători făgăduiţi de Sigismund Bathori şi era încredinţat că aceştia îşi vestesc, în sfîrşit, sosirea, atît de mult dorită. Şi, într-adevăr, că de la principele Ardealului erau solii trimişi. Mihai Vodă îi primi cu multă bucurie, le ură „bun sosit" din toată inima şi-i întrebă nerăbdător să afle mai curînd :

— Ce veşti îmi trimite alteţa sa serenisimă principele Sigismund Bathori ?

Unul dintre cei trei soli îi răspunse, apăsînd pe cuvinte astfel, de-ai fi zis că vesteşte cele mai însemnate ştiri de pe întreaga întindere a pămîntului :

— Preamăritul principe, Sigismund Bathori, vă pohteşte cu multă bucurie la nunta alteţei sale cu strălucita arhiducesă Maria-Cristerna de Graz, nepoata împăratului Rudolf..., şi vă roagă să vă grăbiţi, spre a sosi la timp.

Un murmur puternic de nemulţumire, de parcă toţi copacii pădurii porniseră a fremăta deodată, se auzi în rîndurile căpitanilor de oaste.

Mihai Vodă îngălbeni ; surîsul i se stinse pe buze ; cu greu îşi stăpîni mînia ce-i clocotea în suflet ; izbuti să răspundă totuşi cu glas liniştit :

— Spuneţi-i, vă rog, preacinstiţi soli, iubitului principe Sigismund Bathori, că ne bucurăm din tot sufletul de împrejurarea fericită a nunţii sale cu preafrumoasa principesă de Austria. Cu mîhnire în suflet însă, îi trimitem răspuns că domnia noastră nu va putea merge la această măreaţă nuntă !

Solii rămaseră descumpăniţi la un asemenea răspuns şi nu ştiură ce să creadă. Cel ce vorbise puse întrebarea :

— Din ce pricină, alteţa voastră ?

Mihai se întoarse şi le arătă valea împînzită de oştirea turcească :

— Iată pricina, preacinstiţi oaspeţi. După cum bine vedeţi, ne aflăm pe picior de război. Puterea otomană a pătruns cu urgia în ţară şi se îndreaptă către Bucureşti, cetatea de scaun a Ţării Româneşti. Au tăbărît aci, în faţa noastră... şi poate mîine chiar, să ne ciocnim!

Apoi, fără a se mai stăpîni, oftă şi spuse dînd din cap cu multă amărăciune:

— Totuşi, la aleasa cinste ce ne-o face preamăritul Sigismund, de asemenea vom răspunde. Cu darurile cuvenite preaînaltelor şi preacinstitelor feţe ale mirilor, se vor înfăţişa la nuntă căpitanii noştri de nădejde: Stroe Buzescu şi Radu Calomfirescu. Şi să fie sănătoşi şi voioşi, măria sa Sigismund cu iubita-i soaţă. Iar în ziua nunţii lor vom închina şi noi, aci, sau pe unde ne vom mai găsi, la război nu se ştie niciodată, o cupă cu vin pentru fericirea lor.

— Mulţămim, alteţa voastră, vorbi solul, dar preamăritul Sigismund va fi tare mîhnit. Ştim că i-ar fi plăcut foarte să te aibă în dreapta sa, la această măreaţă nuntă!

Mihai nu mai spuse nimic. Cunoştea mîndria deşartă a lui Sigismund şi ştia că acesta ar fi fost tare măgulit să-l aibă pe el, domnul Ţării Româneşti, pe care şi-l socotea vasal, la dreapta lui.

Şi Mihai ar fi fost foarte bucuros să ia parte la nuntă, dar nu de dragul lui Sigismund, ci pentru că se gîndea că ar fi putut cunoaşte mulţi bărbaţi de seamă, cu acest prilej, folositori Ţării Româneşti.

Solii se retraseră, spre a se odihni. Boierii se strînseră în jurul domnului lor, mormăind întocmai unor urşi supăraţi, şi unii chiar înjurînd de mama focului.

Bătrînul Banul Manta îndrăzni:

— He-hei... nu de-a surda a fost scoasă vorba din bătrîni că: „ţara piere şi baba se piaptănă!"

Mihai spuse cu ochii înlăcrimaţi de mîhnire:

— Văzurăţi, iubiţii mei căpitani, cum ne ajută Sigismund în acest greu impas ? Nu ştiu ce să fac ? Să rîd sau să plîng ? ! Mie mi se încrîncenă carnea de grija războiului şi a ţării, şi-mi sîngeră inima, iar lui îi arde de nuntă, şi-n loc de ajutorul făgăduit, în loc de oşteni îmi trimite vornicei să mă ia la petrecere. Adevărată şi cealaltă vorbă a strămoşilor : „eu trimit s-aducă foc ; el mi-aduce busuioc !"

— Ce nu pricep eu, se miră Baba Novac, e că de ce n-a făcut nunta după război ? !

— Grăbit, grăbit, grăbit ca-ntotdeauna şi-n toate ! spuse Vodă. Aşa s-a grăbit şi cînd acum un an a pus de l-a gîtuit în închisoarea de la Uioara pe sărmanul conte Baltazar Bathori, vărul său dulce [1] şi bunul nostru prieten ; şi a tăiat în piaţă doisprezece bărbaţi aleşi, cei mai mulţi români ardeleni, pe prepusuri copilăreşti. Noroc că ceilalţi doi fraţi ai contelui : Andrei şi Ştefan au fugit în Polonia, că altminteri pusese să-i prindă şi-i căsăpea şi pe ei.

— Păi, precît se spune, măria ta, cică atunci cînd s-a născut Sigismund, îşi aminti banul Mihalcea, turnul de la Oradea Mare s-ar fi povîrnit ; iar el ar fi venit pe lume cu mîna plină de sînge !

— Aşa o fi fost oare ? se întrebară cu groază boierii uimiţi.

— De-o fi fost sau de n-o fi fost aşa, cine poate şti într-adevăr, dar iată că faptele lui arată că-i un om, pe cît de tînăr, pe atît de înclinat spre răutate şi cruzime ! adăogă Baba Novac.

— E... făcu Mihai Vodă, plictisit de a tot auzi vorbindu-se despre acela ce-l părăsise la grea nevoie, să-l lăsăm în plata Domnului şi să ne vedem de-ale noastre. Boieri dumneavoastră, cînd va scăpăta soarele vă poftesc în cortul meu, la un sfat de taină ; iar pînă atunci aş dori să schimb cîteva

[1] Văr dulce se spune în Ardeal vărului primar.

vorbe cu căpitanul nostru Chiralbert, care-mi pare cam abătut pe ziua de azi !

Boierii plecară în grupuri de cîte doi-trei, vorbind cu aprindere mai departe despre nunta lui Sigismund, iar Mihai Vodă îi făcu semn lui Chiralbert, care rămăsese sprijinit de un copac, să se apropie. Apoi îi grăi cu multă prietenie, aşa cum, de-altfel, obişnuia măria sa a vorbi întotdeauna cu toţi ai săi.

— Dar ce s-a petrecut cu domnia ta, căpitane, de stai aşa posac ? !

— Nu mă simt prea bine, alteţă !

— Bolnav cumva ?

— Mai mult obosit ! Mi-e teamă că, de astă dată, n-am să pot lua parte la bătălie.

— Domnia ta, Chiralbert ? ! se uimi domnul. Tocmai la această bătălie, ce se vesteşte atît de grea ? ! Am auzit bine oare ? !

— Da, alteţă, cît se poate de bine ! De altminteri, cred că e de datoria mea să-mi aştept domnul, pe alteţa sa serenisimă, Sigismund Bathori, cînd va sosi cu oastea... după nuntă !

— După nuntă ? ! întrebă cu adîncă mirare Mihai Vodă. Aceasta durează..., iar noi sîntem în grea cumpănă, n-avem timp de aşteptat. Şi-apoi, ce se vor face tunarii fără domnia ta, în mijlocul lor ? Eu singur nu voi putea să duc la luptă călărimea şi să văd totodată şi de tunuri. Căci altul mai priceput ca domnia ta, printre oştenii mei, nu se află, spre a-l pune în locu-ţi.

— De, alteţă, ce pot să fac ?

— Poate că, pînă la luptă, te răzgîndeşti !

Chiralbert dădu din umeri, fără să mai răspundă nimic. Domnul se întoarse nemulţumit către cort, unde-i ieşiră înainte cei trei buni prieteni ai săi : Codruţ şi Pădureţ,

avîndu-l în mijlocul lor pe Vlăduţ, care-l întîmpină, zicîndu-i grăbit în şoaptă :

— Abia te aşteptam, măria ta ! N-am închis ochii toată noaptea. Mirosisem eu ceva, dar am vrut să mă-ncredinţez şi, dinainte de-a se crăpa de ziuă, mă strecurai din cort şi mă aşezai la pîndă pe lîngă cortul dumnealor : vistiernicul Dan şi al logofătului Mirislău, vedea-i-aş mai curînd lîngă stolnicul Dima !

Mihai rîse puţin înveselit de aşa neaşteptată urare. Vlăduţ îi grăi mai departe, tot încet, aproape de urechea domnului :

— Mărite stăpîne, cei doi l-au chemat la dînşii pe căpitanul Chiralbert şi au sporovăit împreună, ce, nu ştiu, dar de bine cred că nu. Ca să fiu cinstit, au vorbit mai mult ei, că Chiralbert s-a mulţumit să le spuie doar două-trei vorbe scurte şi a plecat năpristan !

— Aha ! făcu Vodă. De aceea, pesemne, îl aflu schimbat pe căpitanul de tunari. De aceea face pe obositul şi spune că n-o să se poată lupta de astă dată.

— Cum ? sări ca ars Vlăduţ, nevenindu-i să creadă. Aşa a spus, măria ta ?

— Aşa, Vlăduţ !

— Atunci e limpede !

— Ce ?

— Că l-au întors hiclenii de Dan şi Mirislău. Ah, măria ta, măria ta, se căină el, că nu m-ai lăsat să le fac de petrecanie la timpul potrivit. Iată acum !

— Ai răbdare, Vlăduţ, că n-au intrat zilele în sac ! Sau, n-au intrat încă toate !

*

Mihai Vodă ţinu sfatul, fără căpitanul Chiralbert şi cei doi boieri hicleni. Cel dintîi nu veni, văitîndu-se că

de-abia se ţine pe picioare, iar pe ceilalţi doi, Vlăduţ uitase să-i poftească.

Ieşind din cortul domnului, toţi căpitanii nu aveau de spus decît una, de parcă s-ar fi vorbit: „straşnic om de război, Vodă al nostru, se gîndeşte pînă şi la cel mai mărunt lucru, întru cîştigarea izbîndei!"

*

Bătălia se hotărîse pentru a doua zi, miercuri, 13 august, 1595.

Dar iată că înainte cu mult de ivirea zorilor, Mihai Vodă îşi adună de-ndată toţi oştenii, voind să le vorbească.

Şi cum, ca niciodată pînă astăzi, Vodă grăia cu glas scăzut, spre a nu fi auzit în tăcerea nopţii decît de către ai săi, ca prin farmec se făcu o linişte adîncă, de se auzea limpede murmurul Neajlovului şi freamătul uşor al vîntului, ce pornise a sufla deasupra pădurii.

Nu s-ar fi putut spune că oştenii fuseseră treziţi din somn, spre a da ascultare celor ce avea să le rostească domnul, întrucît nimeni nu închisese ochii în acea noapte.

Mihai Vodă îşi preumblă privirea în jur, cuprinzîndu-şi dintr-o ochire întreaga oştire ce avea să dea bătălia şi zîmbi mulţumit gîndului său dintotdeauna. Vedea aci uniţi laolaltă oşteni din tustrele ţinuturile româneşti: ai lui, din Ţara Românească, trimişii Moldovei şi ardelenii. Şi toţi, ca unul, aşteptau cu aceeaşi înfrigurare să pornească la luptă, să se bată şi să învingă.

— Copiii mei, se auzi deodată Vodă, vorbind cu multă dragoste şi căldură, cuprins de neliniştea fiorilor dinaintea oricărei lupte — iubiţii mei şoimani, iată-ne în faţa celei mai grele încercări din cîte am trecut pînă acum. În curînd, zorile se vor revărsa peste valea, dealurile şi pădurea ce ne adăposteşte. Duşmanii noştri dorm liniştiţi. După mare chibzuire,

am hotărît să dăm lupta acuma chiar, cînd întunericul stăruie încă peste fire. Fiţi gata... şi fiţi încrezători în izbîndă. Este drept că n-am primit încă ajutoarele cerute, aşa după cum ni se făgăduise; sîntem singuri, aceiaşi de la început. Reiterii[1] din cavaleria grea germană n-au sosit. Ajutorul de la craiul Sigismund Bathori, de asemenea. Or fi pe drum poate, cine ştie? Dar noi nu mai putem aştepta; nu-i putem lăsa pe turci să ne lovească atunci cînd le va veni lor bine. Îi avem lîngă noi însă, pe cei două sute de ardeleni, avem cetele moldoveneşti şi pe căpitanul Chiralbert cu tunarii săi. Nu uitaţi, copii, că luptăm pentru libertatea ţării noastre şi a vecinilor noştri, care-şi au ochii aţintiţi cu încredere la ce vom face. Or fi ei duşmanii noştri de zece ori mai mulţi decît noi, dar un român nu poate ţine piept oare la zece turci?!

Aci, oştenii, cuprinşi de nemaipomenită însufleţire, grăiră în murmur, totuşi, cu grija de a nu-i trezi pe duşmani:

— Ba da, măria ta... şi încă cum!

— Aşa vă vreau, şoimii mei! grăi Mihai Vodă mai departe. Eu voi fi ca întotdeauna în mijlocul vostru şi în fruntea voastră. Şi nu voi părăsi cîmpul de luptă, decît învingător sau fără viaţă. Aşa să ştiţi şi să credeţi!

Din nou se ridică un murmur din mijlocul oştenilor, murmur ce voia să spună că, într-adevăr, aşa erau toate ce le rostise falnicul voievod, că ei toţi îi cunosc preabine vitejia lui fără de seamăn.

Şi deodată, glasul lui Vodă se schimbă. Îndreptîndu-se în şa, el îşi înălţă capul şi strigă, de hăuliră văile, fără să-i mai pese de nimic:

— Ascultaţi, fraţii mei. Goniţi bivolii cu steaguri înaintea cailor. Încălecaţi şi o goană bună, pînă la corturile turcilor, să-i luăm din somn. Îi atragem încoace... şi apoi, lasă-i pe mîna noastră. Hai... înainte, flăcăi, şi Doamne-ajută!

---

[1] Călăreţii, în limba germană.

Chiuind ca la nuntă se avîntară în luptă oştenii, avîndu-l în frunte pe Mihai Vodă, care-i duse repede ca gîndul pînă la corturile turcilor.

Bătălia începu crîncenă şi aşa ţinu cîteva ceasuri, pînă cînd turcii, strînşi cot la cot, începură a-i da înapoi pe români.

Cu ochii însîngeraţi de oboseală şi cu năduşeala curgîndu-i şiroaie pe obrajii aprinşi, Mihai Vodă lupta cu deznădejde, în zadar.

Cînd, deodată, încruntîndu-se ca de o mare durere, domnul strigă cutremurat :

— Tunurile... ah, ah, ah... ne-au luat turcii tunurile. Chiralbert, Chiralbert, ce mi-ai făcut ?

. . . . . .

Bătălia putea fi socotită ca şi pierdută. Românii fuseseră nevoiţi să se retragă în tabăra lor, înfrînţi şi cu unsprezece tunuri pierdute.

Vistiernicul Dan şi logofătul Mirislău zîmbeau cu înţeles către Albert Kiraly care stătea, ca şi înainte, tot tăcut.

Trecînd pe lîngă ei, Mihai Vodă, prefăcîndu-se că nu-i vede pe cei doi boieri trădători, îşi pironi privirea-i caldă, dar mustrătoare, asupra căpitanului de tunari, fără să-i spună un cuvînt. Oftă numai şi trecu mai departe.

— Ha, ha ! rîse îmbucurat Dan, toată vitejia lui a fost de-a surda !

— Bătălia nu s-a sfîrşit încă, boierule ! îi răspunse Chiralbert, fără a-l învrednici cu vreo privire.

. . . . . .

Dar Mihai Vodă nu era omul care să se lase înfrînt atît de lesne. Prea mult curaj şi prea multă vitejie avea în el acest bărbat neobişnuit de tare, ca să dea înapoi în faţa celei dintîi neizbînde, fără a încerca să-şi recîştige ce pierduse.

Locul ales pentru adăpostul taberei era cum nu se poate mai potrivit pentru odihna şi reîmprospătarea unei oştiri obosite.

Sinan Paşa, plin de avînt, în urma retragerii românilor, căuta acum, în orice chip, să-l prindă pe Mihai Vodă şi să-l ducă, aşa cum se lăudase, viu, peşcheş la Constantinopol. Sau de nu s-o putea viu, măcar şi mort, dar zdrobit de mîna lui neînvinsă.

Domnul românilor ştia şi, de n-ar fi ştiut chiar, simţea ce urmăreşte marele general turc, aşa că şi înverşunarea şi dîrzenia lui crescură mai aprig.

Cînd socoti că oastea se odihnise îndeajuns şi văzu pe deal neobişnuita frămîntare din tabăra vrăjmaşă, Mihai se ridică repede în scări, înălţîndu-se în şa şi, crescînd deodată uimitor, înspăimîntător, ca un uriaş, strigă cu putere, cuprins de-un gînd ce-l însufleţise ca niciodată :

— Flăcăii mei, acum este clipa hotărîtoare ! Să nu ne lăsăm cotropiţi de turci pe pămîntul sfînt al ţării noastre ! Mai bine cu toţii fără viaţă, în pămînt ! Toţi, dar toţi ştiu că sînteţi în stare să faceţi ceea ce voi face eu, acum !

Şi smulgînd o secure din mîna unui oştean ce era în preajmă-i, şi-l privea cu gura căscată, strigă :

— Cei cu inima vitează... după mine ! Înainte, copii, şi să nu vă-ntoarceţi decît învingători !

Şi-atunci se petrecu fapta uimitoare, de aleasă vitejie, care-i însufleţi pe oştenii români ca prin farmec.

Mihai Vodă se aruncă în mijlocul turcilor, peste măsură de uluiţi de asemenea îndrăzneală nemaivăzută, cu securea în mînă şi începu să taie în juru-i, fiecare lovitură fiind moarte pentru acela care o primea.

Caraiman Paşa îi ieşi înainte cu gînd să-l prindă, dar, în clipa următoare, capul îi zbură de pe umeri, bolborosind vorbe fără şir, şi lovindu-l în cădere pe un ienicer care-i sărise în ajutor şi care se prăbuşi sub neaşteptata şi îngrozitoarea lovitură.

Într-adevăr, ca spicele cădeau seceraţi turcii, şi Vodă înainta, fără să se teamă, de unul singur, prin acest lan de

vrăjmaşi, care, zăpăciţi, încremeniseră pierduţi, nemaiştiind ce să facă. Orice îndrăzneală, orice încercare li se părea de prisos.

Deodată, un urlet prelung, ieşit din mii de piepturi româneşti, se auzi înfiorător, de clocoti văzduhul şi hăuliră văile. Pământul prinse a se cutremura zguduit de ropotul puternic al copitelor.

Îmbărbătaţi de neasemuita vitejie a domnului lor, aşa cum nu mai văzuseră niciodată, oştenii lui Mihai Vodă se năpustiră cu spadele scoase, chiuind, după viteazul fără pereche ! Şi prăpădul turcilor începu.

— Pe ei, copii ! Dă-i, mă ! Nu vă lăsaţi ! erau strigătele ce se auzeau, ţinînd hangul scrijelărilor ascuţite ale fierului ce ţipa, lovind fierul sau ţestele fără turban ce le stăteau în cale !

Turcii erau răzbiţi şi nu ştiau ce să creadă despre reînvierea românilor şi despre această îngrozitoare înfrîngere îngăduită de Alah şi profetul său.

Pe colina cu tunuri, căpitanul Albert Kiraly privea bătălia încruntat şi mîniat împotriva lui însuşi. Gîndurile-i se învolburau, frămîntîndu-l la culme, stîrnindu-i neaşteptate şi dureroase mustrări de conştiinţă.

Vistiernicul Dan şi logofătul Mirislău priveau încremeniţi desfăşurarea îngrozitoarei lupte. Deodată, Kiraly sări de la locu-i şi spuse sugrumat :

— Dar acesta nu e un om ca toţi oamenii, acesta-i un zeu. El face minuni de vitejie, iar eu, omul pe care s-a bizuit atîta, eu să stau privind nepăsător această luptă ? Pentru nimic în lume !

— Ba stai pe loc ! îi strigă atunci Mirislău.

Chiralbert puse mîna pe spadă ; se răzgîndi însă şi le aruncă celor doi aceste groaznice vorbe de ocară :

— În lături, lifte ! Nu-mi spurc eu spada cu sîngele vostru mîrşav. Ştreangul pentru voi, ca pentru tîlharii de rînd. Nu meritaţi un asemenea domn ! Să nu vă mai găsesc la îna-

poierea mea, că nu mai ţin seama de nimic atunci ! Ptiu ! şi scuipîndu-i în faţă cu adînc dispreţ, Chiralbert porni valvîrtej către tunarii săi potrivind tragerea, ca să lovească în corturile turceşti şi strigă uşurat, de parcă i s-ar fi ridicat de pe suflet o piatră de moară :

— Foc !

La cel dintîi bubuit de tun, Mihai îşi ridică privirea spre dealuri şi începu să rîdă fericit spunîndu-i lui Vlăduţ, care era în stînga :

— Ştiam eu că nu-l va răbda mult inima pe Chiralbert.

. . . . . .

Şi întocmai cum marea, în vreme de năprasnică furtună, îşi opreşte parcă pentru o clipă talazurile-i înspumate, spre a şi le repezi apoi cu şi mai mare furie asupra ţărmurilor, tot asemenea şi oştenii lui Mihai Vodă se opreau din luptă, ca preţ de o clipeală, ca să-şi năpustească valurile înspăimîntătoare cu o tărie, în faţa căreia era peste putinţă cuiva să stea, fără a se prăbuşi.

Căpitanii de oaste ai domnului : tineri şi bătrîni laolaltă, cei doi fraţi Buzeşti, Baba Novac, banul Mihalcea, banul Manta băgară spaimă în turcii care-şi pierduseră capul cu totul.

Înspăimîntat de atîta prăpăd, bătrînul Sinan Paşa însuşi se avîntă acum călare în luptă.

Dar un vaier de nespusă jale, ce se ridica din turcime, îl făcu să-i tremure carnea-i uscată pe el şi nu-i veni să-şi creadă ochilor vlăguiţi de bătrîneţe, care totuşi vedeau bine ceea ce vedeau.

Zburînd parcă pe calul său, ca un Făt Frumos din basme, Mihai Vodă, cu spada-n mîna dreaptă de astă dată, se repezi ca un vultur, asupra stegarului otoman ce purta sfîntul steag verde al profetului Mohamed şi, pălindu-l în frunte, i-l smulse cu stînga şi goni de sîrg spre tabăra română, spre a-l lăsa acolo.

Asemenea fapt nu se mai întîmplase pînă atunci în nici o luptă a turcilor. Acest steag ce le dădea încredere osmanlîilor, că-i poartă întotdeauna la biruinţă, nu putuse fi răpit de nimeni pînă în acea zi de 13 august, 1595.

Cuprins de o furie neputincioasă, Sinan Paşa îşi repezi calul după Mihai Vodă, dar nimeri în mlaştina Neajlovului în care se înfundă, lovindu-se şi pierzîndu-şi şi cei din urmă doi dinţi ce-i mai rămăseseră în gura-i ştirbită de bătrîneţe.

O jale fără de margini îl cuprinse şi, cu toată căldura lui august, începu să tremure ca apucat de friguri. Într-o clipită îi trecu pe dinaintea ochilor turburaţi întreaga-i viaţă de ostaş nebiruit pînă atunci în nici o luptă, oricît fusese de grea.

Se simţea prididit de moleşeală şi îşi zise cu groază că aci îi fusese scris să-l ajungă sfîrşitul ruşinos. Se pregătea de moarte, cînd deodată o mînă voinicească îl apucă de gulerul caftanului, îl trase în sus şi se trezi aburcat în spatele unui spahiu care o luă la goană cu el înspre corturile turceşti.

Mihai nu văzuse aceasta, că poate chiar el ar fi sărit să-l scoată pe bătrînul vizir din mlaştina în care-l scufundase marea lui vitejie. Urmărea cu privirea pe Hassan, cel din urmă paşă turcesc rămas în viaţă pe cîmpul de bătaie, din cei cinci intraţi în luptă. Lîngă el se afla şi fostul domn al Ţării Româneşti, Mihnea Turcitul, care, simţind privirea lui Mihai aţintită asupră-le, se îndepărtă cît putu de repede.

Şi cînd Hassan văzu cine-i aruncă fulgere din ochi, îngălbeni, clătinîndu-se şi, pierzîndu-şi cu totul firea, îşi întoarse repede calul, aşternîndu-se pe fugă.

Mihai porni după el cu spada ridicată, gata să-l lovească şi-i strigă :

— Stai, Hassan Paşa, stai, viteazule ! Iată, ai prilejul să-mi iei viaţa şi să răzbuni înfrîngerea ce-aţi suferit-o !

Hassan, înspăimîntat de moarte însă, nu voi în ruptul capului să aibă această mare cinste de a-l ucide pe Mihai Vodă,

ci găsi că e mai frumos şi mai cuminte să-i arate domnului român cît de bun călăreţ este el şi cît preţuiesc caii de sînge curat arăbesc, neîntrecuţi la fugă.

Fu fericit că putu să se ascundă într-un mărăciniş, unde tremură toată noaptea şi de unde nu ieşi decît a doua zi, cînd zvonul de luptă încetase cu desăvîrşire.

*

Dar această strălucită biruinţă a românilor asupra armiei turceşti, de zece ori mai numeroasă, fu întunecată de o întîmplare ce aproape că zdrobi sufletul lui Mihai Vodă.

Sosind la cortu-i, îl găsi pe copilul de casă ce avea în grijă cerbii, în lipsa lui Vlăduţ, cu ochii scăldaţi în lacrimi şi frămîntîndu-şi mîinile, de să şi le frîngă aproape.

Inima domnului o luă razna şi începu să bată în neştire. Ţipă aproape :

— Unde-s cerbii, Floreo ?

— Măria ta, hohoti copilul... măria ta, Pădureţ a fost lovit de o bombă şi s-a prăpădit !

— Cum ? Şi Codruţ ?

— Codruţ l-a mirosit, l-a lins pe ochii rămaşi deschişi şi a fugit înspăimîntat în codrul Vlăsiei !

— Şi unde-i Pădureţ ?

— L-am tras în spatele cortului ca să nu-l vezi măria ta mort de cum vei sosi !

— Du-mă la el !

Pădureţ era lungit cu burta sfîrtecată, pe iarba verde. Încremenise cu ochii lui frumoşi deschişi şi parcă-l privea încă pe stăpînul său, pe care-l părăsise atît de neaşteptat.

Mihai Vodă, împreună cu toţi căpitanii, ca la un semn, îşi duseră mîna la cap şi-şi scoaseră căciulile, întocmai ca în faţa unui om trecut la cele veşnice.

Domnul îngenunche, ridică uşor capul cu coarnele rămuroase şi aplecîndu-se îl sărută pe ochi, lăcrimînd ; apoi îşi trecu mîna pe deasupra lor, închizindu-i.

— Unde era Pădureţ, cînd a fost lovit ? întrebă Vodă.

— Şedea colo, pe marginea dîmbului şi privea neînfricat la luptă. Pesemne că se uita la măria ta şi-i părea rău că nu se află şi el acolo !

Mihai oftă din adînc şi spuse cu glasul înecat de suspine :

— Ah, ah, ah..., de mi-ar fi rămas măcar Codruţ ; dar iată că şi el, înspăimîntat de moarte, mi-a fugit !

Atunci, Vlăduţ spuse cu tărie :

— Măria ta, cînd se va aşterne liniştea în tabără, va veni şi Codruţ înapoi. E prea legat de noi, ca să ne părăsească astfel !

— Bine-ar fi, murmură domnul. Aş îndura mai uşor moartea lui Pădureţ. Înainte de a-l îngropa chiar, aci, pe locul acesta, scoateţi-i coarnele şi mi le aduceţi, spre a le păstra ca dureroasă aducere-aminte !

Şi domnul se întoarse, cu capul plecat, plin de întristare, către cort, cînd iată că din umbra copacilor se desprinse, îndreptîndu-se grăbit către el, căpitanul Chiralbert zîmbind cu sfială parcă.

— Să trăieşti, măria ta !

Mihai îşi ridică privirea şi tresări mirat :

— Aşijderea şi domnia ta, căpitane ! E întîiaşi dată cînd te aud spunîndu-mi astfel ! Îmi spuneai de obicei : alteţă... înălţimea voastră... mai ştiu eu cum... dar aşa cum îmi spun ai noştri, niciodată !

— Măria ta..., îngăduie-mi să mă socotesc şi eu de-aci înainte de-ai măriei tale !

Vodă, surîzînd, îi întinse mîna pe care Chiralbert se grăbi s-o sărute cu un neaşteptat respect.

— Dar eu întotdeauna te-am socotit drept al nostru, căpitane Chiralbert, spuse Vodă, numai că domnia ta...

— Măria ta, nu sînt prea dibaci la vorbă, dar în viaţa mea de oştean, pînă astăzi n-am văzut şi nici n-am auzit despre o bătălie mai crîncenă şi despre un bărbat care să se lupte cu atîta vitejie ca măria ta !

— Mă bucură, căpitane Chiralbert, să te-aud vorbind astfel !

— Şi sînt peste măsură de mîndru, adaose căpitanul, că am luat şi eu parte la această măreaţă bătălie ! Mă vei putea ierta oare că am stat cîndva în cumpănă în faţa măriei tale ?

— Dragul meu Chiralbert, era mai rău de-ai fi început prin a mă ajuta, părăsindu-mă apoi !

. . . . . .

În noaptea biruinţei, Mihai Vodă îşi strînse oştenii şi le vorbi cu mare dragoste :

— Iubiţii mei căpitani şi oşteni, iată că am izbîndit. Aţi dovedit prin neasemuita voastră vitejie că într-adevăr, un ostaş de frunte poate lupta cu zece duşmani odată şi-i poate învinge. Să fiţi mîndri de voi, dragii mei şoimani, pentru această preafrumoasă şi rară biruinţă : aţi învins o oaste puternică a cărei mare căpetenie, vestitul general Sinan Paşa nu a fost înfrînt niciodată pînă acum, decît de voi, dragii mei, astăzi, la Călugăreni !

La această măreaţă bătălie au fost părtaşi voinici adunaţi laolaltă : din Ţara Românească, din Moldova şi din Ardeal ! Cît de mult spune aceasta şi mă face să gîndesc şi mai vîrtos, decît pînă acum, la ce minuni de vitejie ar fi putut face oştenii lui Ştefan Vodă cel Mare, strîns uniţi cu oştenii lui Vlad Vodă Ţepeş şi cu ai lui Iancu de Hunedoara sau Mateiaş Corvin, rege !

— Aşa, precum noi, astăzi, la Călugăreni ! răspunseră ostaşii plini de însufleţire.

— Bine-aţi zis ! întări Vodă. Aşa precum voi, astăzi, la Călugăreni ! Aţi dovedit-o cu prisosinţă. Strînşi laolaltă, uniţi

cu toţii cei de-un neam şi-o limbă, nimeni nu ne-ar mai trebui într-ajutor. Am răzbi singuri, noi înşine, la toate nevoile ce ni s-ar ivi în faţă şi am fi întotdeauna biruitori!

Pentru izbîndirea acestui gînd măreţ va să luptăm de aci înainte, iubiţii mei, pentru acest vis, la a cărui împlinire au rîvnit poate mulţi strămoşi de-ai noştri; strîngerea tuturor românilor laolaltă, uniţi întru aceleaşi fireşti hotare, aşa cum însuşi pămîntul acesta sfînt o arată pretutindeni şi dintotdeauna cu: munţii, cîmpiile şi apele ce-l străbat!

CAPITOLUL al VIII-lea

Moşnenii din Ploieşti

ÎI PLĂCEA MĂRIEI sale foarte s-o pornească de multe ori prin ţară, ca pe vremea cînd era ban de Craiova, spre a vedea la faţa locului nevoile mulţimii, precum şi putinţa de îndreptare a relelor ce era greu a fi dintr-o dată stîrpite.

Şi aşa, într-o zi de joi, îndată după Călugăreni, Mihai Vodă, însoţit numai de cîţiva dregători şi oşteni, aflîndu-se prin ţinuturile Prahovei, iată că ajung la un sat pe care domnul nu-l mai văzuse pînă atunci şi care-l atrase prin farmecul lui neobişnuit.

— Doresc să poposim aci, boieri dumneavoastră ! Cum se numeşte satul acesta ?

Stroe Buzescu răspunse :

— Ploieşti, măria ta !

— Frumoasă aşezare ! spuse Vodă cu multă plăcere în glas. Ţi-e drag să priveşti : căsuţe curate, proaspăt văruite în alb, cu brîuri albastre, cu pridvoare largi şi flori de muşcate. Şi parcă s-a ivit dinainte-mi tocmai ca să răspundă unui vechi gînd al meu. Îmi place tare mult !

— E şi de plăcut, măria ta. Oamenii sînt harnici şi buni gospodari, aduse laudă Buzescu.

Iară Vodă adăogă :

— Ca şi cei din Roşiorii de Vede !

Dar Buzescu întări :

— Mai dihai ca aceia, doamne !

Mihai Vodă îşi roti încă o dată privirea stăruitoare asupra satului şi grăi :

— De mult doresc eu a întîlni în cale-mi o asemenea aşezare omenească. Şi n-ar fi rău, gîndesc, boieri dumneavoastră, ba, spre a-mi veni în ajutorul gîndului meu, ar fi chiar foarte potrivit ca, în locul acestui sătuc, să ridicăm un tîrg frumos, mare, bun pentru adăpost şi apărare la vreme de nevoie, fiind totodată în apropierea Bucureştilor şi nu prea departe de Ardeal.

Însoţitorii domnului încuviinţară :

— Ba ar fi chiar bine, măria ta !

Şi Mihai spuse mai departe :

— Ar însemna că acesta este al doilea tîrg după Roşiorii de Vede, făcut în timpul domniei mele.

Deodată, dinspre sat se auziră lătrături puternice de dulăi şi se simţi o neobişnuită forfotă. Din depărtare se vedeau apropiindu-se cîţiva ţărani, dintre care unul mai arătos ţinea în mînă un taler aşternut cu un ştergar curat, iar pe el o pîine mare albă şi un pumn de sare pe o strachină. Pesemne că oamenii simţiseră oaspeţi de la domnie, şi le ieşiseră înainte cu cinstea cuvenită.

— Să trăieşti, măria ta, şi domniile voastre, boieri mari ! Eu sînt Dobre Stan, pîrcălabul acestui sat, Ploieşti !

— Bine v-am găsit, pîrcălabe ! răspunse Vodă cu voioşie.

Dobre Stan mai spuse :

— Ne rugăm de iertare, prea mărite stăpîne, că n-am ştiut mai din vreme de această mare cinste pentru satul nostru. Te-am fi întîmpinat mai de grabă, după datina din străbuni, cu pîine şi cu sare.

Vodă rîse din ce în ce mai voios.

— Oameni buni, e bine şi mai tîrziu, decît niciodată, vorba noastră din strămoşi.

Pîrcălabul, un bărbat înalt şi chipeş, între două vîrste, curat îmbrăcat într-un suman negru şi avînd pe el cămaşa ca floarea, ridică la înălţimea calului talerul ce-l ţinea în amîndouă mîinile şi grăi cu puţin tremur în glas :

— Pohteşte, măria ta, şi te înfruptă : e pîinea dulce şi albă de pe ogoarele prahovene din jur : iar sarea... sărată... din ocna de la Slănicul de Prahova, şi fii bine venit la noi !

Mihai Vodă se înclină puţin din şa, întinse amîndouă mîinile şi rupse din pîine un coltuc pe care-l muie în sare. Apoi începu să mănînce cu poftă şi grăi, surîzînd şăgalnic :

— Vă mulţămesc, dragii mei, vă mulţămesc de buna primire. Dar cred c-ar fi fost mai bine, ca această pîine s-o fi frămîntat gospodina fără pic de sare în aluat.

— De ce, măria ta ? întrebă cu multă mirare pîrcălabul.

Vodă îi dădu lămuriri pe dată, la fel de glumeţ :

— Păi dacă întingi cu pîinea în sare, pîinea pare şi mai pişcătoare la limbă şi apoi îţi face mare sete, pîrcălabe !

Cei de gazdă şi însoţitorii domnului izbucniră cu toţi deodată în rîs ; iar pîrcălabul Dobre Stan veni îndată cu răspuns potrivit :

— Aşa da, mărite doamne ! Păi, Valea Călugărească e aproape şi de vin bun nu ne putem plînge. Dar, la a doua venire în satul nostru, aşa vom face, precum a binevoit măria ta să ne înveţe !

— Sînt încredinţat că am să mai viu, întări Vodă spusele pîrcălabului. Satul vostru m-a oprit din drum şi m-a îndemnat să intru în el !

Ploieştenii murmurară nedumeriţi, uitîndu-se unul la altul şi apoi toţi odată la pîrcălabul lor, care întrebă :

— Cum aşa, luminate stăpîne ?

— Prin frumuseţea şi curăţenia caselor lui, a pomilor îngrijiţi ce străjuiesc uliţele curate şi a florilor ce se răsfaţă la ferestrele strălucitoare, de parcă ar fi nişte ochi vii de lumină.

La auzul acestor frumoase vorbe de laudă ale domnului țării, ochii țăranilor prinseră a străluci și se umeziră de mare bucurie. Și urarea ploieștenilor izbucni într-un singur glas:

— Să trăiești, măria ta!

— De ce-i spune satului Ploiești, pîrcălabe? voi să afle Mihai Vodă.

— Pe cît știm și noi, măria ta, cică din pricina ploilor ce se abat mai des în unele zile de primăvară și de toamnă. Dar oare în ce parte a țării nu plouă în această vreme?

— Așa-i, așa-i! încuviință Vodă. Vorba e, pîrcălabe, că-mi place foarte această așezare de buni și harnici gospodari!

Țăranii își înclinară capetele cu adînc respect și grăiră plini de veselie:

— Ne bucurăm din suflet, măria ta, de bunele cuvinte ale părintelui țării, care ne îndeamnă la și mai mult!

— Da, da, își urmă Vodă cuvîntul. Văzînd și chibzuind că locurile acestea sînt vrednice de a se ridica pe ele un tîrg mare și frumos, trebuitor țării și domniei, am hotărît să vi-l cumpăr și să zidesc aci un tîrg nou... un oraș mare chiar, asemenea Bucureștilor, spre a-l avea către Ardeal, la intrarea Prahovei în munți.

Dar iată că vorbele tăioase ale pîrcălabului retezară cuvintele domnului:

— Iată..., acù nu ne mai bucurăm, măria ta!

Nedumerit, Mihai Vodă întrebă:

— Bag seama, dar de ce, pîrcălabe?

Pîrcălabul oftă din adînc, își ridică sprîncenele și își strînse buzele ca în preajma unui greu răspuns; apoi grăi apăsat:

— Apăi, cum ne-am putea bucura, mărite stăpîne? Că noi sîntem aci moșneni și oameni slobozi, de cînd ne știm din străbuni. Moșneni în timp de pace și plugari, măria ta; și oșteni credincioși și viteji la vreme de război, precum te-ai putut încredința mai an, la Călugăreni, slăvite doamne. Bucu-

roşi foarte sîntem că-ţi place într-atîta satul nostru, dar noi, aceşti moşneni din Ploieşti, moşia nu ne-o vindem, măria ta, în ruptul capului!

Ţăranii ce-l însoţiseră pe Dobre Stan mormăiră cu toţii a încuviinţare. Dar domnul căută să-l încredinţeze că dorinţa sa nu e aşa, de florile mărului, ci că la temelia ei stă îndeplinirea unui gînd folositor ţării acum şi mai tîrziu:

— Şi totuşi, pîrcălabe, spuse Mihai Vodă, trebuie să mă înţelegi ce-ţi spun, că doar nu-ţi vorbesc turceşte. Am nevoie de moşia voastră şi pace. Eu vroiesc să fac pe aceste meleaguri un oraş de seamă, care să rămînă peste veacuri şi să fie de mai mare folos ţării cîndva, de cum este astăzi ocina voastră!

— O fi, măria-ta, răspunse pîrcălabul, dar vezi că...

— Văd că, i-o tăie domnul, mă străduiesc de-a surda să te fac a pricepe însemnătatea lucrului pe care vreau să-l înfăptuiesc, pentru binele ţării, căreia îi e de mare folos un oraş la jumătatea drumului între Bucureşti şi Ardeal. Şi mai văd cu tristeţe că nu mă pot înţelege cu voi, aşa cum m-am înţeles cu cei de la Roşiorii de Vede, cărora le-am făcut tîrg frumos de se mîndresc cu el.

Pîrcălabul privi o clipă în pămînt şi ţinînd cu o mînă talerul se scărpină cu cealaltă în ceafă, aşa cum face românul, cînd se află la ananghia unui răspuns greu de dat. Apoi îşi ridică ochii, privind ţintă în ochii domnului şi grăi cu respect, dar şi cu îndrăzneală:

— Apăi, mărite stăpîne, să nu fie cu supărare, dar cu Roşiorii de Vede, e altă căciulă! Că acelor oşteni roşioreni le-ai dat măria ta răsplată, pentru vitejia lor, pămînt din moşia măriei tale, din pălmaşi, cum erau, i-ai făcut moşneni; iar noi, din moşneni cum sîntem, am ajunge pălmaşi, şi aceasta, de, n-o voim!

Mihai Vodă, puţin necăjit de răspunsul pîrcălabului, îşi struni calul fără vreo pricină şi spuse oftînd:

— Prea multă îndărătnicie, cîteodată, strică, pîrcălabe!

Stan Dobre stătu în cumpănă o clipă şi grăi din nou:

— Ba, mărite stăpîne, noi îndărătnici nu sîntem, şi nu cunoaştem încăpăţînarea prostească; da', de vîndut moşia nu ţi-o putem vinde. S-ar chema, după cum mai spusei, c-am rămîne cu toţii şerbi pe fostul nostru pămînt şi aceasta n-o putem primi! Eşti mare, doamne, de puterea şi vitejia măriei tale s-au cutremurat neamuri; dar mărirea ta, slăvite stăpîne, va să stea mai presus de toate în dreptatea pe care trebuie s-o faci şi s-o împarţi tuturor în ţara ce-o cîrmuieşti. Poţi pune gîdea să ne taie pe dată, în faţa măriei tale, acilea, în praful drumului, dar noi, de dat ocina, n-o dăm!

Un murmur surd se ridică din amîndouă părţile: a boierilor şi a ţăranilor.

Domnul, fără a mai grăi un cuvînt, trase de hăţuri, înfipse încruntat pintenii în burta calului, care necheză îndurerat şi porni în galop cu boierii după el, părăsind satul.

. . . . . .

De cum se întoarse la Bucureşti, Mihai Vodă chemă la palat sfatul domnesc, spre a sta de vorbă asupra celor ce le văzuse în călătoria prin ţară şi a lua hotărîrile de cuviinţă. Şi, de la început chiar, spuse neted:

— Boieri dumneavoastră, mai înaintea tuturor trebilor ce-şi aşteaptă judecată şi întărire cu pecetea domnească, rogu-vă cu stăruinţă a ne sfătui cum să facem mai bine, spre a-mi aduce la îndeplinire dorinţa de a pune temelia tîrgului Ploieştilor pe aşezarea de astăzi a satului? Aţi văzut cu cîtă dîrzenie mi s-au împotrivit ploieştenii! Unul măcar nu a fost de partea mea!

Aci, boierul Stroe Buzescu îl întrerupse pe domn, spunînd posomorît:

— Asta mai degrabă se cheamă îndărătnicie, nu dîrzenie, măria ta!

Iar banul Mihalcea veni cu altă părere:

— Ba eu i-aş zice obrăznicie chiar, boier Stroe.

Stroe Buzescu îşi urmă gîndul :

— Socot că şi măria ta, mă iartă, doamne, că cutez a ţi-o spune drept în faţă, ai fost din cale-afară de blînd cu pîrcălabul Ploieştilor.

Un zîmbet de tristeţe trecu fugar peste frumoasa faţă a domnului.

— Dar domnia ta, boier Stroe, ce-ai fi făcut în locu-mi ?

— Eu, măria-ta, răspunse dîrz Stroe Buzescu, eu îl puneam pe dată la popreală şi făceam apoi ceea ce se cuvenea să fac !

Aci, Banul Mihalcea, care nu mai avea astîmpăr, întrerupse din nou şi-şi spuse părerea fără a fi fost întrebat :

— Iar alţi domni i-ar fi luat capul, chiar !

Domnul zîmbi din nou şi spuse :

— Alţi domni poate, eu, însă, nu. Eu, boieri dumneavoastră, am avut de suferit în viaţa mea mult de pe urma nedreptăţii şi a năpastelor. Fără îndoială că aş fi putut să-i iau capul ; dar aş fi folosit oare ceva ? Să-mi leg numele de o nelegiuire ? Nu ! Eu judec altfel... ceva mai în adîncul lucrurilor. Dîrzenia pîrcălabului, care este ales drept cel mai bun dintre acei ploieşteni, m-a supărat, ce-i drept, dar mi-a şi plăcut !

Boierii mormăiră cu nedumerire. Vodă întări :

— Da, da, mi-a plăcut ! Aceştia-s adevăraţii oameni de nădejde, pe care trebuie să se sprijine ţara şi domnia.

Cu asemenea om, ca pîrcălabul Ploieştilor, nu te poţi teme nicicînd de trădare. E dintr-o bucată ; din întregul lui nu poţi desprinde aşchii, spre a-l fărămiţa, că nu se lasă. Piere tot o dată, nu cu bucăţica. Şi acestui soi de oameni i se cuvine, cred eu, toată cinstea şi toată lauda.

Boierii, convinşi de dreapta judecată a domnului, mormăiră :

— Asta cam aşa e, măria ta !

— De aceea — grăi mai departe Vodă — să cătăm aci, împreună, altă cale, spre a ajunge la sfîrşitul dorit de domnia mea. Ce-am putea face, vă întreb ?

— Apoi, doamne, răspunse Banul Mihalcea, dacă nu vor, nu vor !

Mihai Vodă se încruntă şi spuse dînd din cap puţin nemulţumit :

— Cum i-am putea face să vrea, e vorba ? Că eu cu sila nu mă ating de satul lor. Prin ce mijloc să-i hotărîm pe ploieşteni să ne lase ocina ?

— De vîndut nu vor s-o vîndă, e limpede ! spuse Stroe Buzescu.

Vodă repetă :

— E limpede şi au dreptate oamenii, să recunoaştem. E drept ; ar însemna că ajung şerbi lipsiţi de pămînt, fără ocină. Atunci... ! şi domnul se opri deodată ca străluminat, cu ochii limpeziţi ca de o mare bucurie. Boierii se uitară la Vodă şi-l întrebară într-un glas :

— Atunci, măria ta ?

— Atunci, am găsit, boieri dumneavoastră ! Tii, cum de nu m-am gîndit de la început, chiar, la asta ?

Şi domnul le împărtăşi boierilor gîndul său.

. . . . . .

Peste cîteva zile de la acest sfat domnesc, Mihai Vodă se opri din nou, cu alai, în satul Ploieşti. Dar, de astă dată, se simţea că fusese aşteptat. Cînd pătrunse în sat, se auziră clopotele de la biserică şi pîrcălabul Dobre Stan îl întîmpină pe domn din vreme. Vodă descălecă în grabă şi întrebă cu bucurie în glas :

— Se aud clopotele, pîrcălabe ?!

Maimarele satului răspunse oftînd :

— Te aşteptam cu toţii, stăpîne, cu nerăbdare şi nelinişte. Pîndeam din foişorul de pe deal sosirea măriei tale şi atunci,

la semnul meu, clopotele au început să bată, spre a ne vesti să-l primim pe domnul ţării cu toată cinstea ce i se cuvine.

Mihai Vodă îi spuse zîmbind cu plăcere :

— Şi văd, pîrcălabe, că din nou mi-ai ieşit în cale cu pîine şi sare pe ştergar.

— Din nou, mărite stăpîne, răspunse Dobre Stan, numai că de data aceasta i-am spus femeii mele să facă pîinea fără pic de sare în ea, că şi aşa-i destul de potrocită sarea noastră de Slănic.

Toţi cei de faţă începură să rîdă la spusele pîrcălabului şi mai vîrtos decît toţi domnul, care grăi :

— Frumos. Ai ţinut seamă de sfatul ce ţi-am dat deunăzi. Să gust, dară ! Da, am avut dreptate, aşa e, într-adevăr cum trebuie să fie. Îmi place. Şi acum ascultă, pîrcălabe !

— Ascult, măria ta !

— După cum vezi, m-am întors la Ploieşti, ca să-ţi spun că mi-a plăcut dîrzenia ta şi că ai dreptate. Şi iată că nu vă mai cer să-mi vindeţi moşia Ploieştilor !

Din mijlocul ţăranilor se ridică un murmur de bucurie neaşteptată. Pîrcălabul spuse cu veselie :

— Aşa... să trăieşti, măria ta !

Dar Vodă nu-i dădu pas să spună mai mult, că adăogă îndată :

— Am găsit alt mijloc de a o lua !

Ţăranii rămaseră cu gurile căscate, nedumeriţi, iar pîrcălabul înlemni de astă dată, spunînd domnului :

— Cu japca, măria ta, vai de noi ?

Domnul începu să rîdă cu mare poftă de spaima ţăranilor şi rosti tare înveselit :

— Dar cum puteţi crede una ca asta, oameni buni ? Cu japca ? Eu ? Păi de-ar fi fost aşa nu mai veneam eu la Ploieşti, atîta cale, ci te chemam pe tine la Bucureşti, sau, rîse Vodă din nou, glumind, sau îţi venea numai numele !

Pîrcălabul oftă uşurat, văzîndu-l pe domn că glumeşte cu el, şi răspunse :

— M-am liniştit şi ascult, înalte stăpîne !

Domnul îi privi părinteşte şi le grăi liniştit :

— Teama voastră, a ploieştenilor, foarte firească şi pe care eu o înţeleg, este de a nu rămîne fără ocină, aşa-i ? Dorinţa voastră, deci, este de-a avea ocină şi de a fi tot prin aceste meleaguri, cu care v-aţi obişnuit şi pe care le-aţi îndrăgit.

— Aşa-i, doamne ! rostiră ţăranii într-un glas.

Vodă întrebă pe pîrcălab :

— Cunoşti moşia Băicoi, vecină cu moşia Ploieştilor ?

— O cunoaştem, măria ta... e la o fugă de cal de noi, da' aceea-i mai mare şi mai bogată de două ori decît a noastră.

Domnul zîmbi şi rosti apăsat :

— Într-adevăr, aşa este, precum ai spus : de două ori mai mare şi de două ori mai bogată !

Pîrcălabul îndrăzni să-l întrerupă pe domn :

— Şi-am auzit, stăpîne... şi se opri cu teamă parcă.

— Ce, pîrcălabe ? îl îndemnă domnul.

Pîrcălabul se codi iarăşi, însă în cele din urmă spuse cu gura pe jumătate :

— Păi, se-aude că aceea-i moşia măriei tale..., c-ai fi cumpărat-o acù cîteva zile chiar !

Vodă începu să rîdă înveselit :

— Multe se mai aud, jupîne pîrcălabe ! Dar nu s-a auzit cumva şi de ce-am cumpărat-o ?

— Asta încă nu, mărite stăpîne !

Atunci, domnul spuse răspicat :

— Să-ţi spun eu, dară, spre a-i da tu drumul ştirii acesteia mai departe : am cumpărat-o spre a v-o da vouă, în schimb pe moşia Ploieştilor !

La aceste vorbe neaşteptate, ţăranii izbucniră în chiote de bucurie şi strigară de răsunară văile din împrejurimi :

— Uiu, iu, iu, măria ta! Trăiască Mihai Vodă! Urraaa!

Iar pîrcălabul mai spuse înăbuşit de mare bucurie:

— Aşa da, slăvite doamne! Aşa primim cu dragă inimă. Moşii ca Băicoi nu se găsesc două în toată Ţara Românească!

— Dacă! răspunse Mihai Vodă şi nu e-n drumul care-mi trebuie mie. Ei, acù batem palma, pîrcălabe? Şi Mihai întinse mîna.

Pîrcălabul i-o prinse şi o sărută cu smerenie, spunînd înfiorat:

— Batem, măria ta, cum de nu. Şi-acù îţi poţi ridica liniştit tîrgul la care te-ai gîndit. Numai un lucru avem a te ruga cu stăruinţă, slăvite stăpîne.

— Spune, pîrcălabe!

— Noi, măria ta, din tată-n fiu, şi-n nepot, am ţinut la aceste locuri şi la numele cu care le-am moştenit, şi dorim a le păstra întocmai, spre a rămîne în veac. Voinţa măriei tale e sfîntă şi aşa va dăinui, precum vei hotărî acum...

— Spune, omule, ce voieşti şi lasă atîta vorbărie, grăi Vodă.

— Te rugăm, măria ta, să rămînă numele tîrgului ce-l vei ridica aci, tot Ploieşti.

Vodă începu să rîdă din nou:

— Dar nici nu m-am gîndit altfel, pîrcălabe! Ploieşti a fost şi Ploieşti va rămîne, cît va trăi Ţara Românească, de acum pînă în veacul veacului!

Să vină diacul şi să scrie hrisovul de-îndată, spre a-l iscăli aci chiar şi a-l întări pe veci cu pecetea domnească!

CAPITOLUL al IX-lea

Spre Alba Iulia, cetate.

BOIERUL STROIE BUZESCU se înclină cu cel mai mare respect, luă mîna doamnei Stanca, încărcată cu inele de aur, pe care străluceau pietre scumpe, şi o sărută, zicînd :

— Am socotit, slăvită doamnă, că este bine să ştii şi măria ta acestea, spre a pune la timp stavilă unui nou război, care mi-e teamă să nu aducă ţării alte răni, înainte ca cele vechi să fi fost tămăduite. Şi, dintre toţi boierii şi dintre noi, cei trei fraţi Buzeşti, am venit eu, care-s cel mai apropiat domnului şi de dragostea şi credinţa mea pentru el nimeni nu se poate îndoi. Eu nimic altceva nu-i doresc decît binele !

Doamna Stanca clătină capul cu un surîs de tristeţe şi, istovită parcă de ce aflase, rosti şoptit, de-abia îşi auzi ea însăşi vorbele :

— Boier Stroe, îţi mulţămesc de încrederea ce-mi arăţi. Am să încerc, măcar că nu ştiu de-am să izbutesc. Domnia ta îl cunoşti pe Vodă tot atît de bine ca şi mine : cînd îşi pune ceva în gînd, va să-l şi înfăptuiască, oricîte greutăţi i s-ar pune în cale, întrucît el nu cunoaşte piedici. Dar să încerc, că şi eu l-aş dori mai mult lîngă mine. De cînd e domn, parcă nu mai am soţ..., e mai mult oştean !

Boierul se înclină din nou şi se retrase spunînd :

— Măria ta, îţi doresc izbîndă.

— Mergi sănătos, îi răspunse doamna. Apoi bătu uşor din palme. Îndată intră pe o uşă, ce era una cu zidul şi n-ai fi bănuit că se află acolo, un copil de casă, cu mîinile încrucişate pe piept. Făcu o plecăciune şi aşteptă.

— Iancule, îi spuse doamna cu glas la fel de scăzut, cheamă-l aci în cea mai mare taină pe Istrate. Am a-i vorbi degrabă.

— Am înţeles, măria ta.

Tare abătută, doamna Stanca privi pe fereastra deschisă ce da în grădina palatului. Trandafiri de toate soiurile şi colorile se răsfăţau în ghirlande cu măiestrie aşezate pe arcuri de fier şi răspîndeau o mireasmă ameţitoare. Doamna respiră cu nesaţ parfumul florilor sale cele mai dragi şi oftă, abia stăpînindu-şi cîteva lacrimi. Tresări. Deşi nu se auzise nici un zgomot cît de mic, simţise că a intrat cineva în odaie. Se întoarse. În faţa ei, cu mîinile cruciş pe piept şi cu capul plecat, se afla Istrate, omul de credinţă al doamnei. Auzind mişcare, Istrate îşi ridică privirea şi rosti uşor :

— Poruncă, slăvită stăpînă !

— Fii bun, Istrate, şi închide fereastra !

Istrate făcu ce i se spusese şi, ridicîndu-se de astă dată drept, în toată înălţimea sa, grăi din nou :

— Ascult cu supunere, mărită doamnă.

— Istrate, dragul meu credincios, ia-ţi cele de trebuinţă şi acuma chiar porneşte pe cel mai straşnic cal la sfînta monastire Cozia. O rogi pe preacuvioasa maică Teofana din parte-mi să lase tot la pămînt şi să binevoiască a veni în cea mai mare grabă la Bucureşti, unde să dea ochii mai întîi cu mine, oricît de dor i-ar fi de măria sa Vodă.

— Am înţeles, luminăţia ta !

— Şi mai spune-i că n-ar fi rău de l-ar aduce cu dînsa şi pe sfinţia sa, părintele Teofil. Am a-i încredinţa anumite

lucruri de taină care nu suferă întîrziere. Poţi să le spui, ca să-i hotărăşti la cît mai mare grabă, că e în joc viaţa lui Mihai Vodă.

Istrate îşi făcu repede cruce şi spuse îngrijorat :

— Doamne fereşte, măria ta.

— Fii liniştit, Istrate, încă nu e primejdie, dar s-ar putea să fie, de n-o ţine seamă de ce i-am spus noi. Du-te şi vino cu maica Teofana şi stareţul Teofil.

*

Cînd pătrunse în odaia doamnei Stanca, aşa cu braţele desfăcute, în rasa-i largă de monahă, maica Teofana părea o mare pasăre neagră, îngrijorată de pierderea puiului iubit. Şi, înainte de a apuca să-şi îmbrăţişeze nora, spuse cu teamă :

— Ce s-a întîmplat, fata mea ?

Doamna Stanca îi sărută mîna cu evlavie şi răspunse înlăcrimată :

— Nimic încă, mamă, dar dacă vor merge lucrurile cum am aflat, mi-e teamă de prăpăd.

După aceste cuvinte rostite între cele două femei, intră cu paşi rari şi stareţul Teofil, mîngîindu-şi mătăniile galbene de chihlimbar, de-ai fi zis că-s boabe mari de struguri, înşirate pe-un fir de aţă neagră.

Făcu o plecăciune în faţa doamnei Stanca şi rămase lîngă uşă. Doamna îi spuse cu mulţămire că-l vede :

— Apropie-te, părinte. Te-am chemat şi pe sfinţia ta, spre a ne sfătui în acest ceas pe care eu îl socotesc de grea cumpănă pentru ţară.

La privirile îngrijorate şi întrebătoare ale celor doi oaspeţi, doamna Stanca le şopti :

— Mihai Vodă plănuieşte să poarte război cu Ardealul.

Maica Teofana se dădu cu un pas înapoi încruntată, ducîndu-şi mîna la gură cu mirare. Stareţul Teofil rămase pe loc, fără a arăta vreo nelinişte şi grăi :

— Apoi, slăvită doamnă, dacă măria sa Vodă are asemenea planuri, eu socot că le-a judecat cu multă înţelepciune, în adîncul lor şi la temelie trebuie să fie pricini grele ce l-au hotărît la aceasta. Că un război nu se poartă aşa, de florile mărului.

Muma domnului aruncă întrebare netedă doamnei Stanca :

— Dar boierii ce zic ?

— Unii sînt de partea lui ; alţii, nu !

— Mă duc să vorbesc cu Mihai-Vodă ! hotărî bătrîna cu tremur în glas şi cu ochii aprinşi de nelinişte.

Privind după ea, stareţul Teofil spuse doamnei, cu ascuns înţeles :

— Bag seama, mărită stăpînă, că prea cinstita maică Teofana a spus : „mă duc să vorbesc cu Mihai-Vodă", iar nu cu „fiul meu", ceea ce va să însemneze că ea doreşte a-i vorbi domnului ţării şi nu copilului ei.

. . . . . .

Maica Teofana deschise uşa binişor la iatacul domnului şi intră fără să facă vreun zgomot cît de mic. În faţa unei ferestre cu zidul adînc, la o masă frumos lustruită, din lemn de nuc, sta aplecat Mihai Vodă şi scria. Maica lui se apropie, privi asupră-i şi prinse a-i mîngîia capul cu multă dragoste. Domnul puse jos pana de gîscă şi se întoarse surîzînd :

— O, maica mea sfîntă, cum să-ţi arăt bucuria neaşteptată că te văd ?

Se ridică, o cuprinse în braţe şi, după ce o sărută pe obraji, îi luă şi mîna dreaptă, sărutîndu-i-o, de-asemenea, şi ducînd-o apoi, după obicei, la frunte.

— Ce scriai, dragul mamei ?

— Măicuţă, am luat obiceiul de a-mi însemna, din cînd în cînd, întîmplările din anii mei de domnie. De multe ori, cînd mă aflu la greu impas sau în pragul vreunei hotărîri mari, trec asupra lor din nou, le mai citesc şi parcă găsesc în ele îndemn şi sfat ca venind de la un bun şi vechi prieten.

Dar ce pricină te-a făcut să-ţi părăseşti odihna de la Cozia ?

— Vreau să stăm puţin de vorbă, măria ta. Şi-ţi spun astfel, întrucît doresc a vorbi acum cu domnul ţării şi nu cu fiul meu.

Mihai Vodă surîse cu blîndeţe şi, arătîndu-i maicii sale o laviţă, îi spuse în glumă :

— Pohteşte de stai, maică Teofano, te ascult cu toată luarea-aminte.

Bătrîna monahă se aşează neliniştită, fără a-şi găsi locul un timp. Apoi se hotărî :

— Îmi vine mai greu să-ţi vorbesc ca unui domn şi iacă nu ştiu cum să încep. Măria ta, se aude că vrei să porţi război în Ardeal.

Vodă îşi ridică sprîncenele cu mirare şi răspunse apăsînd pe cuvinte.

— Aceasta nu o ştiu decît foarte puţini din boierii mei de nădejde şi doamna Stanca. Bănuiesc că ea ţi-a spus, în marea îngrijorare ce a cuprins-o, şi poate că n-a făcut rău. Şi aşa aş fi dorit eu să mă sfătuiesc cu dumneata, mamă. M-ai scutit de un drum la Cozia !

— De ce vrei să te baţi cu Ardealul ? Rănile războiului trecut sîngeră încă. Lumea-i sărăcită şi sătulă. De ce ? Mi-e teamă să nu-ţi pierzi viaţa în această luptă. Cînd am aflat mi s-a strîns inima ca de-o rea şi neagră presimţire !

— Ah, femeile ! izbucni domnul mai tare. Doamna Stanca, la fel. Mi-a dat în genunchi, plîngînd în hohote, să nu pornesc acest război, dar e peste putinţă să fac altfel.

— De ce ? întrebă din nou maica Teofana. Mie vorbeşte-mi deschis, aşa cum îmi vorbea de multe ori răposatul taică-tău, Pătraşcu cel Bun, Dumnezeu să-l ierte. De cîte ori îşi căta linişte şi odihnă la mine ! Te ascult.

Mihai Vodă se ridică de pe jilţ şi începu să se plimbe agale, de la o fereastră la cealaltă. Apoi se opri în faţa mamei sale şi-i spuse cu dragoste şi blîndeţe :

— Ce bine că venişi, măicuţă ! Pentru asta am să-i dau mulţămită doamnei Stanca şi-am să-i fac un dar ce-o va bucura mult : nişte trandafiri de Şiraz cu rădăcini, sosiţi acum de la Constantinopol. Şi dumneata, ca şi mulţi dintre boieri, chiar fraţii Buzeşti, bunii mei prieteni, eşti împotriva hotărîrii mele, pentru că vezi lucrurile la suprafaţă şi nu-ţi dai seama de adevăratele dedesubturi ale lucrurilor. Eu însă, care am răspîndiţi aleşi oameni de credinţă şi dibace iscoade pretutindeni, am prins anumite fire ce-mi poruncesc a lua această mare şi grea hotărîre, fără de care e primejdie pentru ţările româneşti. În această seară, chiar, i-am chemat pe toţi boierii din sfatul domnesc, spre a le arăta din fir în păr ce m-a făcut să socotesc că trebuie pornit război cu Ardealul. Şi tot ce vroiesc a le spune lor, în seara asta, am să-ţi spun mai întîi dumitale, mamă, acuma. Iar dumneata să le spui acestea toate Doamnei Stanca şi apoi, cînd vei sosi la Cozia, stareţului Teofil.

— Este şi el aci.

— Cu atît mai bine. Atunci am să-l chem şi pe dînsul la sfatul cu boierii, că a fost cîndva viteaz oştean. Şi-acum ascultă !

. . . . . .

Cînd sfîrşi Mihai Vodă tot ce avusese de spus, maica Teofana îi luă amîndouă mîinile, le strînse cu multă căldură şi dragoste la sînul ei, care-l alăptase în pruncie, şi-i grăi înfiorată:

— Fiul meu, acum eu îţi spun : „Du-te în Ardeal !“ Chiar de-ar fi să-ţi dai viaţa pentru aceasta, ţi-ai da-o pentru mărirea şi binele ţării, şi-ar însemna că nu ţi-ai irosit-o în zadar, ca atîţia alţi voievozi, ci în cel mai măreţ şi mai de folos fel pe care-l poate avea o viaţă : jertfă pămîntului strămoşesc !

. . . . . .

Boierii cunoşteau bine neîntrecutul dar de a vorbi frumos şi meşteşugit al lui Mihai Vodă şi unii din ei se hotărîră a-i ţine piept şi a se împotrivi războiului din Ardeal.

Ştiau despre ce va fi vorba în acest sfat de seamă şi aşteptau nerăbdători să vadă cum o va aduce de astă dată din condei măria sa şi cam ce le va putea spune, spre a-i hotărî să fie de partea lui.

Aşteptarea nu le fu de prea lungă durată. Mihai Vodă sosi grăbit, aducîndu-l cu sine pe stareţul Teofil, care cîndva le fusese vrednic tovarăş de luptă.

— Să trăieşti, măria ta ! strigară toţi boierii într-un glas, de răsunară pereţii marii încăperi.

— Bine-aţi venit, boieri dumneavoastră ! Pohtiţi de şedeţi şi să începem !

— La voia măriei tale ! mormăiră boierii, aşezîndu-se. Apoi îşi înălţară capetele, îşi aţintiră ochii şi-şi ascuţiră urechile, adăstînd cuvîntul domnului, care grăi răspicat şi cu glas plăcut foarte la ascultare :

— Iubiţii mei prieteni şi fraţi de luptă, a sosit vremea, în sfîrşit, să vă pot face cunoscute toate lucrurile, aşa cum se află ele astăzi şi din care unele numai pe jumătate le cunoaşteţi. Ştiu că mi-aţi spus-o neted, cinstit, aşa cum ne-am deprins noi a ne vorbi dintotdeauna, că mulţi, unii foarte aproape mie, sînt împotriva gîndului meu de a porni războiul cu Ardealul !

— Aşa e, măria ta, rostiră fraţii Buzeşti, căci despre ei era vorba. Pentru binele măriei tale şi al ţării.

— Iar eu vă întorc vorba şi vă zic : pentru binele ţării şi al domniei mele socotesc neapărat trebuitor acest război. Şi iată de ce ! Cu turcii am luptat din greu şi ne-a ajutat Dumnezeu să-i biruim în cîteva rînduri ; iar acum, Europa întreagă vede că s-au hotărît să ne lase în pace. Din partea lor avem acum linişte. Dar iată că primejdia se iveşte pentru noi de acolo de unde nimeni nu se aştepta : de la neprietenii turcilor, de la cei de-o lege cu noi.

Am să vă spun în cîteva cuvinte numai, în faţa căror împrejurări tare grele şi de mare primejdie pentru români şi ţările lor ne aflăm.

Acum un an, în mai, Sigismund Bathori, principele Ardealului, sătul de domnie, şi-a părăsit tronul şi soaţa abia luată şi s-a făcut cardinal. În schimbul principatului a primit de la Împăratul Rudolf o leafă pe fiecare an şi două ducate : Opeln şi Ratibor, în Silezia.

În locul lui Sigismund, Împăratul a pus să guverneze ţara comisari imperiali.

Aceasta, în Ardeal. În Moldova, boierul Ieremia Movilă, omul polonilor, l-a prins pe sărmanul domn Ştefan Răzvan şi l-a tras în ţeapă, luîndu-i tronul.

Dar să ne întoarcem iarăşi în Ardeal, să vedem ce se mai întîmplă. Între timp, lui Sigismund Bathori îi pare rău de nespus că şi-a părăsit tronul pentru popie şi, fără să stea prea mult pe gînduri, cum de altminteri a dovedit-o şi în trecut, şi mai tîrziu, că n-a cugetat prea mult niciodată, se întoarce în Ardeal, îşi ia din nou domnia şi aruncă în temniţă pe comisarii împăratului Rudolf. Asta n-ar fi nimic, dar nu trece multă vreme şi lui Sigismund Bathori i se urăşte din nou să fie principe, şi iarăşi îşi părăseşte tronul. Nici el nu mai ştie ce vrea ! Adevărată vorba din bătrîni, boierii mei, că : *„omul înţelept îşi găseşte calea şi prin locurile pe unde n-a mai umblat ; iar cel fără de minte se rătăceşte şi pe unde a mai umblat şi cunoaşte !"*

Aci, boierii găsiră de cuviinţă să-l întrerupă pe domn, spunînd :

— Asta aşa e, măria ta ! Numai că tronul unei ţări nu-i lucru de joacă şi nu-i pentru copilandri !

— Ascultaţi mai departe, veţi auzi şi vă veţi minuna. De astă dată, nu mai lasă în locu-i comisari împărăteşti, îl roagă să vină pe tronul Ardealului, pe cine credeţi, boieri dumneavoastră ? Pe vărul său, Andrei Bathori, cardinal şi acesta în Polonia, pe care-l urmărise să-l omoare, atunci cînd l-a sugrumat în închisoare pe contele Baltazar Bathori, vărul său. Cardinalul Andrei Bathori îşi aruncă cît colo vestmintele popeşti şi

se grăbeşte să vină la Alba Iulia, învestmîntat în straie de neguţător, spre a nu fi cunoscut de cineva. Şi astfel, vlădica Andrei ajunge principe pe tronul Ardealului, iar principele Sigismund, ajuns din nou vlădică, pleacă la Bistriţa. Oare mai poate să aibă cineva încredere în cuvîntul unor asemenea oameni, despre care nu ştiu ce să mai spun ?! Că unul îşi lasă tronul pentru popie, iar altul popia, pentru tron. A pune temei pe copilandrii de soiul acestora, că bărbaţi nu pot fi socotiţi, este ca şi cum ai scrie pe întinderea apei vorba unui bătrîn uricar.

Dar veţi spune : „Ce-l priveşte pe Mihai Vodă cine-i domn în Ardeal şi cine în Moldova ?“ Aşa ar fi, dar vezi că aceşti doi domni : Andrei Bathori şi Ieremia Movilă se dovedesc a fi oamenii turcilor şi ai polonilor. Iar Andrei Bathori, popă creştinesc, plănuieşte a închina Ardealul turcilor, spre a sta liniştit în domnie. Ce va fi atunci cu ţărişoara noastră, vă întreb, cînd turcii vor fi mari şi tari în Ardeal ?

Aci, Baba Novac sări de pe jilţ şi strigă :

— Dar, măria ta, noi unde stîntem ?

Toţi boierii începură a murmura nemulţumiţi şi aşteptau cu nelinişte pe domn să le vorbească mai departe.

— Duşmanii noştri, continuă domnul, nu vor să mai fim pe această lume. Andrei Bathori nici nu s-a aşezat bine pe tron că s-a şi înţeles cu Ieremia Movilă, ca doi buni duşmani de moarte ai mei, să mă scoată din domnia Ţării Româneşti şi să înscăuneze în locu-mi pe Simion, fratele Ieremiei.

— Aceasta eu n-am ştiut-o, măria ta, grăi, plin de furie şi obidă, Stroe Buzescu.

— Boieri dumneavoastră, bine ştiţi că n-am dorit domnia pentru strălucirea şi îmbogăţirea mea. Că iată acum, ca domn, sînt de o mie de ori mai sărac de cum eram ca boier. Şi-aş fi putut să trăiesc liniştit, fără ceasuri chinuitoare de nesomn, fără zbucium şi fără de atîtea răni grele, cîte am căpătat în lupte, dînd faţă cu moartea nici eu nu mai ştiu de cîte ori !

— Asta aşa e, măria ta ! spuseră boierii cuprinşi de duioşie.

— Dar n-am mai putut îndura suferinţele ţării, şi necurmatele jafuri ale cotropitorilor şi, stînd îndelung de vorbă cu mine însumi, în ceasurile istovitoare de veghe, am văzut că nu-mi pot aduce la îndeplinire gîndurile de bine pentru ţară şi români, ce mă frămîntau de amar de ani, decît avînd în mînă frînele domniei.

Fraţilor mei, dacă ţările româneşti intră sub supunerea turcilor, a polonilor, sau a celorlalţi vecini, atunci pentru ce am jertfit atîtea şi atîtea mii de vieţi ale oştenilor noştri, în luptele pentru libertate ? ! Dacă eu voi fi silit de aceşti duşmani ai mei să părăsesc tronul Ţării Româneşti, ce se va alege în urma mea ?

— Dar cum să-l părăseşti, Doamne fereşte, mărite stăpîne ? spuse banul Mihalcea.

— Mai aflaţi una, ca să vedeţi pînă unde a ajuns îndrăzneala lui Andrei Bathori : mi-a trimis ca sol pe un român ardelean, Tamaş Ciomîrtan, să-mi poruncească a lăsa tronul de bunăvoie, că altminteri mă scoate el din scaun, şi-i mai rău !

— A cutezat aceasta ? se mîniară boierii.

— A cutezat ! Dacă aş fi popă ca el aş zice : „Iertaţi-l, că nu ştie ce spune !" Şi-acum mă întorc la gîndul meu dintru început : numai cucerind Ardealul, şi apoi şi Moldova...

— Şi Moldova, măria ta ? ! se mirară boierii.

— Da, şi Moldova, boieri dumneavoastră. Acum socotesc eu că este ceasul cel mai potrivit pentru aceste fapte. Şi dacă-l lăsăm a trece, fără a-l folosi cum se cuvine, nu ne vom mai întîlni cu el nicicînd. Numai cucerind Ardealul şi Moldova putem dobîndi : liniştea, apărarea ţărilor noastre româneşti, precum şi adevărata lor libertate. Atunci vom avea în mîna românească o putere de neînvins, care va face faţă cu cinste oricăror împrejurări, oricît de grele ar fi ele. Dar eu singur, ştiţi bine că nu pot ajunge la ţelul dorit. De aceea, vă

rog din suflet să mă ajutaţi şi de astă dată, şi Dumnezeu să ne ajute la toţi. Că duşmanii atîta aşteaptă din partea noastră : dezbinare, spre a ne supune şi înăbuşi.

Boierii se ridicară în picioare unul cîte unul, înconjurîndu-l pe domn cu dragoste şi credinţă.

— Măria ta, rosti cel dintîi Stroe Buzescu, eu şi fraţii mei ţi-am fost potrivnici acestui gînd pînă acum, cînd am aflat ascunsa, dar neasemuita lui frumuseţe şi măreţie. Şi tot noi îţi spunem : „Porunceşte, stăpîne, şi te vom urma ca întotdeauna !"

Atunci, toţi ceilalţi boieri rostiră, foarte mişcaţi de vorbele Buzescului :

— Porunceşte, măria ta !

Vodă îi îmbrăţişă pe toţi cu o privire plină de căldură şi le grăi :

— Vitejii mei, din clipa aceasta sfîntă, simt că nimic nu ne mai poate opri de la înfăptuirea gîndului nostru.

. . . . . .

Femeia puse pe masă talerul cu puiul rumenit frumos şi cu blidul de mujdei alături. Apoi răsturnă mămăliga pe un fund şi, rămînînd în picioare lîngă un scaun, îşi îndoi din cot mîna stîngă spre dreapta, îşi propti apoi mîna dreaptă pe ea şi, rezemîndu-şi capul în podul palmei, oftă din greu şi privi fără ţintă.

— Dar tu nu stai, nevastă ? o întrebă Vlăduţ cu mirare.

— Eu am mîncat cu copiii..., nu mi-e foame, nu mi-e sete, am sufletul cătrănit !

Bărbatul rupse un hartan, îl tăvăli prin zeama în care pluteau bucăţelele de usturoi tocat şi muşcă cu poftă, vorbind cu gura plină :

— Ce mai e şi asta ?

— E, că de şase ani necurmaţi tot pe drumuri de război te afli. Că ne-au crescut copilaşii fără tată. Laşi copilul în faşă şi cînd te întorci nu-l mai cunoşti ; iar el, în vremea asta amară, n-are cui îi spune tată !

— Ba, rîse Vlăduţ, mi s-a întîmplat odată, dragă Sofie, să nu las nimic şi să găsesc plodul vorbind !

— Aşa chiar ! Arză-le-ar focul de războaie, că nu se mai sfîrşesc odată, să răsufle biata lume liniştită !

— E, o să se sfîrşească ele ! Nu mai e mult pînă să se împlinească gîndul ăl mare al domnului şi-apoi vom sta în pace ani şi ani, să ne bucurăm de izbîndă, aşa să ştii. Astea-s ale de pe urmă lupte... ai să vezi.

— Să dea Dumnezeu să fie precum spui, dar nu-mi prea vine a crede, dragă bărbate. Aşa mi-ai tot spus de cînd te ştiu... şi, rînd pe rînd, numai într-o bătălie aţi ţinut-o. După prăpădul de la vistierie, de-acu şase ani, n-au fost luptele cu turcii şi cu tătarii ?... La Giurgiu, la Putinei ?...

— Şi nu i-am bătut ?

— I-aţi bătut, de bătut, dar s-a terminat ? Au venit apoi Călugărenii şi alte bătălii pînă să alungaţi turcii din ţară şi să limpeziţi apele...

— Aşa-i?

— Aşa-i ! Dar în cei patru ani, cîţi s-au scurs de la Călugăreni încoace, fu măcar un an liniştit în ţară, fără de ciocniri şi harţă ? Acù de-abia veniseşi şi cînd să zic şi eu : „Doamne-ajută !" iarăşi pleci. N-am dreptate, oare, Vlăduţ ?

— Of, of, of... de pomană te-a botezat maica Teofana, sfînta mumă a domnului nostru, cînd te-a botezat : „Sofia", că acest nume ales, pe greceşte înseamnă „înţelepciune", iar tu nu prea vădeşti aşa ceva !

— De ce, fiindcă le spun lucrurilor pe numele lor adevărat ?

— Nu, nevastă, hăi, ci fiindcă nu poţi pricepe cu mintea ta de femeie gîndurile măreţe ale lui Mihai Vodă. Că el nu

la mărirea lui se gîndeşte, ci la binele ţărilor româneşti. Europa întreagă, adică toate ţările din partea asta de lume în care ne aflăm noi, vorbeşte de Vodă în cuvinte de laudă, despre nemaipomenita lui vitejie, despre aleasa lui înţelepciune, despre marea lui virtute : regele Franciei, cei din Cetatea Romei şi alţii. Mulţi îl pizmuiesc, dar sînt nevoiţi să-i recunoască vitejia fără de seamăn, cum nu s-a mai văzut la nimeni niciodată pînă azi. Poate la Alexandru Machedon !

— Ce spui ? !

— Aşa cum e. Ba, neamurile toate din Balcani: sîrbii, bulgarii, albanezii şi alţii îl cheamă să-i dezrobească şi pe ei, să-şi scuture jugul de otomani. Ştii tu cum i se spune lui Mihai Vodă în Balcani ?

— De un' să ştiu ?

— „Steaua Răsăritului", Sofio. Ei îl socotesc o stea călăuzitoare, care a răsărit şi pentru ei, ca să le aducă şi lor libertatea. Ehe, şi Mihai Vodă nu-i dintre aceia care să dea numai porunci şi să aştepte îndeplinirea lor de către alţii. Însuşi se duce acolo unde-i primejdia mai mare, se luptă cît zece şi biruieşte. De cîte ori n-a fost la un pas de moarte ? Acu doi-trei ani, după Călugăreni, într-o luptă din preajma Vidinului, un turc i-a împlîntat lui Vodă hangerul în piept !

— Ce spui ?

— Dar Vodă a scos hangerul, l-a rupt în două şi fără să-i pese de rană şi durere, s-a luptat înainte, pînă i-au sosit Buzeştii în ajutor !

— Da' tu unde erai, de n-ai sărit ?

— Eu mă aflam cu Nicolae Pătraşcu Vodă, în altă parte a cîmpului de luptă !

— Şi-acù de ce v-aţi trasără toţi la Tîrgovişte ?

— Păi, Vodă a socotit de cuviinţă că e mai bine pentru un timp să mutăm capitala ţării la Tîrgovişte, pînă s-or mai linişti apele. Da, făcu Vlăduţ, zîmbind cu şiretenie, teamă mi-e c-o s-o schimbăm şi de-acolo.

— Unde ?

— Se va vedea. Acù, Sofio, rogu-te o bărdacă de Drăgăşani şi-am plecat, că mi-e tare degrabă. Azi trebuie să fiu neapărat la Tîrgovişte, că mîine pornim la drum greu !

— Încotro ?

— Spre Ardeal !

. . . . . .

Cîntînd şi chiuind ca la nuntă, se revărsau valurile de voinici, din Ţara Românească, pe plaiurile Ardealului. Niciodată nu văzuse Mihai-Vodă atîta însufleţire la căpitanii şi oştenii săi.

*

Acum rîsetele se ţineau lanţ ; voia bună stăpînea această îmbelşugată masă, la care Mihai-Vodă îi poftise pe toţi căpitanii săi de oaste, înaintea bătăliei ce-i aştepta.

Domnul avusese grijă însă şi de oştenii de rînd, care se ospătau cu mare poftă, înfulecînd miei fripţi, haiduceşte, şi sorbind vin vechi din bărdace noi, în cîmpiile din preajma satului Tălmaciu.

Feţele oaspeţilor lui Vodă erau înflăcărate, mai abitir ca de obicei şi ochii le străluceau mai plini de voioşie ca niciodată. Vinul de Tokai, găsit din belşug pe meleagurile ardelene, le dezlegase limbile şi-i îndemna către tot soiul de glume, unele din cale-afară de ardeiate.

Dar domnul era o fire veselă, înclinată către povestiri şugubeţe, ţinînd fruntea şi aci, la fel ca şi în războaie.

— Într-adevăr, spuse Baba Novac ştergîndu-şi mustaţa căruntă şi trîntind cupa de argint, de-i sări vinul în sus ca o limbă ruginie, într-adevăr că vinurile noastre de Drăgăşani şi de Cotnari sînt straşnice, nu mai încape vorbă, dar, ca să fiu cinstit, nici cu Tokai-ul unguresc nu mi-e ruşine !

— Minunată licoare, căpitane, cu drept vorbeşti ! îi întări lauda banul Udrea. Pe mine unul m-a răscolit cu totul, de mă simt ca la treizeci de ani !

— Apoi, de-i aşa, intră Mihai Vodă în vorba lor, să ştiţi că poimîine, înainte de bătălie, aduc pe cîmp cîteva butoaie cu vin de Tokai. Întîi îi dăm toată cinstea cuvenită unei asemenea licori, şi-apoi începem lupta !

Rîsetele se auziră şi mai tare, iar Baba Novac se ridică îmbujorat foarte către Vodă, spre a fi mai bine auzit :

— Aşa să faci, măria ta, că n-ai să greşeşti ! Iar eu mă leg să pornesc cel dintîi la bătaie cu ai mei !

— Te ţin de cuvînt, Baba, grăi Vodă, numai că tare te rog să nu mă ţii şi domnia ta pe mine de acel cuvînt rostit adinioară în glumă doar, că vinul, într-adevăr, îţi dă putere şi curaj la început, dar mai apoi îţi aduce neplăcută moleşeală în oase şi te trage la somn. După luptă însă, helbet, totul, la voia fiecăruia. Dar ce mă bucură din suflet, mult iubiţii mei căpitani, e că Dumnezeu ne-a ajutat să ne vedem strînşi iarăşi cu toţii laolaltă şi în faţa acestei grele bătălii, semn că şi de astă dată strădania noastră va fi încununată cu izbîndă. Şi iarăşi mă mai veselesc că n-am pierdut pe nici unul din domniile voastre şi că ne găsim aci aşa, ca dintru început, precum la Călugăreni.

— În afara lui Chiralbert, băgă de seamă Stroe Buzescu. Ce se mai ştie de el ?

Domnul dădu din cap cu mîhnire şi răspunse :

— Eh, mi-a scris ducele de Toscana că acum Chiralbert luptă pe meleagurile italieneşti şi primeşte de trei ori mai mult decît îi puteam da eu. Dar să mă întorc la vorba mea : mă cunoaşteţi şi sînteţi încredinţaţi că nu iubesc nicidecum mîndria deşartă şi nici nu-mi plac laudele, însă trebuie să spun că ochii tuturor ţărilor din jurul nostru, şi chiar mai de departe, stau aţintiţi asupră-ne la ce vom mai face. Aceste ţări

ne datoresc nouă mult, că noi le-am stat neînvins zid de apărare împotriva primejdiei otomane, ce căta să le cotropească!

— Aşa e, măria ta, încuviinţară boierii. Ce e drept e drept. Şi iacă, noi n-avem ce face, dar de asta uite că ne mîndrim.

— Preaiubiţii mei căpitani, continuă Vodă, îndeplinirea gîndului nostru, ce ne frămîntă de cînd am luat domnia chiar, se apropie de înfăptuire. Pînă acum aş putea spune că toate ne-au mers din plin. Iată că astăzi oştile noastre cele mai de seamă, în fruntea cărora stau vrednicii şi vitejii noştri căpitani: fraţii Buzeşti, Gheorghe Raţ, banul Udrea, banul Mihalcea, Banul Manta, Baba Novac şi ceilalţi, aşa după cum plănuisem, s-au întîlnit şi s-au contopit toate aci, la Tălmaciu. Oştile lui Andrei Bathori au poposit puţin mai departe de noi, la Sibiu, şi vor să pornească asupra noastră, să ne facă fărămiţe, precum s-a lăudat noul principe al Ardealului, care la vorbe deşarte nu-i mai prejos de vărul său, fostul principe Sigismund Bathori.

— O să facă fărămiţe pe cine a mai făcut, îndrăzni Baba Novac să-l întrerupă pe Vodă, care zîmbi cu tristeţe şi punînd mîna pe umerii bătrînului său tovarăş de arme, grăi:

— Hei, dragul meu Baba Novac, asta nu e nimic, dar a cutezat acest tînăr popă-vodă a-mi trimite vorbă, cu o trufie cum n-am mai întîlnit, că eu sînt un păstor de vite, un biet văcar şi că mă va spulbera de pe faţa pămîntului!

La auzul unor asemenea vorbe, boierii se încruntară, murmurînd înfuriaţi, iar Baba Novac sări de pe scaun şi pocni cu pumnul în masă, de-ai fi zis că i s-a sfărîmat de-a binelea, strigînd:

— Mare ţi-e minunea, Doamne, şi zău, tare mă mir cum de îngădui una ca aceasta: popă-vodă şi căpitan de oaste! Ptiu! Halal treabă!

Iar Stroe Buzescu îşi aminti cu adînc dispreţ:

— Hm! Întocmai ca pe vremuri, regele Carol Robert — Napolitanul, cu Basarab-Vodă cel Mare! Adevărat grăişi,

Baba : popă-vodă şi mai cu seamă căpitan de oaste, cam anapoda treabă. De aici, un lucru bun nu poate ieşi.

Mihai Vodă şi boierii pufniră în rîs. Apoi domnul îşi urmă gîndul :

— Numai că în fruntea lor nu e principele Andrei, ci bătrînul şi faimosul general Gaspar Corniş, bun şi de temut oştean.

— Aşa se spunea şi despre Sinan Paşa şi s-a văzut mai apoi, nu se putu abţine, din nou, Baba Novac.

— Să-ţi fie gura aurită, Baba, spuse Vodă surîzînd. Dar iată că ne găsim din nou, în acelaşi impas ca la Călugăreni, adică ni s-au făcut aceleaşi făgăduieli de ajutoare, de astă dată din partea împăratului Rudolf, dar oştile trimise cu generalul Giorgio Basta n-au sosit încă şi nici nu ştiu cînd vor sosi. În schimb ne-au ajuns la urechi ştiri că acesta urmăreşte să se întîlnească într-ascuns cu Andrei Bathori, spre a se uni împotriva noastră. De aceea, cată să le-o luăm înainte. Trebuie să pornim noi la luptă cît mai curînd, spre a nu le da vrăjmaşilor prea mult timp de tocmeală şi gîndire.

— Aşa să facem, măria ta. Porunceşte şi noi sîntem gata, grăiră boierii.

— Să ne folosim de aceste preafrumoase zile de octombrie, vorbi Mihai mai departe, înainte de a începe vîntul şi ploile de toamnă. Între Sibiu, unde a tăbărît oastea duşmană, şi Tălmaciu, unde sîntem noi, se află dealurile şi văile Şelimbărului. Aci vom da bătălia !

Dar auzind frămîntare şi vorbă pe afară, Mihai Vodă se opri, îndreptîndu-şi privirea spre uşă, care se dădu de perete şi în pragul ei se ivi un bărbat bărbos, îmbrăcat ţărăneşte, cu suman şi iţari de abà, ţinînd în dreapta o bîtă ciobănească.

— Să trăieşti, măria ta şi domniile voastre, cinstiţi boieri şi căpitani de oaste, strigă el cu glas răsunător.

Toate capetele se întoarseră către uşă, privind cu mirare la îndrăznetul străin. Pentru o clipă, Vodă stătu nedumerit, i se părea tare cunoscut chipul noului venit, dar nu ştia de unde să-l ia. Apoi strigă înveselit :

— Ehei, ia te uită ce lume nouă : părintele Teofil !

— El, măria ta !

— Ce face prea buna mea mamă ? vroi să ştie degrabă Vodă.

— E bine, sănătoasă, şi se roagă pentru izbînda măriei tale !

— Ai părăsit Cozia, sfinţia ta ?

— Păi, mărite stăpîne, dacă văzui că, în zilele noastre, domnii se popesc, iar popii se fac domni şi îndrăznesc chiar a purta războaie, n-am mai avut răbdare şi, lăsînd treburile sfintei monastiri pe seama cuviosului Veniamin, am fugit încoace. Am hotărît să mă fac din nou oştean, măcar că eu nu-s cardinal ca Andrei Bathori.

Rîsetele groase ale oştenilor răspunseră cu veselie la gluma părintelui Teofil.

— Bine că ţi-ai păstrat totuşi barba, cuvioase Teofile, îi spuse Vodă, că după luptă s-ar putea să te fac eu cardinal de-al nostru, de bună-seamă, adică vlădică, pe undeva, că popii papistaşi se poartă bărbieriţi.

— Voia şi puterea în mîna înălţimii tale ! Pînă atunci, prea slăvite stăpîne, rogu-te pe măria ta care-i faci pe vlădici şi mitropoliţi, şi eşti aşadară maimarele lor, să mă dezlegi şi pe mine de călugărie şi să-mi îngădui a mă bate, şi eu, ca pe timpuri, în această aprigă luptă ce va să vie !

— Amin ! glăsui Vodă zîmbind. Dar pînă una alta, fii bun şi pofteşte la această cinstită masă şi te înfruptă cu ce-ţi doreşte inima, că mîine, căpitane Teofile, pornim la drum, spre a da bătălia pentru care venişi !

— Măria ta, aşa voi face, însă, mai înainte, îngăduie-mi să-ţi spun că mai am o solie pe care bucuria revederii noastre m-a făcut s-o uit pentru o clipă !

— Ascultăm, căpitane Teofile !

— Doamne, aşteaptă afară un vechi prieten al măriei tale, ce îmi fu bun şi credincios însoţitor mai tot drumul !

— Să intre dară, de spui că mi-e prieten.

— Vezi că nu poate intra pe această uşă ce se dovedeşte neîncăpătoare pentru capul său cam prea rămuros.

— Codruţ ? ! ţipă Vodă săgetat de o copleşitoare bucurie ce-i năvăli în inimă.

— El, măria ta !

— Ah, ah, căpitane Teofile, şi nu-mi spui mai curînd. N-am să ţi-o iert niciodată, şi Vodă zbură spre uşă, o deschise şi aproape se lovi de cerbul care, auzind glasul stăpînului său prea iubit, lovea nerăbdător cu copita în pămînt.

Mihai Vodă îi îmbrăţişă gîtul, îl sărută pe ochi şi-i strigă sugrumat de emoţie :

— Codruţul tatii, Codruţ, pe unde ai rătăcit atîta amar de vreme ?

Cerbul îi linse mîna şi-l privi cu ochi umezi, apoi începu a se mîngîia cu botul de pieptul domnului.

— Vlăduţ ! chemă domnul.

— Aci eram, măria ta, dar văd că pentru mine nu mai e loc şi nici timp să-mi alint şi eu copilul meu de suflet !

— Ai să ai destulă vreme, Vlăduţ. N-a venit el, Codruţ, de-a surda înapoi. A presimţit această bătălie ce ne-aşteaptă şi a venit să ne îmbărbăteze. Dar de astă dată nu-l mai putem lăsa în voia lui. Pînă vom da lupta, da. Dar înainte de luptă îl închizi şi îl fereci cu o sută de zăvoare într-un ţarc, de unde să nu mai poată ieşi, măcar că s-a făcut cît un taur şi coarnele-i par coroană de copac. Că de mi l-ar ucide, Doamne fereşte, şi pe Codruţ, nu ştiu zău cum aş mai putea îndura aceasta.

. . . . . .

Vlăduţ privi cu mirare vestmintele roşii-liliachii ale preotului mărunţel şi slăbuţ ce venise cu atîta îndrăzneală aci, din tabăra lui Andrei Bathori, şi-i grăi cu nepăsare :

— Măria sa e la sfat cu căpitanii şi nu-l pot turbura. Da' sfinţia ta cine eşti ?

— Spune-i atît măriei sale Mihai Vodă : că doreşte a-i vorbi Cardinalul Malaspina, din partea principelui Andrei Bathori !

— Prea bine. Adăstaţi aici, pe locul pe care vă aflaţi şi tot aici să vă găsesc cînd mă voi întoarce, spuse cu tărie Vlăduţ şi porni grăbit spre cortul domnului, ca să se întoarcă îndată la fel de grăbit şi să spună :

— Sfinţia voastră, binevoiţi a veni după mine.

Înaltul prelat îl urmă nespus de mulţumit pe tînărul oştean care, ajungînd în faţa cortului, se dete la o parte respectuos, spre a-i face loc să intre. Dar cardinalul se feri brusc la o parte, speriat de ivirea unor coarne rămuroase, deasupra unor ochi mari, ce parcă voiau să-l cerceteze pe noul venit. În aceeaşi clipă se auzi glasul binevoitor al lui Mihai Vodă :

— Poftim, poftim, monseniore... acesta-i prietenul meu necuvîntător, pre nume Codruţ. E blînd ca un miel... cu prietenii, rosti Vodă ceva mai apăsat ultimul cuvînt.

— Atunci va fi şi cu mine, se grăbi să spună cardinalul Malaspina, întrucît în chip de prieten am venit, spre a vă vedea, alteţă !

Voievodul Ţării Româneşti, cuprinzîndu-şi boierii cu agera-i privire, făcu o roată prin aer cu mîna şi grăi cu drag :

— Aceştia-s căpitanii mei de oaste, monseniore, şi... adaose el zîmbind, după ce se opri o clipită, pot spune prea bunii mei prieteni şi mai mult chiar : mîna mea stîngă, glumi el. Oaspetele noastru, dragi boieri, e monseniorul cardinal Malaspina, de care aţi auzit.

Căpitanii se înclinară cu adînc respect, după care-şi îndreptară trupurile vînjoase şi aşteptară. Domnul îşi continuă cuvîntul.

— Monseniore, vă ascultăm !

Şi cum Malaspina, care pînă atunci îşi privise cu multă luare-aminte crucea de aur bătută în briliante, ce-i atîrna de gît legată de un şarpe de aur, tăcea, Vodă adăogă :

— Puteţi vorbi deschis, eu n-am nici o taină faţă de căpitanii mei.

Malaspina, privindu-l pe domn pieziş, zîmbi silit şi răspunse :

— De bună seamă că acesta e secretul izbînzilor voastre în şir.

— Şi acesta, ţinu să întărească domnul. Vă ascultăm, monseniore !

Malaspina îşi ridică sprîncenele stufoase şi negre, îşi preumblă mîna-i osoasă pe faţa spînatecă şi începu cu multă greutate, fapt de care se miră el cel dintîi :

— Alteţa voastră serenisimă, vă rog să nu vedeţi în mine pe umilul slujitor al Domnului Christos, cardinalul Malaspina.

— Dar pe cine, monseniore ? nu se putu abţine să-l întrerupă de îndată Mihai, nu fără puţină batjocură în glas. S-a răspîndit oare vreo molimă printre cardinali şi v-aţi preschimbat şi excelenţa voastră, cumva, în principe domnitor ? !

— O, nu, nu ! Să n-o luăm chiar aşa ! surîse în silă cardinalul. Nu aceasta am vroit eu a spune, ci...

— Vă rog a ne spune totul neted, de la început chiar, fără ocoluri, aşa precum sîntem deprinşi a vorbi noi, românii, monseniore. Taclalele sînt bune pentru şezători, iar noi sîntem aci pentru a ne bate, iar nu pentru a sporovăi !

— Vroiam să spun că vorbesc acum în numele sanctităţii sale Papa... şi al cardinalului Andrei !

— Care atît de pătruns a fost de sfintele taine bisericeşti, încît şi-a părăsit cîrja episcopală pentru spada de războinic, măcar că, fie vorba între noi, nu i se potrivesc : nici una, nici cealaltă !

— E groaznic, alteţă, spuse Malaspina, să vărsaţi sînge creştinesc !

— De se va vărsa cumva acest sînge, nu eu port vina, ci cardinalul Andrei Bathori, care, de creştin ce e, vrea să-şi închine principatul osmanlîilor, cu care e bun prieten ; iar pe mine, învingătorul lor şi acela care v-am stat neclintit scut de apărare împotriva necredincioşilor, voieşte a mă scoate din ţara mea, iar tronul meu să-l dea altcuiva, precum cred că bine ştiţi şi excelenţa voastră. Şi toate acestea, lăsînd la o parte vorbele pline de trufie şi copilărească necuviinţă pe care mi le-a trimis, spunîndu-mi că sînt un văcar,pe care o să-l şteargă de pe faţa pămîntului. Îl pohtesc şi aştept s-o facă !

— Alteţa voastră, o copilărie, precum bine aţi spus-o, căută Malaspina să-l apere pe Andrei Bathori.

Mihai răspunse cu străşnicie :

— Copiii, excelenţă, să nu se facă nici popi şi nici voievozi, ci să sugă lapte şi să doarmă cît mai mult, spre a li se hrăni mintea necoaptă !

— Eu vă rog, în numele creştinătăţii, să nu porniţi această luptă. Nu-mi daţi răspuns acum. Dacă-mi îngăduiţi, am să mă retrag şi am să fac o mică preumblare prin tabăra alteţei voastre, după care mă voi înapoia să aflu ce aţi hotărît.

— Pohtiţi, excelenţă, preumblaţi-vă cît voiţi. Au să vă însoţească chiar fiul meu Nicolae Pătraşcu Vodă şi căpitanul Vlăduţ, spre a vă da toate lămuririle ce le veţi dori.

. . . . . .

Ieşind din cortul domnului, împreună cu cei doi numiţi de Vodă, Malaspina nu-şi putu stăpîni un surîs răutăcios de mare bucurie şi uşoară victorie, spunîndu-şi :

„Nu mi-aş fi putut închipui că acest faimos viteaz este atît de naiv. E aşa de încrezut în puterea lui şi atît de sigur de izbîndă, încît mă lasă liber prin tabără, ba îmi dă şi însoţitori spre a-mi arăta tot ce e vrednic de văzut. Cînd va auzi cardinalul Andrei Bathori !..."

Nicolae Pătraşcu Vodă îl scoase din aceste plăcute gînduri :

— Iată, monseniore, precum vedeţi, tabăra se desfăşoară la picioarele excelenţei voastre pe de-a-ntregul. Aşezarea noastră este cît se poate de bună şi oştile noastre, de asemeni : în stînga se află opt mii de haiduci şi cătane de-ai căpitanului Baba Novac...

— Aşadar, va lupta şi acest vestit general ?

— Precum a luptat şi pînă acum, monseniore. Apoi sînt roşiorii din dreapta, peste o mie de călăreţi cu măciuci, aceştia fac în luptă prăpăd mai abitir decît săbierii. Iată, în mijloc, Ungurii, cu Gheorghe Maco, după care vin Cazacii şi Românii, călări. Apoi vestiţii călăreţi din falanga măriei sale Mihai Vodă, în fruntea cărora luptă chiar taică-meu, şi acei din fund sînt Secuii... o mie în cap, care au venit la noi de bună voie, din tot Ardealul, întrucît nu-l pot suferi pe cardinalul Andrei, şi pe toţi Bathoreştii, care le-au răpit drepturile şi i-au umilit !

— Cam împestriţată oaste ! observă Malaspina.

— Într-adevăr, încuviinţă tînărul voievod, la neamuri şi la straie, dar nu şi la bătaie !

Cardinalul îşi strînse buzele înciudat şi cugetă nu fără necaz :

„Iată că mai pot fi şi unii tineri cu cap, numai că ăsta-i din alt soi decît ai noştri !" Apoi întrebă :

— Mi-ar veni foarte greu să-i număr, aşa, pe dată, dar poate că ştie alteţa voastră să-mi spună cam la cîţi ostaşi ar fi cu totul ?

Nicolae Pătraşcu răspunse neturburat :

— Sînt ca la douăzeci de mii, însă, după cum aţi aflat, cred, monseniore, avîndu-l de căpitan pe Mihai Vodă, toţi luptă ca şi cum ar fi de trei ori pe atît.

Fără să-i convină şi îngrijorat de ce aflase, socotind că oastea lui Andrei Bathori era mai puţină numai cu vreo patru mii de ostaşi, Malaspina se mîngîia la gîndul că tunurile oastei lui Andrei Bathori erau de două ori mai multe decît tunurile oastei româneşti. Şi mai cu seamă era liniştit ştiind că oastea lor o comanda vestitul general Gaspar Corniş.

— Socot că e timpul să ne întoarcem ! zise el.

— La voia excelenţei voastre ! răspunse cu bunăvoinţă Nicolae Pătraşcu.

. . . . . .

Cînd Malaspina îl întrebă pe Mihai Vodă ce răspuns să ducă principelui Andrei Bathori, domnul român îi răspunse :

— Nu e nevoie să-i duceţi nici unul, monseniore !

— Cum ? ! Dar mă va întreba !

— N-are să vă întrebe nimic, vă asigur.

— Cum, dar pentru ce m-a trimis aci ?

— Pentru că s-a înşelat în credinţa sa !

— Vă mărturisesc, alteţă, că nu pricep ce voiţi a spune.

— Şi totuşi e foarte uşor de înţeles. Cardinalii sînt oameni isteţi, de obicei, însă au un mare păcat : îi socotesc pe ostaşii născuţi, iar nu făcuţi peste noapte, mai puţin isteţi decît sînt într-adevăr. Şi apoi, adăogă cu un zîmbet de subţire batjocură în glas : cum credeţi adică, monseniore, că Mihai-Vodă şi căpitanii lui sînt chiar atît de neghiobi, încît să vă lase să le vedeţi tabăra şi aşezarea oştilor pregătite de luptă, şi apoi să vă dea drumul la cel ce v-a trimis, adică la vrăjmaş, să-i spuneţi totul, înaintea bătăliei ce ne aşteaptă ? !

Malaspina înmărmuri, mîngîindu-şi în neştire şarpele de aur de la gît mai repede ca de obicei, şi începu să înghită în sec, fără să mai poată rosti o vorbă.

— Vlăduţ, strigă domnul.

— Poruncă, măria ta!

— Ai grijă şi dă-i de strajă monseniorului Malaspina doi oşteni mai vîrstnici care au dreptul la odihnă în această luptă. Să-i fie ca două umbre. E liber să se plimbe pe unde voieşte, îl rugăm chiar să privească lupta, dar din tabără să nu iasă o dată cu capul.

. . . . . .

Ziua de 28 octombrie a lui 1599, în care se hotărîse bătălia, veni cu o dimineaţă senină şi călduţă ca de primăvară. Înainte de ceasurile nouă, Mihai Vodă, însoţit de toţi căpitanii se ivi deodată în mijlocul oştirii sale, ce-l aştepta, fremătînd de nerăbdare. La vederea domnului, călare pe un cal negru cu stea în frunte, ce nu mai avea astîmpăr, orice şoaptă se stinse. Oştenii aşteptau cuvîntul domnului, după obicei, dinaintea luptei.

— Copiii mei, se înalţă glasul cald, puternic şi învăluitor, dintotdeauna, al viteazului voievod — unii ne cunoaştem mai de mult, alţii de abia de cîteva săptămîni! Însemnat lucru este însă, că toţi, laolaltă, sîntem la fel. Şi aceasta trebuie să ne ducă la izbîndă. Ştiţi toţi că de partea noastră este dreptatea şi cinstea, că dorim binele ţărilor româneşti şi al locuitorilor acestora, de orice neam ar fi ei.

Acela ce e astăzi în fruntea Ardealului voieşte să-şi închine frumoasa şi bogata ţară ce-o cîrmuieşte turcilor, cu care noi ne-am războit de atîtea şi atîtea ori, pentru libertate şi credinţă. Cel ce gîndeşte la aceste de necrezut şi groaznice fapte e cardinal, preschimbat peste noapte, din dorinţa nesăbuită a altui nechibzuit, în domnitor. A lepădat sutana, ca să-şi pună zale de luptă şi-n loc de pace şi bună învoire între oameni, cum i-a fost dat să propovăduiască, el predică cu învierşunare războiul. Ce fel de popă e oare acela care porneşte la vărsarea de sînge între oameni?!

Un murmur de revoltă se ridică din mulţimea ostaşilor. Domnul se auzi din nou:

— Să punem, fraţii mei de luptă, capăt acestei nefireşti stări de lucruri. Stă în puterea voastră s-o faceţi. Şi eu vă cunosc de mult această putere de neînvins. Iar de izbutim, pe lîngă o aleasă bucurie a unei fapte de mare frumuseţe şi măreţie, veţi fi răsplătiţi prin bogăţiile ce le veţi găsi părăsite de către toţi cei fugiţi din faţa puterii noastre. La luptă, copii!

Şi Mihai Vodă ridică mîna către tunarii săi, care începură a arunca ghiulele în tabăra ungurească. Dar şi din partea acestora răspunsul nu întîrzie să vină cu mare îndîrjire.

Focul trecea pe deasupra oştenilor asurziţi atît de bubuiturile tunurilor, cît şi de surlele, trîmbiţele şi tobele ce se auzeau fără încetare.

Deodată, din tabăra ungară năvăli în goană spre români un călăreţ, ţinîndu-se bine în pinteni şi avînd mîinile ridicate. Crezînd că e un sol de pace cu toate că n-avea nici steag alb Mihai Vodă porunci încetarea focului. Călăreţul ajunse repede în faţa domnului şi sărind din şa, grăbit, grăi înfiorat:

— Măria ta, eu sînt contele Daniil Zalasdi, român get-beget, şi nu pot lupta împotriva alor mei. Fă ce vrei cu viaţa mea.

Domnul îi întinse mîna şi-l trase la pieptu-i, îmbrăţişîndu-l cu căldură:

— Dacă ai venit la fraţi, vei şti domnia ta singur ce să faci cu viaţa. Eu nu-ţi spun decît: „fii bine venit!".

Apoi îl luă pe conte în dreapta şi privi ţintă spre Baba Novac. Şi-atunci, aşa după cum însuşi făgăduise la petrecerea deunăzi, bătrînul căpitan se aruncă cel dintîi în luptă în fruntea neînfricaţilor săi haiduci. Dar chiar de la cea dintîi ciocnire cu pedestraşii căpitanului Ştefan Lazăr, călăreţii lui Baba Novac fură daţi înapoi. Uimit peste măsură de asemenea neaşteptată înfrîngere a unor călăreţi, din partea unor luptători pe jos, Mihai Vodă îl trimise-n luptă pe viteazul Gheorghe Maco cu ungurii şi secuii săi, tot călări. Aceştia se despărţiră în două şi-i cuprinseră pe pedestraşi la mijloc, fără putinţă de scăpare. În-

suşi Ştefan Lazăr, vestitul lor căpitan, scîrbit de asemenea înfrîngere, se lăsă ucis, strigînd :

— Mai bine moartea, decît să mai fiu în slujba unui popă înfumurat, nechibzuit şi fricos !

Acum fu pierdut în luptă şi faimosul steag al familiei Bathori.

Dar iată că oastea vrăjmaşă se reculege şi cei mai de seamă căpitani ai ei : Moise Secuiul, Petre Husar şi Ştefan Tahi pornesc cu o înverşunare nemaipomenită asupra oştenilor lui Mihai. Neaşteptîndu-se la un asemenea atac, aceştia sînt buimăciţi o clipă ; apoi îşi vin în fire şi încep să se apere cu vitejie, dar ungurii îl copleşesc, iar tunurile vrăjmaşe fac prăpăd şi-i împrăştie zăpăciţi.

Generalul Gaspar Corniş, îmbărbătat de biruinţă, se avîntă în luptă întocmai unui tînăr necugetat.

De pe dealul de unde privea bătălia, principele cardinal, Andrei Bathori, bătea în pinteni de bucurie ; îl şi vedea pe Mihai Vodă la picioarele lui, milogindu-se şi cerîndu-i să-i cruţe viaţa ; iar el, neînduplecat, lovindu-l cu cizma ca pe un cîine de pripas. Aşadară, iată că şi faimoasele oşti ale vestitului palatin muntean dădeau înapoi. Nu era aceasta o strălucită izbîndă a lui Andrei Bathori, mare principe, de care avea să vorbească istoria de-a lungul veacurilor ?

Dar ce se petrece pe cîmpul de luptă oare ? Cum de este cu putinţă o asemenea întîmplare ? Dumnezeule, cardinalului principe nu-i vine să-şi creadă ochilor săi holbaţi de groază şi mînie.

Mihai Vodă îşi struneşte calul corb, de-i lasă zăbala sînge în spuma deasă ce-o împrăştie, nechezînd de durere. Călăreţul îi înfige cu mînie pinteni în burtă, iar negrul armăsar se ridică în două picioare, nechezînd şi mai puternic. Aprigul călăreţ se ridică şi el în şa; acum amîndoi laolaltă: cal şi călăreţ

par o statuie uriaşă, de neclintit, în mijlocul cîmpului de bătaie, ce încremeneşte parcă la asemenea arătare.

Şi cutremurător răsună acum glasul ca de tunet al domnului :

— Ce faceţi, copiii mei ?! Voi daţi înapoi ?! Voi, cei de la Călugăreni ?! Bătălia este ca şi cîştigată şi pe voi va zăpăcit iureşul cîtorva călăreţi ? După mine, copii, vă duc eu la izbîndă ! Înainteee !...

Şi-ntocmai ca odinioară, la Călugăreni, minunea întrezărită de viteazul voievod se înfăptuieşte : ostaşii săi se opresc din fugă, îşi întorc caii îndîrjiţi şi pornesc cu strigăte îngrozitoare revărsîndu-se cu înverşunare asupra duşmanilor, care, uluiţi de această întorsătură, fug înspăimîntaţi de moarte, de furia cu care-i păleşte vajnicul Mihai Vodă şi ai lui.

Şi iată că, în învălmăşeala cumplită, generalul Gaspar Corniş cade prins cu toate steagurile şi tunurile sale şi este dus în faţa domnului român care-l primeşte cu toată cinstea cuvenită.

Bătălia este cîştigată de către români. Acum sărmanul cardinal Andrei Bathori, care văzu că soarta luptei s-a schimbat şi izbînda e de partea românilor, înfricoşat peste măsură, o luă la fugă cu o ceată de credincioşi şi se pierdu prin munţii din împrejurimi, părăsind şi oaste, şi tron, numai să-şi scape mişelnica-i viaţă.

. . . . . .

Malaspina lăsă adăpostul de unde privise nestingherit desfăşurarea îngrozitoarei lupte şi veni palid şi tremurînd încă de înfiorare în mijlocul căpitanilor români care-şi ştergeau săbiile de sînge, cu nepăsare.

— E, părinte, îl opri Baba Novac, ai mai văzut vreodată aşa ceva la viaţa sfinţiei tale ? Cum ţi s-a părut ?

Malaspina clătină capul şi grăi oftînd :

— N-aş fi crezut niciodată că o bătălie poate fi atît de îngrozitoare. De cîteva ori era să mă prăbuşesc, privind numai

simţeam că-mi fuge pămîntul de sub picioare, că mă părăsesc puterile şi mor. Toţi aţi luptat cum nu se poate mai bine. Dar domnul vostru, o, Jesus, Maria, Josef, părea un viteaz înaripat de pe tărîmuri din poveste, căzut pe pămînt între oameni, cu spada-n mînă. A luptat ca nimeni altul, desăvîrşit ! Despre aşa vitejie şi asemenea nemaiîntîlnit curaj, eu n-am aflat nici în cărţi. Poate la Alexandru Machedon. A trecut tot timpul prin mare primejdie de moarte şi o umbră de teamă nu s-a văzut pe chipul său. Acum pricep eu de ce cîştigă palatinul Mihai toate bătăliile. Un viteaz de frunte ca acesta nu va putea fi niciodată doborît, decît poate prin trădare, arma dintotdeauna a laşilor.

. . . . . .

Peste trei zile numai de la crîncena bătălie, la zi întîi a lui noiembrie 1599, oastea românească, învestmîntată de sărbătoare, intră triumfătoare în Alba Iulia, cetatea de scaun a Ardealului.

Dis-de-dimineaţă, nemaiavînd somn şi nici astîmpăr, poporenii ieşiseră din casă cu flori şi panglici colorate la pălării, spre a-şi găsi un locşor cît de mic, ca că-l întîmpine cu dragoste şi nădejde de mai bine pe viteazul a cărui faimă cutreierase Europa de la un capăt la altul. Şi cu toate că cei strînşi erau atît de mulţi încît, cum se spune atît de des, că de s-ar fi aruncat un ac între ei, pe cap de om ar fi căzut, totuşi vorbele erau rostite în şoaptă şi cu multă bună-cuviinţă. Ferit-a sfîntul, să fi auzit cumva vreun strigăt sau vorbe de ocară între oameni, aşa cum se întîmplă de cele mai multe ori la mare înghesuială. Respectul adînc şi marea admiraţie pentru noul voievod şi faima sa erau prea mari, spre a îndrăzni cineva să ridice glasul ca apoi să primească mustrări pentru aceasta.

Deodată, un zvon, ce trecu din om în om, se auzi limpede, îngînat de sunetul puternic al clopotelor de la bisericile din cetate, ce făceau să tremure în aer trîmbe de dangăte.

— Vine, vine !

Şi o salvă de tunuri ce bubuiră năprasnic făcu să tresară mulţimea înfiorată. Alaiul domnesc intrase în marea cetate a Albei Iulii, prin poarta de la miazănoapte, numită Sfîntul Gheorghe. Ajungînd în faţa ei, Mihai Vodă îşi struni calul numai o frîntură de clipită şi grăi către sine însuşi :

„Pe-aci am intrat cu obida în suflet acum şase ani, pe cînd mă aflam pribeag şi-mi căutam scăparea vieţii în drum spre Constantinopol. Doamne, cît de schimbătoare e soarta omului !"

Dar cînd calul trecu de poartă, pe domn îl rupseră, din visarea ce-l toropise, uralele mulţimii înnebunite de fericire numai la vederea sa.

— Uraa! Ura! Trăiască Mihai Vodă al Ardealului! Uraaa!

Mihai înclina capul în dreapta şi în stînga, mulţumind cu un zîmbet de duioşie în colţul gurii. Oamenii, ce părăsiseră satele şi oraşele spre a-l vedea pe noul şi viteazul stăpînitor, nu se mai săturau privind convoiul ce se desfăşura pe dinaintea ochilor lor uimiţi de atîta măreţie, aşa cum nici unul dintre ei nu mai văzuse vreodată pînă atunci. Pe străzile pe care înainta alaiul erau înşiruiţi oştenii în straie de sărbătoare cu suliţele în mîini. În frunte mergeau cardinalul cetăţii şi clerul transilvan, urmaţi de breslele meşteşugăreşti ale vestitului oraş.

După aceştia venea alcătuirea de muzică a cetăţii cu opt trîmbiţaşi ce cîntau cu multă însufleţire, însoţiţi de toboşari şi flautişti, care făceau să tremure aerul de sunetele lor, foarte pe placul mulţimii, rămasă cu gura căscată. Acum sosea şi măria sa Mihai Voievod, înveşmîntat cu un gust ales şi o bogăţie ce întrecea orice închipuire. Părea asemeni unui Făt-Frumos din basmele româneşti. Mergea călare pe un armăsar alb, de o rară frumuseţe, care călca mîndru, de parcă ar fi simţit pe cine are marea cinste de a-l duce la această minunată paradă. Domnul purta pe cap o cuşmă ungurească împodobită cu pene de cocor, prinse într-o copcă de aur. Pe umerii săi laţi avea o mantie de mătase albă, ţesută în fire de aur, pe de mar-

gini cu vulturaşi brodaţi, de asemenea cu aur. Sub mantie, o tunică albă ca zăpada ; în picioare, lungi ciorapi, albi, de mătase, pînă la coapse, împodobiţi cu nestemate ; cizmele erau de saftian galben ; mijlocul îi era încins cu o minunată sabie de Taban, a cărei teacă şi mîner erau lucrate în aur bătut cu pietre scumpe.

Dar pe deasupra tuturor stăruia chipul impunător şi dăruit cu o rară frumuseţe bărbătească al domnului, care, zîmbind, se apleca încontinuu spre a mulţumi cu dragoste şi bunăvoinţă uralelor fără de sfîrşit. Mihai Vodă era înconjurat de către opt oşteni călări şi ei, de asemenea, frumos şi bogat învestmîntaţi.

Îndată după aceştia venea, în pas ales, Codruţ, cerbul domnului, cu un căpăstru şi frîu de mătase ţesută în fir de aur, ţinut de Vlăduţ, ca nu cumva, după obiceiul lui, să o ia razna sau să meargă aşa cum îi era lui drag, lîngă Mihai Vodă.

După Codruţ mergea un taraf de zece lăutari, intonînd frumoase şi vesele cîntece româneşti. Veneau apoi iarăşi opt slujitori, ţinînd de frîu opt cai minunaţi, cu şeile de mare preţ, lucrate în aur şi argint şi împodobite cu felurite pene.

În sfîrşit, soseau călări pe cai de o rară frumuseţe căpitanii de oaste şi boierii, urmaţi de oştenii lor, care purtau steagurile cucerite în luptă, înclinate spre pămînt, în semn de înfrîngere.

Nicicînd nu se mai văzuse o asemenea paradă domnească, dar nici o asemenea însufleţire. Aproape că nu era pas făcut de calul domnesc să nu se audă uralele poporului şi strigătele pornite din tot sufletul de :

— Trăiască Mihai Vodă, domnul Ardealului !

Noul voievod, ale cărui mari fapte de arme le cunoşteau acum pînă şi copiii, trezise în sufletul tuturor celor obidiţi şi împovăraţi de biruri nădejdi de mai bine şi de o viaţă care să merite, într-adevăr, a fi trăită.

. . . . . .

Porţile palatului domnesc se aflau date în lături. Domnul era aşteptat cu înfrigurare de cardinalul catolic, Dimitrie Naprazdi al Albei Iulii, care îl primise pe Mihai Vodă şi la porţile oraşului, binecuvîntîndu-l şi urîndu-i o domnie lungă şi fericită, pe deplin meritată, întrucît şi-o cîştigase prin aleasă vitejie, cu spada în mînă. El rosti, nu fără oarecare bătaie de joc pentru principii bathoreşti dinaintea cuceritorului de azi :

— Slavă Domnului, că m-a învrednicit să apuc ziua în care să văd că bogata şi frumoasa ţară a Ardealului dobîndeşte, în sfîrşit, un voievod pe măsura sa !

CAPITOLUL al X-lea

Se prinde în hora mare a frăției și Moldova

DAR MARELE VOIEVOD nu-și găsea liniștea. Gîndul său era îndeplinit numai pe jumătate. Ar fi voit să le hărăzească oștenilor și căpitanilor săi, pe care îi dusese pînă acum din izbîndă în izbîndă, un răgaz pe deplin meritat de liniște și odihnă ; apoi să purceadă din nou la drumul care-l chema aprig, acum mai puternic și mai stăruitor ca niciodată.

Și iată că întîmplarea care adeseori ne slujește neașteptat de bine, atunci cînd tocmai căutăm mai din greu un mijloc pentru a ieși din impas, veni și de astă dată în ajutorul lui Mihai Vodă. Sărmanul cardinal Andrei Bathori, fostul principe al Ardealului, fusese prins în munți de o ceată de secui și tăiat.

— Oh, săracul popă, săracul popă ! spusese, adînc mișcat, cu ochii în lacrimi, noul voievod al Ardealului, la vederea capului despărțit de trup al aceluia ce abia avusese timp să domnească. Dăduse poruncă să i se caute trupul și să i se facă înmormîntarea pe care o cerea rangul său de principe și cardinal. Și într-o clipă de răgaz, după această neașteptată și tristă întîmplare, boierii începură vorba cu domnul care se păstra tăcut și îngîndurat :

— Măria ta, grăi banul Mihalcea ca mai vîrstnic și mai apropiat domnului, știu că ți-e sufletul potopit de jale, pentru

sărmanul Andrei Bathori, dar nu uita ce vorbe pline de îngîmfare şi ocară ţi-a trimis, precum şi că-ţi pregătise pierirea !

— Era un flăcăiandru copilăros, bane, ca şi vărul său Sigismund !

— Într-adevăr, dar unul ca el poate fi amarnic de primejdios, dacă-ţi dă foc la casă sau îţi scoate ochiul cu săgeata.

— Asta aşa-i ! încuviinţă domnul.

— Şi, fiindcă aduseşi vorba de Sigismund şi chiar de n-ai fi adus-o măria ta o aduceam eu, nu ştiu de-ai aflat cu ce se îndeletniceşte el acum la curtea Ieremiei Movilă, unde-i oploşit ? !

— Pune la cale răsturnarea mea din Ardeal, ca să vină iarăşi principe, iar Ieremia ţine morţiş, mai departe, să-mi ia tronul din Ţara Românească, spre a-l pune în locu-mi pe nevolnicul de frate-său Simion. Şi la astea toate îi ajută Zamoyski din Polonia !

— Apoi, dacă le ştii pe toate aşa de bine, ce mai aştepţi ? Cunoaştem noi cu toţii, căpitanii măriei tale, gîndu-ţi măreţ de a trece şi Moldova lîngă Ardeal şi Ţara Românească, spre a fi tustrele ţările laolaltă, aşa după cum ne-ai spus că se cuvine şi că au fost dintru început, pe cînd purtau împreună numele de Dacia. Atunci ce mai aştepţi, măria ta, nu te supăra că te întreb aşa de neted ?

Mihai Vodă prinse a zîmbi uşor şi răspunse blînd :

— Nu mă pot supăra, Bane, că-mi aminteşti de cele ce v-am învăţat eu şi de cele plănuite cîndva împreună, şi că-mi ceri a le îndeplini. Eu socoteam însă, a vă mai lăsa puţin să vă veniţi în fire. Mi-e teamă că prea v-am hărţuit în ultima vreme !

— Da de unde, măria ta, sărîră toţi boierii. Ne-au amorţit mădularele şi ne-au ruginit palele !

— Şi apoi, grăi Baba Novac, ştim că după Moldova o să avem destul răgaz pentru odihnă.

Banul Mihalcea grăi mai departe :

— Acum, după a mea socotinţă, măria ta eşti mai tare ca niciodată. Unde s-a mai pomenit să facă turcii pentru Ţara Românească ce-au făcut, măria ta fiind domn în scaun şi biruitor al lor. Au văzut că n-o pot scoate la capăt cu un asemenea domn straşnic şi s-au lăsat păgubaşi să-ţi mai cate pricină. Şi asta n-ar fi nimic, dar, ca să-ţi arate bunăvoinţa lor, au pus de l-au spînzurat pe Alexandru Vodă cel Rău, care-i tot pisălogea cu domnia. Şi mai mult, ţi-au trimis sabie şi steag de întărire în domnia Ardealului. Nu-i de mirare ? Şi de ce toate astea ? Văzînd că-ţi creşte faima şi puterea, precum şi că te-ai dovedit cel mai iscusit şi viteaz cîrmuitor de popoare, îţi arată că doresc să-i laşi în pace de aci înainte. Asta e !

— Aşa o fi, Bane, că prea le spui cu foc, ca să nu te cred, rîse Mihai Vodă urmat de boieri. Să nu credeţi domniile voastre că eu mă las amăgit de neobişnuita bunăvoinţă ce mi-o arată sultanul. Simt că tot ce se pune la cale în Moldova împotriva mea e cu ştirea şi încuviinţarea lui. Şi cînd i-ar veni bine şi-ar preschimba îndată marea bunăvoinţă în cea mai înverşunată ură şi mi-ar face de petrecanie într-o clipită.

— Apoi, dacă-i aşa, nu se lăsă bătrînul ban, dacă-i aşa, să nu mai stăm mult pe gînduri şi să le dăm învăţătura de minte ce li se cuvine celor doi fîrtaţi de la Moldova care, în deşertăciunea lor, îşi închipuiesc că pot întuneca strălucirea stelei din răsărit !

— Are dreptate banul Mihalcea, măria ta, acesta-i şi gîndul nostru ! întăriră toţi căpitanii.

— Boieri dumneavoastră, grăi Vodă — aducînd şi Moldova lîngă Ardeal şi Ţara Românească, puterea Românilor în faţa duşmanului, oricare ar fi acela, creşte ca un munte de netrecut. Dorinţa de a ridica bunăstarea fiilor harnici şi blînzi ai acestori ţări româneşti, oameni ce au aceeaşi mîndră înfăţişare, pretutindeni unde trăiesc, grăiesc aceeaşi dulce limbă, poartă aceleaşi minunate veşminte, au aceleaşi sfinte datini şi

pline de farmec obiceiuri din veac, şi vieţuiesc întru aceleaşi hotare firești, precum şi dorinţa de a-i ajuta să-şi mărească puterea spre a fi de neînvins în grelele încercări ce-i aşteaptă, m-a îndemnat să-i strîng laolaltă, iar nu setea de mărire, nu dorinţa deşartă de a domni peste trei ţări.

— O ştim, măria ta, o ştim de mult !

— V-am mai spus-o că m-am sfiit să vă duc din nou la luptă înainte de a socoti eu că v-aţi odihnit pe deplin.

— Sîntem gata cu toţii, măria ta. E drept că voim odihnă mai îndelungată, dar aceasta numai după Moldova.

— Atunci, boieri dumneavoastră, să ne strîngem chiar în seara aceasta la sfat.

. . . . . .

Dar abia în luna iunie a anului următor, 1600, oştile lui Mihai Vodă au putut trece în Moldova. Ţara nou cucerită a Ardealului avea nevoie de legiuiri noi, de întărirea domniei, de o nouă şi înţeleaptă aşezare ce nu se putea face în zile, ci în luni şi ani.

. . . . . .

Primăvara ce se înstăpînise în anul de pomină 1600, venise cu bogăţie de flori pe toată întinderea ţării şi mai vîrtos în pomii ce vesteau o roadă îmbelşugată. Se părea că în Moldova domnesc liniştea şi mulţumirea deplină. Nu era nici un zvon de răzmeriţă şi lumea-şi vedea de necazuri, fără a cîrti împotriva lui Ieremia Vodă, care le hotărîse un bir nou şi greu cum nu mai pomenise pînă atunci ţara : un galben pe lună de fiecare casă locuită.

Amăgit că poporul s-a obişnuit cu stăpînirea lui, Ieremia Movilă, împreună cu frate-său Simion şi fostul principe şi cardinal, Sigismund Bathori, aşteptau împrejurarea prielnică de a-l scoate din domnie pe Mihai-Vodă şi a juca ei împreună, nestingheriţi, hora în cele trei ţări româneşti. Şi-n aşteptarea fericirii mult dorite petreceau de zor.

În seara aceasta, domnul Moldovei şi oaspetele său, Principele Sigismund, se aflau la nunta boierului Drăguşin, din Tîrgul Trotuş, orăşel aşezat pe rîul Trotuş, în apropiere de Tîrgul Ocna. Petrecerea era în toi şi nuntaşii se ameţiseră binişor de Cotnarul cu îmbătătoare miresme. Masa se întindea în grădina nesfîrşită a boierului socru, care, numai în cămaşă, se căznea să desfacă o căpăţînă de miel, fără să izbutească.

În capul mesei dinspre conac şedeau cei doi buni prieteni între ei şi duşmani de moarte ai lui Mihai Vodă, despre a cărui apropiată alungare din tron tocmai vorbeau.

Dar deodată, atunci cînd lumea li se părea tuturor nuntaşilor mai dragă, iată că se auziră chiote îndepărtate, care nu prea erau de nuntă, şi în grădina mare năvăliră, cu părul vîlvoi şi faţa strîmbată de groază, cîţiva slujitori de-ai boierului Drăguşin, urlînd cît îi ţinea gura :

— Măriile voastre, vine Mihai Vodă !

Toţi nuntaşii săriră în picioare înspăimîntaţi de moarte şi se împrăştiară ca puii de potîrniche, care încotro, de le sfîrîiau călcăiele. Ieremia Vodă nici nu mai avu pe cine să întrebe în clipa următoare :

— Cum... de unde... cînd ? că în faţa lui se făcuse gol.

Dezgustat, şi peste măsură de îngrozit, o luă la goană pe Valea Trotuşului, unde-şi lăsase cîteva pîlcuri de oşteni.

Sigismund, galben ca ceara şi tremurînd, se ascunse în conacul boieresc ; fugi însă de-ndată printr-o fereastră deschisă ce-l scotea într-un crîng, iar de acolo porni să-l caute neîntîrziat pe Ieremia Vodă.

Cînd sosi Mihai cu oştenii săi, mieii tocmai începuseră să se rumenească în frigări ; pe masă rămăseseră alte soiuri de bucate şi pîine albă din belşug, iar alături, pe jos, prin iarba proaspătă, se odihneau boloboace cu vin vechi şi aromat, de care ţara Moldovei nu duce lipsă niciodată. Încolo, ţipenie de om, pustiu de-a binelea.

— Ei, flăcăii mei, spuse Mihai Vodă rîzînd, poftiţi, rogu-vă, la ospăţ. Vorba din strămoşi: „o fi fost şi pentru cine s-a pregătit, dar a mai rămas din belşug şi pentru cei ce s-au nimerit, la această petrecere spartă şi neisprăvită". Pohtiţi la masă, că destul trei zile, de la Alba pînă aci, v-aţi minţit foamea numai cu frunze, coji aspre de copac şi ierburi de pădure. Hai, dragii mei, şi-om cina împreună, că prea multă vreme de stat aci n-avem. Ne-aşteaptă părintele Sigismund şi-alde Ieremia Vodă, care, de data asta, chiar că o nimeri cu oiştea în gard.

Oştenii începură să rîdă şi, sfioşi la început, nu mai aşteptară a fi rugaţi şi a treia oară: porniră a înfuleca, de credeai că li se bat nebunii la gură. Mulţămit, voievodul lor îi privea cu prietenească dragoste şi le spuse rîzînd:

— Aşa lupte să tot daţi, feţii mei!

— Cu voia măriei tale, credem că vom da cît de curînd, prea înalte doamne! răspunseră oştenii cu gurile pline.

Aci, Vlăduţ, care-l avea lîngă sine pe Codruţ, în straşnică grijă de cînd acesta venise la Şelimbăr, spuse liniştit:

— Teamă mi-e, măria ta, că n-o să prea avem mult de furcă cu fraţii noştri din Moldova.

— S-ar putea să fie aşa, dar s-ar putea şi să nu fie. Noi trebuie să fim pregătiţi: şi pentru una şi pentru alta. Să nu uităm că pe picior de luptă acum, în Moldova, nu sînt numai Moldovenii, ci şi Polonii lui Zamoyski, care-i ţin în braţe pe cei trei duşmani de moarte ai noştri: Ieremia Vodă, Simion Movilă şi Sigismund Bathori, care-i aci domn, aci vlădică.

Mihai Vodă abia acum îşi îngădui să ridice o cupă goală de pe masă şi s-o întindă lui Vlăduţ, care se grăbi s-o umple.

După ce-şi potoli setea, domnul grăi:

— Copiii mei, nu ştiu cînd mi se va mai ivi un răgaz ca acesta. Mă folosesc de puţina odihnă ce ne-am îngăduit-o, spre a vă spune cîteva vorbe: mi se încrîncenă carnea pe mine cînd mă gîndesc că vom fi nevoiţi să dăm lupta cu fraţi de

acelaşi sînge. Dacă aceştia vor fi înţelepţi, ni se vor alătura. Rămîn însă, oştenii poloni trimişi de Zamoyski să-i sprijine pe Ieremia şi Sigismund. Voi ştiţi că aceştia doi urmăresc scoaterea mea din domnie şi prietenia cu turcii. Ba mai mult: Ieremia a căutat să mă piardă prin trădare şi otravă. În aceste împrejurări, cînd e în cumpănă libertatea ţărilor româneşti şi viaţa mea, mi se poate oare aduce vreo învinuire că folosesc faţă de ei mijloacele ce le întrebuinţează un oştean ca să-şi apere gloria ţării şi sănătatea lui ?

— Nu, măria ta, izbucniră oştenii. Dreptatea e de partea măriei tale. La luptă !

— Sîntem cu toţii aproape optsprezece mii de voinici, tot unul şi unul ! Cine ne-ar putea sta în cale ? Cine ar putea înfrînge oare această oaste care şi-a arătat vitejia întotdeauna pe cîmpiile muntene şi ardelene ? Să pornim dară şi să n-avem odihnă pînă nu vom aduce liniştea şi bunăstarea şi în ţara Moldovei, asuprită de stăpînirea lui Ieremia !

. . . . . .

Într-adevăr, Mihai Vodă prevăzuse cu limpezime: cea dintîi oaste cu care se ciocniră era alcătuită din polonii lui Gulsky care fură împrăştiaţi cu uşurinţă în lupta de la rîul Jijia.

Fulgerător, domnul Ţării Româneşti şi al Ardealului îşi îndreptă oştenii către Suceava, unde ştia că se adăpostise Ieremia Vodă. Acum oştirea lui Mihai se afla desfăşurată pe întinderea uriaşei cîmpii din faţa falnicei cetăţi, de unde se vedea totul ca în palmă pînă hăt, în cea mai îndepărtată zare. Domnul român descălecă fără grabă şi se opri mişcat, privind cu evlavie măreaţa cetate. Îşi scoase cuca domnească de pe cap şi grăi în şoaptă către căpitanii săi care, de asemenea, se descoperiră :

— Mă înfior la gîndul că pe aci au trecut cîndva paşii marelui Ştefan Vodă. Pe cîte spun bătrînii, el a făcut dintr-un Purice pe Movilă, strămbunul movileştilor de acum. Dar astăzi

cată ca urmaşul lui, Movilă, să se prefacă din nou în purice spre a scăpa de urgia mea!

— Măria ta, grăi banul Udrea, Ştefan Vodă a fost munte mai presus de Ceahlău, iar movila tot movilă rămîne, chiar de-ai răsădi pe ea cele mai vii şi înmiresmate flori din lume!

— Cu înţelepciune grăişi, Bane! răspunse Mihai. Dar văd că Ieremia Movilă a întărit Suceava cu ziduri şi şanţuri ce se vădesc a fi proaspete.

— Muncă şi cheltuială zadarnică, măria ta, îi răspunse tot banul Udrea, aşa-mi spune presimţirea. Dar iată că se arată oastea lui Ieremia Vodă. După a mea socoteală, sînt cam douăzeci de mii de oameni. Văd moldovenii de o parte, polonii de cealaltă.

— Fiţi gata, copiii mei! strigă Mihai Vodă sărind pe cal. Iată că moldovenii şi pornesc spre noi. Dar ce e asta?! făcu domnul cu uimire.

— Apoi că nici nu s-ar fi putut altfel, măria ta! strigă Udrea, rîzînd. Ce spuneam eu adinioară?

Cincisprezece mii de Moldoveni deodată porniră într-un iureş nebun către oastea munteană şi ardeleană, îşi puseră cuşmele în vîrful suliţelor şi începură să strige de hăulea cîmpia Sucevei:

— Uraa! trăiască Mihai Vodă, domnul Moldovei!

Şi înainte ca cineva să-şi dea seama de ce se petrece, moldovenii se alăturară oştirii frăţeşti a muntenilor şi ardelenilor.

La această neaşteptată şi cutremurătoare întîmplare, oastea polonă, credincioasă lui Ieremia, se dădu înapoi şi o luă la goană, lăsînd cetatea Sucevei în mîinile lui Mihai-Vodă.

Iar Ieremia-Vodă şi ai săi abia avură timp să se dezmeticească şi să-şi caute izbăvirea fugind spre Hotin.

Nici nu apucase să se închidă bine cetatea că Mihai Vodă cu oastea sa se şi afla în faţa porţilor abia ridicate.

— Aci vom avea ceva mai mult de furcă, spuse el, văzînd frumuseţea şi măreţia cetăţii moldovene. E o întăritură

cum n-am văzut multe şi e păcat s-o stricăm, cumva, mai cu seamă că va fi tot a noastră. Să li se trimită mitropolitului Moldovei şi boierilor ce s-au închis în cetate, dimpreună cu Ieremia-Vodă, cuvîntul meu, care-i acesta : „De va preda cetatea Ieremia Vodă poate pleca unde va voi, nesupărat de nimeni ; de-asemenea şi oştenii ce l-au slujit, care n-au nici o vină, întrucît ei şi-au făcut datoria către domnul lor. Cei ce vor să vină la domnia mea îşi vor păstra tot ce au avut, ca şi înainte în toată liniştea. Nu aş dori ca pierirea lui Ieremia-Vodă să-i vină de la domnia mea, căci şi legea lui şi a mea aceleaşi sînt !"

Dar solia lui Mihai Vodă nu avu nici un răspuns din partea acelora ce se aflau în cetate. Atunci, domnul grăi către căpitanii săi :

— Boieri dumneavoastră, nu avem timp de pierdut. Nu această cetate a Hotinului de la margine de ţară ne trebuie nouă acuma. Ţara Moldovei şi oamenii ei ne-au primit cu braţele deschise pretutindeni pe unde am trecut. Ieremia nu mai poate să ridice oaste şi de-abia aşteaptă să fugă în Polonia la prietenii săi.

— Aşijderea gîndim şi noi, mărite doamne, răspunseră căpitanii oastei.

— Aşadară, socot că înţelept lucru este a-i lăsa în plata Domnului, iar noi să purcedem de-grabă către Iaşi, cetatea de scaun a ţării, spre a întări domnia noastră, aşa precum se cuvine, în faţa boierilor rămaşi şi a tuturor dregătorilor de seamă ai Moldovei.

. . . . . .

În dimineaţa aceea senină şi strălucitoare de mai, soarele scălda într-o lumină veselă alaiul de oşteni ce străbătea uliţele Iaşilor către palatul domnesc.

Mihai Vodă îşi păstrase acelaşi armăsar falnic care-l purtase anul trecut într-un triumf asemănător la Alba Iulia. De astă dată însă, Codruţ mergea singur în urma domnului, dînd

dovadă cuminte că învăţase cum trebuie să se poarte într-o asemenea aleasă împrejurare, şi nu mai avea nevoie de însoţitor.

Uralele mulţimii, ce năvălise beată de bucurie strîmtînd uliţele, erau aşa de puternice, încît aproape acopereau dangătele clopotelor ce făceau să tremure aerul în unde ce pătrundeau auzul întocmai unor mici săgeţi nevăzute.

Ca şi la Alba-Iulia, viteazul voievod îşi pleca surîzător capul, mulţumind vesel noilor săi supuşi şi gîndindu-se cu duioşie :

«Şi moldovenii mă primesc cu aceeaşi dragoste şi căldură ca şi ardelenii. Adevărată şi sfîntă vorba din străbuni că : „sîngele apă nu se face". O, Doamne, oftă el, de-aş putea să-i fericesc de-a pururea şi deopotrivă pe toţi laolaltă.»

Din gîndurile sale îl smulseră plăcut strigătele de bucurie ale ieşenilor, care-l şi unseseră domn :

— Trăiască Mihai-Vodă, domnul Moldovei, urrraaa !

*

Seara de primăvară se lăsase călduţă şi odihnitoare. Mulţimea se risipise de mult, fericită peste măsură că noul domn îşi începuse stăpînirea, vestindu-i că i-a scutit de biruri pe timp de şase ani pe toţi aceia din oraşele şi satele ce avuseseră de suferit în urma războiului, iertîndu-i şi de dările puse de nesăţiosul Ieremia Movilă.

Pe ferestrele larg deschise ale palatului domnesc năvălise mireasma unor salcîmi proaspăt înfloriţi, ameţitor de dulce.

Domnul îşi aşezase un jilţ lîngă fereastră şi privea fără ţintă, în noaptea ce începuse să cadă albastră şi luminoasă. Auzind bătaie în uşă, fără a-şi întoarce capul, întrucît ştia cine este, spuse molcom :

— Pohteşte !

Uşa scîrţîi prelung, ca un sunet de lăută cîntat de un începător. Îndată se auzi glasul lui Vlăduţ :

— Mărite stăpîne, a sosit meşterul !

— Să pohtească. Adu-mi, rogu-te, pană şi hîrtie.

Înaintea domnului se arătă îndată un omuleţ prizărit, cu cîteva viţe de păr cărunt ce nu izbuteau să-i ascundă pleşuvia.

— Să trăieşti, înalte doamne, mă închin cu plecăciune la slăvita faţă a măriei tale.

— Apropie-te, meştere, îi grăi Vodă cu blîndeţe. Apoi, auzind paşii lui Vlăduţ, adăugă : Pune-le pe masă, Vlăduţ, şi stai şi tu. Fii bun şi adă lumînarea mai aproape ! E bine aşa. Meştere, răspunde-mi, rogu-te, cîtă vreme îţi trebuie ca să-mi baţi o pecete de aur, precum ţi-o voi ticlui eu aci, pe hîrtie ?

— Măria ta, lucrînd cu sîrg, o pot săpa, întîi în plumb şi-apoi s-o torn în aur, cam în două zile.

— Să zicem trei zile, îi spuse Mihai Vodă binevoitor. Iată acum ce doresc : în acest cerc, cu şanţ pe de margini, îmi lucrezi aşa întocmai după cum îţi arăt eu pe hîrtie : sus, stema Ţării Româneşti, vulturul cu aripele deschise şi cu crucea în cioc ; în stînga lui soarele şi în dreapta luna. La mijloc punem capul de zimbru al Moldovei, cu stema între coarne ; iar dedesubt, stema Ardealului : doi lei cu cozile ridicate, ţinînd dreaptă în mîini sabia înălţată. Acestea toate să fie ţinute de doi voievozi cu coroana pe cap.

Iar pe de margini ai să sapi, între două şenţuleţe, următoarele cuvinte, care să rămînă pe pecete şi de pomină în veac, spre a arăta şi celor ce vor veni după noi că aceste trei ţări româneşti au fost unite, în acest an 1600, într-o singură şi nedespărţită ţară :

„Io, Mihail, voievodul Ungrovlahiei, al Ardealului şi al Moldovei".

CUPRINSUL

CAPITOLUL I

În care aflăm mîrşăvia pusă la cale de către Alexandru Vodă, poreclit „cel Rău", al Ţării Româneşti, împotriva Banului Mihai de Craiova şi facem cunoştinţă cu doi cerbişori pe care Mihai îi iubeşte ca pe nişte buni şi adevăraţi prieteni.

7

CAPITOLUL AL II-lea

În care ni se arată cum Alexandru Vodă cel Rău îl osîndeşte la moarte pe marele ban Mihai, fără să se gîndească la prietenii acestuia care, totuşi, după cum vom vedea, nu stăteau cu mîinile în sîn.

19

CAPITOLUL AL III-lea

Primii paşi spre domnie

34

CAPITOLUL AL IV-lea

Plînsul Românului

53

CAPITOLUL AL V-lea

Răfuiala

59

CAPITOLUL AL VI-lea

În care ni se arată că cerbii lui Mihai Vodă şi stăpînul lor sînt în mare primejdie de a pieri

81

CAPITOLUL AL VII-lea

La Vadul de la Neajlov, numit Călugăreni

105

CAPITOLUL AL VIII-lea

Moșnenii din Ploiești

132

CAPITOLUL AL IX-lea

Spre Alba Iulia, cetate

144

CAPITOLUL AL X-lea

Se prinde în hora mare a frăției și Moldova

178

Redactor responsabil : GEORGETA PĂSĂRIN
Tehnoredactor : VALERIA POSTELNICU

Dat la cules 11.10.1967. Bun de tipar 23.03.1968. Apărut 1968. Comanda nr. 8211. Tiraj 65 180. Hîrtie offset A de 80 g/m² 540×840/16. Coli editoriale 12,76. Coli de tipar 12 A. 14 403. C.Z. pentru bibliotecile mici 8R—32.

Tiparul executat sub comanda nr. 70 728 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1, București Republica Socialistă România

Lei 6

EDITURA TINERETULUI